

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

**BELEDİYELERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ
SAĞLAMADAKİ ROLÜ: KADIN DOSTU KENTLER
PROJESİ KAPSAMINDA YER ALAN BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

GÜLŞAH AKÇAYIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hale BİRİCİKOĞLU

ARALIK- 2021

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BELEDİYELERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ
SAĞLAMADAKİ ROLÜ: KADIN DOSTU KENTLER
PROJESİ KAPSAMINDA YER ALAN BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYELERİ ÜZERİNE ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülşah AKÇAYIR

Enstitü Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

“Bu tez 31/12/2021 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından Oybirligi ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Dr. Öğr. Üyesi Hale BİRİCİKOĞLU	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Dilşad TÜRKMENOĞLU KÖSE	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Elif MADAKBAŞ GÜLENER	Başarılı

ETİK BEYAN METNİ

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

GÜLŞAH AKÇAYIR

31/12/2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA DEVLETİN ROLÜ	8
1.1. Temel Kavramlar	8
1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı.....	8
1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	12
1.1.3. Toplumsal Cinsiyetin Anaakımlaştırılması	14
1.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında ve Devletin Rolü.....	19
1.2.1. Liberal Teori	19
1.2.2. Sosyal Devlet.....	23
1.2.3. Neo- Liberalizm.....	25
1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Uluslararası Belgeler	27
1.3.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW).....	28
1.3.2. Avrupa Kentsel Şartı	30
1.3.3. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge	31
1.3.4. Avrupa Yerel Yaşamda Kadın- Erkek Eşitliği Şartı.....	32
İKİNCİ BÖLÜM: KENTLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI VE TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN KONUMU...	34
2.1. Kent ve Yerel Yönetimler	34
2.2. Kent ve Kadın Tartışmaları: Feminist Coğrafya.....	36
2.3. Kentsel Mekanlarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlaması Açısından Yerel Yönetimlerin Önemi	38
2.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Türkiye’de Yerel Yönetimler	40
2.4.1. Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasına Yönelik Hukuki Düzenleme	40
2.4.2. Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili	42
2.4.3. Kadınların Kentsel Alanlardaki Sorunları ve İhtiyaçları	45
2.4.3.1. Eğitim, İstihdam ve Kültürel Alanlar	45
2.4.3.2. Şiddete Karşı Koruma.....	47
2.4.3.3. Güvenlik, Ulaşım ve Fiziksel Çevre	49
2.4.3.4. Sağlık Alanı	51

2.5. Türkiye’de Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamaya Yönelik Yapılan Çalışmalar.....	52
2.5.1. Kent Konseyi Kadın Meclisi	52
2.5.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme.....	54
2.5.3. Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı	56
2.5.4. Birleşmiş Milletler Ortak Programı- Kadın Dostu Kentler Projesi	58
2.5.4.1. I. ve II. Etap	59
2.5.4.2. Yerel Eşitlik Mekanizmaları	59
2.5.4.3. Yerel Eşitlik Eylem Planları ve Ana Başlıklar	60
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BELEDİYELERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMADAKİ ROLÜ: KADIN DOSTU KENTLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....	64
3.1. Araştırmanın Amacı	64
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	64
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	65
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	67
3.5. Araştırmanın Sonuçları	67
3.5.1. Eğitim Kapsamındaki Faaliyetler	68
3.5.2. İstihdam Kapsamındaki Faaliyetler	70
3.5.3. Katılım Kapsamındaki Faaliyetler.....	75
3.5.4. Sağlık Kapsamındaki Faaliyetler.....	81
3.5.5 Şiddet Kapsamındaki Faaliyetler.....	84
3.5.6. Kentsel Hizmetler Kapsamındaki Faaliyetler.....	90
SONUÇ.....	102
KAYNAKÇA	111
ÖZGEÇMİŞ.....	119

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ASB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BKZ	: Bakanız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMOP	: Birleşmiş Milletler Ortak Programı
CEDAW Against Women	: Declaration On The Elimination Of Discrimination
CEMR	: Council Of European Municipalities And Regions
G 21	: Gündem 21
KDKP	: Kadın Dostu Kentler Projesi
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TCAA	: Toplumsal Cinsiyetin Anaakımlaştırılması
TCDB	: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme
TCE	: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
UNDP	: United Nations Development Programme
UNESCO Organization	: United Nations Educational, Scientific, And Cultural
UNFPA	: United Nations Population Fund
YEEM	: Yerel Eşitlik Eylem Mekanizması
YEEP	: Yerel Eşitlik Eylem Planı
YESP	: Yerel Eşitlik Strateji Planı
YG 21	: Yerel Gündem 21

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : 2015 ve 2018 Seçimlerinde Partilere Göre Kadın Oranları	43
Tablo 2 : Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın Temsil Oranları	44
Tablo 3 : Avrupa Yerel Yaşamda Kadın- Erkek Eşitliği Şartı ve Belediyeler	56
Tablo 4 : Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Kentlere İlişkin Bilgiler	66
Tablo 5 : Eğitim Kapsamında Büyükşehir Belediyesi Tarafından Yerine Getirilen Faaliyetler	68
Tablo 6 : İstihdam Kapsamında Büyükşehir Belediyesi Tarafından Yerine Getirilen Faaliyetler	71
Tablo 7 : İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	76
Tablo 8 : Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	77
Tablo 9 : Trabzon Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	79
Tablo 10 : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	80
Tablo 11 : Sağlık Kapsamında Büyükşehir Belediyesi Tarafından Yerine Getirilen Faaliyetler	81
Tablo 12 : Antalya Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	85
Tablo 13 : İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	86
Tablo 14 : Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirdiği Faaliyetler	87
Tablo 15 : Trabzon Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	89
Tablo 16 : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	89
Tablo 17 : Antalya Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmetler Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler	91

Tablo 18: İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmetler Kapsamında	
Yerine Getirilen Faaliyetler	93
Tablo 19 : Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmet Kapsamında	
Yerine Getirilen Faaliyetler	95
Tablo 20: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kapsamında Kentsel Hizmetler Kapsamında	
Yerine Getirilen Faaliyetler	97
Tablo 21: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmet Kapsamında	
Yerine Getirilen Faaliyetler	99

ÖZET

Başlık: Belediyelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamadaki Rolü: Kadın Dostu Kentler Projesi Kapsamında Yer Alan Büyükşehir Belediyeleri Üzerine Bir Araştırma

Yazar: Gülşah AKÇAYIR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hale BİRİCİKOĞLU

Kabul Tarihi: 31.12.2021

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 119 (tez)

Bu çalışmada, Türkiye’de hayata geçirilmiş olan Kadın Dostu Kentler Projesi’ne dahil olan kentler üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın amacı, büyükşehir belediyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesindeki rolünü ve etkisini ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında, nitel araştırma yöntemi olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamında yer alan kentlerden bir örneklem belirlenmiştir. Örneklemde yer alan her bir kent için hazırlanmış olan Yerel Eşitlik Eylem Planları ve büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları incelenmiştir. Yerel Eşitlik Eylem Planları ile büyükşehir belediyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesinde hangi faaliyet alanları ile sorumlu oldukları belirlenmiştir. Faaliyet raporları incelenerek de büyükşehir belediyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesine yönelik, belirlenmiş olan faaliyetlerden hangilerini yerine getirdikleri ortaya koyulmuştur. Yapılan araştırmada büyükşehir belediyelerinin sorumlu olduğu birçok faaliyeti yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmiş olan faaliyetlerin ise toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı yapma konusunda yetersiz kaldığı ve konuya ilişkin bir farkındalığın oluşmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, önemli olanın hedefleri belirlemek değil, bu hedefleri hayata geçirmek olduğunu göstermiştir. Sonuçlar doğrultusunda büyükşehir belediyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmelerine yönelik bazı önerilere de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Yerel Yönetim, Kadın Dostu Kentler, Yerel Eşitlik Eylem Planı, Büyükşehir Belediyesi

ABSTRACT

Title of Thesis: The Role of Municipalities in Ensuring Gender Equality: Research on Metropolitan Municipalities Within the Scope of the Women Friendly Cities Project

Author of Thesis: Gülşah AKÇAYIR

Supervisor: Assist. Prof. Hale BİRİCİKOĞLU

Accepted Date: 31.12.2021   **Number of Pages:** vii (pretext) + 119 (mainbody)

In this study, a research was conducted on the provinces included in the Women Friendly Cities Project implemented in Turkey. The aim is to reveal the role and impact of metropolitan municipalities in realizing gender equality. Within the scope of the research, document analysis, which is a qualitative research method, was used. A sample was determined from the cities in the scope of the Women Friendly Cities Project. The Local Equality Action Plans prepared for each city in the sample and the activity reports of the metropolitan municipalities were examined. With the Local Equality Action Plans, it has been determined which areas of activity the metropolitan municipalities are responsible for in realizing gender equality. By examining the activity reports, it has been revealed which of the activities determined for the realization of gender equality by the metropolitan municipalities. In the research, it has been concluded that many activities for which metropolitan municipalities are responsible are not fulfilled. It has been determined that the activities carried out by the metropolitan municipalities are insufficient to contribute to gender equality and there is no awareness on the subject. The results showed that the important thing is not to set the goals, but to put them into practice. In line with the results obtained, some suggestions for the realization of gender equality by metropolitan municipalities are also included.

Keywords: Gender Equality, Local Government, Women Friendly Cities, Local Equality Action Plan, Metropolitan Municipality

GİRİŞ

Cinsiyet “Canlıların üremesini mümkün kılan ve erkek- dişi ayrımını ortaya çıkaran farklılaşma” (Demir ve Acar, 2002:71) şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak bu biyolojik ayırmadan farklı olarak toplumsal yapıda meydana gelmiş olan kadın-erkek farklılaşmasını açıklayan “toplumsal cinsiyet” kavramı bulunmaktadır. Bu kavrama göre, kadın ve erkek ayrışması yalnızca biyolojik değil, toplumsaldır. Toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek ayrımına atfedilen bazı rol ve beklentiler ile ele alınmaktadır. Bu rol ve beklentilerin oluşmasında toplumsal ve kültürel özellikler önemli görev üstlenmektedir (Dökmen, 2019:20). İki kavram arasındaki çatışmalar tartışmaların merkezinde yer almış, aradaki ayrım açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle feminizm ideolojisinin iki kavram üzerindeki tartışmaları ile toplumsal cinsiyet anahtar kavram olmuştur.

Toplumsal cinsiyet kavramı ile kadınlık ve erkeklik yapılarına ilişkin toplumsal hayattaki yansımaların, kadını erkek karşısında dezavantajlı bir konuma getirdiği düşünülmektedir. Çünkü kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin sebebi, kadın ve erkek cinsiyetine yüklenen toplumsal roller olmuştur. Tüm bu düşüncelerin literatürde de yer almaya başlaması ile kadın çalışmalarının temelini toplumsal cinsiyet kavramı oluşturmuştur. Böylece birçok alanda akademik çalışmalara konu olmuş ve tüm yönleriyle incelenmeye/tartışılmaya başlanmıştır. Feminizm geçmişinin oldukça eskilere gitmesine rağmen, toplumsal cinsiyet kavramı tartışmaları günümüze çok daha yakındır.

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması düşüncesi ile “toplumsal cinsiyet eşitliği (TCE)” kavramı kullanılmış, bu eşitliğin sağlanmasında önemli dönüşümlerin gerçekleştirilmesi gerektiği anlayışı yer almıştır. Tüm bunları sağlayacak olan kurumların neler olduğu sorunu tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmaların ana hedefinde devlet bulunmaktadır.¹ Çünkü geniş bir alana yayılmış olan ülkelerde bunu sağlayacak büyük bir güç gerekmektedir. Bu çerçevede feminist düşünürler arasında da devletin rolünün ne olması gerektiği ile ilgili farklı yaklaşımlar ortaya çıkmış ve bunlar dünyada yaşanan ideolojik dönüşümlerle beraber ilerlemiştir.

---

¹ Bkz. Mackinnon, C. A (2020). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*. (Çev. Yücesoy, S.), İstanbul: Metis Yayınları.

Son yıllarda kent ile toplumsal cinsiyet kavramı arasındaki bağ güçlenmeye başlamıştır. Çünkü kent; toplumun içinde yer alan tüm vatandaşların, ekonomik, sosyolojik, kültürel ve yönetim faaliyetlerinde bulunduğu ve bir arada yaşadığı alanı vurgulamaktadır. Bu sebeple, kentlerin bireyler için yaşanabilir olması konusunda önemli vurgular yapılmaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet değerlerinin farklı kültürlere göre değişiklik göstermesi halinde, ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kentte yaşayan kadınlar açısından önemli sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Bu sorunların hem temelinde yatan sebep hem de bunların birer sonucu olarak ortaya çıkan durum, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeği farklı alanlarda konumlandırması olmuştur. Erkeğin kamusal alandaki sorumlulukları ve kadının özel alanındaki sorumlulukları birbirinden ayırıştırılmıştır. Kadının kamusal alana çıkması ve kamusal alanı deneyimlemesi düzene karşı olarak görülmüştür. Kamusal alanı özgürce deneyimleyen erkek olurken, kadın özel alan olan ev sınırları içinde kalmıştır. Kısacası, kent yaşamı toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenmekte ve onun bir yansıması haline gelmektedir.

Neo-liberalizmin yükselişi ve küreselleşme ile yerelleşmeye olan vurgu artmış ve yerel yönetimler önemli birer aktör haline gelmiştir. Bu durumda kent sınırları içinde yaşayan bireyler için hayata geçirilecek hizmetlerin sunumunda yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmüştür. Yerel yönetimlerin halka yakın birimler olmalarından dolayı yerel yönetimlerin, bireylerin sorunlarının belirlenmesinde daha avantajlı olacağı düşünülmektedir. Kadınların ihtiyaç ve talepleri zaman zaman değişiklik gösterebilmektedir. Bu sebeple tüm bu ihtiyaç ve taleplerin giderilmesi ve TCE'nin sağlanması için yerelde TCE'ye duyarlı politikalar geliştirilmelidir. Yerelde sağlanan TCE'nin ülke ve hatta dünya genelinde yansıma bulacağı düşünülmektedir. Yerel yönetimlerin hizmet sunumu ve kentli haklarından kadınların yararlanmasına yönelik düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle hukuki sınırlar çizilmiş, uluslararası örgütler tarafından düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Bunlara Avrupa Kentsel Şartı ve Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı gibi örnekler verilebilmektedir.

Türkiye İçişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler (BM) ortaklığında gerçekleştirilen "Birleşmiş Milletler Ortak Programı (BMOP)" kentlerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli bir çalışma olarak hayata geçirilmiştir. Ana yürütücüsünün BM Nüfus Fonu (UNFPA) olduğu program 2006-2010 yılları için gerçekleştirilmiş, başarılı bir süreç olması ile 2010-2014 yılları için uzatılarak ikinci aşamaya geçilmiştir.

İlk program “Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı” olarak adlandırılırken ikinci program ise “Kadın Dostu Kentler 2 BM Ortak Programı” olarak adlandırılmaktadır. Çalışma boyunca program Kadın Dostu Kentler Projesi (KDKP) olarak anılacaktır. Projenin amacı; kadınların tüm alanlarda eşit muamele görmesi, kaliteli ve ihtiyaca yönelik hizmet alabilmeleri ve yerel yönetimlerdeki karar alma süreçlerine etkin katılım sağlamalarına yönelik adımlar atılması şeklindedir. Programın gerçekleştirilmesinde Türkiye’de 12 kent pilot kent olarak programa dahil edilmiştir.

Programa dahil olan kentler için bir taahhütname imzalanmıştır. Bu taahhütnameye göre birçok kuruluş, kentler adına bazı sorumlulukları yerine getirmeyi kabul etmişlerdir. Bu sorumlulukları yerine getirmekle sorumlu olarak yerel yönetimler de bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin konuya ilişkin görevlerinin kapsamı; kadınlara yönelik düzenlemeler yapılması, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin düzenlenmesi, diğer kuruluşlar ile iş birliği yapılması vb. şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Programa dahil olan her bir kent için Yerel Eşitlik Eylem Planı (YEPP) hazırlanmıştır. Hazırlanan planlar; eğitim, istihdam, katılım, sağlık, şiddet ve kentsel hizmetler konularını içerek şekilde hazırlanmıştır.

Çalışmanın Konusu

Çalışmanın konusunu, TCE’yi gerçekleştirmek amacıyla yönelik olarak KDKP kapsamında yer alan kentler adına hazırlanmış olan YEPP’ler ve büyükşehir belediyelerinin faaliyetleri oluşturmaktadır. KDKP gibi bir projede yer alan ve önemli sorumluluklara sahip olan büyükşehir belediyelerinin TCE’yi gerçekleştirmede büyük katkılarının olacağı düşünülmektedir.

Bu varsayımdan hareketle çalışmada öncelikle KDKP kapsamında yer alan kentler ve bu kentlerin “kadın dostu kent” olma süreci konu edilmiştir. Bu doğrultuda kentlerde gerçekleştirilmesi planlanan TCE’ye yönelik hedef ve faaliyetler ele alınarak büyükşehir belediyelerince yerine getirilen faaliyetler arasında bir karşılaştırma yapılması planlanmıştır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, proje kapsamında yer alan kentler için hazırlanmış olan YEPP’lerden yola çıkılarak büyükşehir belediyelerince yerine getirilen faaliyetlerin TCE’nin

sağlanmasına olan etkilerine ilişkin bir değerlendirmenin yapılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda “Program kapsamındaki büyükşehir belediyeleri sahip oldukları sorumlulukları yerine getirmekte midir?” sorusuna ve “Büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilen faaliyetlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağladığı söylenebilir mi?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Çalışmanın Önemi

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde feminizmin yankı bulması ve kadınların eşitliği için büyük hareketlerin gerçekleşmesi yüzyıllar öncesine kadar götürülebilmektedir. Ancak toplumsal cinsiyet kavramı günümüze daha yakın bir zamanda tartışma alanına girmiştir. Buna rağmen farklı disiplinlerde çalışma konusu olmuştur. Özellikle kadınların erkekler karşısındaki ötekileştirilmesine karşın eşitlik mücadelelerinde başvurulan bir kavram olmuştur. Gerçekleştirilecek olanın TCE olması gerektiği vurgusu çalışmalarda önem kazanmıştır.

TCE ve kentlerin kadınları dışlayıcı yapılar üzerine kurulmuş olması ile kent ve kadın arasındaki ilişkiler tartışmaların odağı olmuştur. Son yıllarda önemli bir sorgulama alanı olarak çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.² Özellikle kentlerin kadınları dışlayıcı özellikleri ve kentlerde TCE'nin sağlanması konusunda yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarına ilişkin yapılması gerekenler birçok çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Literatüre bakıldığı zaman yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki faaliyetlerinin yetersiz bulunduğu sonuçları dikkat çekmektedir.

Yukarıda da ele alındığı üzere Türkiye'deki kentlerde TCE'ye yönelik önemli katkı yapacağı düşünülen ve yerel yönetimlere önemli sorumluluklar yükleyen bir çalışma olarak BMOP bulunmaktadır. Bu çalışmanın da temelini oluşturacak olan BMOP günümüzde Türkiye bağlamında yapılan bazı çalışmalara konu olmuştur.³ Yer alan

---

² Bkz. Jarvis, H, Kantor, P. & Cloke, J. (2015). *Kent ve Toplumsal Cinsiyet*. Ankara: Dipnot Yayınevi; Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, (1), 344- 357; Akyıldız, B. (2019). *Yerel Yönetimlerde Yer Alan Kadınlara Toplumsal Cinsiyetin Yansımaları: Konya İli Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.; Turan, H. (2013). *Belediyelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uygulamaları: Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planları Üzerine İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Sakarya Üniversitesi.; Erkan N. E. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Kentsel Eşitsizlik (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Marmara Üniversitesi. Alkan, A. (Der.). (2017). *Cins Cins Mekan*. İstanbul: Varlık Yayınları.

³ Bkz. Efe, M. & Üstündağ, B. (2020). *Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi, (36), 38-65; Günlük Şenesen, G., Yücel, Y., Yakar Önal, A., Ergüneş, N. & Yakut Çakar B. (2017).

çalışmalarda KDKP'ye dahil olan kentler üzerinden kadın ve kent arasındaki ilişkiyi incelenmiş, nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Ancak bu çalışmaların yalnızca bir kent üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu sebeple, çalışmalardan yalnızca bir kentin sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olunmuş ve program konusunda geniş açıdan yorum yapılamamıştır. Bu sebeple bu çalışmanın diğerlerinden farklı olarak kapsamı daha geniş tutulmuştur. Bu durumda bir karşılaştırma da yapılarak belediyelerin TCE'yi gerçekleştirmeye olan katkılarının daha iyi gözlemlenebileceği düşünülmüştür. Bu durum, çalışmayı diğerlerinden ayıracak önemli bir nokta olarak görülmektedir. Bunlara ek olarak KDKP'nin belediyeler ayağının etkinliği ve faaliyetlerin uygulanabilirliği hakkında fikir sahibi olunması sağlanacağı düşünülmektedir. Programın genel işleyişi ve sonuçları hakkında ortaya çıkacak sonuçların kentlerde kadın ve belediyeler arasındaki ilişkiyi ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yapılarak çalışma kapsamında belirlenen kentler için hazırlanan YEER'ler ve büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları olarak iki doküman incelenmiştir. Öncelikle YEER'lerdeki hedefler ve bunlar doğrultusunda yapılması gerektiği belirtilen faaliyetlerden büyükşehir belediyelerinin sorumlu olduğu faaliyetler incelemeye dahil edilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları da incelenerek sorumluluklara ilişkin çalışmaların yerine getirilip getirilmediği ortaya koyulmuştur.

BMOP kapsamında 12 kent yer almaktadır. Bu kentler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise bu kentler arasından seçilmiş olan beş kent oluşturmaktadır. Bunlar: Antalya, İzmir, Bursa, Trabzon ve Gaziantep'tir. Çalışmanın örneklemini belirlenirken büyükşehir belediyesi bulunan kentler seçilmiş ve bunların Türkiye'nin farklı bölgelerinde olması tercih edilmiştir. İncelenen YEER'ler 2013 yılı itibari ile faaliyete geçtiğinden faaliyet raporları da 2013-2019 yıllarını kapsayacak şekilde incelenmiştir. Tüm belediyelerden toplam 32 adet faaliyet raporu incelenmiştir.

Kadınsız Kentler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; Şafak, G. N. (2013). *Kadın ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi.; Özsoy, B. (2015). *Kadınların Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi ve Kadın Dostu Kentten Beklentileri: Gaziantep Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.; Evin, G. (2019). *Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Aydın Üniversitesi.

Elde edilen veriler YEEP’te yer aldığı şekliyle eğitim, istihdam, katılım, sağlık, şiddet ve kentsel hizmetler şeklinde altı başlık altında karşılaştırılmalı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarının açıklamasında “kadın” ve “erkek” olarak iki farklı cinsiyet üzerinden açıklamalar yapılmaktadır. Ancak “cinsel kimlik” kavramı ile bireyler biyolojik olarak sahip oldukları bedeninin dışında farklı cinsel yönelimlere sahip olabilmektedir. Ancak bu çalışmanın amacı doğrultusunda toplumsallık sonucunda üretilen ve belirli rollerle ifade edilen kadın- erkek cinsiyetleri üzerinden açıklamalar yapılacaktır.

Yerel yönetimler dediğimiz zaman dünya genelinde yapısı değişse de tek bir birimden bahsedilmemektedir. Türkiye için anayasaya bakmak bu soruya cevap oluşturmaktadır. Anayasada “Mahalli İdareler” (m.127) başlığına baktığımızda il, köy ve belediye halkının kapsandığından bahsedilmektedir. Bu sebeple yerel yönetimler dediğimiz zaman sadece belediyelerden bahsetmiş olunmamaktadır. Ancak çalışma boyunca amaç doğrultusunda seçilmiş olan büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporlarından faydalanılacaktır.

Çalışma kapsamında tüm belediyelerin dahil edilme imkânı olmadığından Kadın Dostu Kent Projesi’nde yer alan ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olduğunu varsaydığımız büyükşehir belediyelerinden 5 büyükşehir belediyesi (Antalya, İzmir, Bursa, Trabzon ve Gaziantep) seçilmiştir. Sonuç olarak da yapılacak olan yorumlar tüm büyükşehir belediyelerine atfedilemez. Çalışmada doküman olarak faaliyet raporları inceleneceğinden büyükşehir belediyelerinin faaliyet alanına giren tüm hizmetlerin bu dokümanlarda yer aldığı varsayılacaktır.

Çalışmanın İçeriği

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “toplumsal cinsiyet”, “toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması” kavramlarına yer verilerek çalışmadaki önemine değinilmiştir. Ardından TCE’nin gerçekleştirilmesinde devletin kadın sorunları üzerindeki rolünden bahsedilmiştir. Son olarak uluslararası örgütlerin kadın- erkek eşitliğine katkı amacına yönelik ortaya koyduğu belgelere yer verilmiştir.

İkinci bölümünde kent yaşamının kadın cinsiyeti ile arasındaki bağlam ve yerel yönetimlerin kenti kadınlar için yaşanabilir kılmasındaki somut durumlar ortaya koyulmak istenmiştir. Bu sebeple önce kent kavramına yer verilmiş, kadın ve mekan ilişkisinin tartışılmaya başlandığı “feminist coğrafya” konusu ele alınmıştır. Ardından kentsel mekanda eşitliğin sağlanmasında yerel yönetimlerin öneminden bahsedilmiştir. Eşitsizliğin Türkiye üzerinden vurgusu yapılmak istenmiş, kadın temsili ve kadınların karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Son olarak Türkiye’de eşitliği sağlamaya yönelik atılan bazı adımlara yer verilmiştir. Bu adımlardan birisi olan ve Türkiye’de de kabul edilen “BMOP” üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise birinci ve ikinci bölümde ele alınan bilgiler temelinde sonuca yönelik doküman incelemesi ile ulaşılan verilere ve bunların açıklamalarına yer verilmiştir. Çalışmanın amacına yönelik incelenen kentler hakkında sonuçlara ve yorumlara yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA DEVLETİN ROLÜ

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmanın temelini oluşturacak olan toplumsal cinsiyet, TCE ve toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması kavramlarına yer verilecektir. Bunların ardından TCE'nin gerçekleştirilmesinde en önemli aracı olarak görülen devletin rolüne ve feministlerin bu süreçteki çalışmalarına yer verilecektir. Son olarak TCE'ye yönelik uluslararası örgütler tarafından hazırlanmış olan belgelerin neler olduğundan ve bunların içeriklerinden bahsedilecektir.

1.1. Temel Kavramlar

Temel kavramlar başlığı altında, çalışmanın bütününde kullanılacak olan toplumsal cinsiyet, TCE ve toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması kavramlarının açıklaması yapılacaktır.

1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Tüm toplumlarda tarihsel süreçte baskı görenler ve birçok konuda dezavantajlı konumda olan gruplar olmuştur. Bu gruplar arasında en önemlilerinden birisi de kadınlardır. Dünya üzerinde eşitlik hareketlerinin yer bulması ile kadınlar da kendi haklarını aramak konusunda motive olmuşlardır. Kadınların bu hareketi, akademik alanda kendine yer edinmeden uzun yıllar önce ortaya çıkmış ve feminizm ideolojisi ile büyümeye devam etmiştir. Feminizmin süreci tarihsel olaylardan etkilenmiş ve bu süreçte hareketin odak noktalarında ve elde ettiği başarılarında değişimler yaşanmıştır. Literatürde feminizmin tarihsel süreci dalgalar halinde ele alınmış ve farklı zaman aralıklarındaki etkileri dikkate alınarak üç ayrı aşamada açıklanmıştır. Birinci dalga feminizm, 19. yüzyılın sonlarında İngilizce konuşan ülkelerde başlamış ve kadınların oy hakkı meselesi üzerinde yoğunlaşmıştır (Jarvis ve diğerleri, 2015:98). Bu dönemde kadın haklarının ön plana çıkarılması için oldukça başarılı eylemler yapılmıştır. Ancak önemli kültürel ve ekonomik dönüşümlerin yaşandığı dünyada feminizm de darbe alarak uzun yıllar kesintiye uğramıştır. İkinci dalga feminizm, önemli bir aranın ardından 1960'lı yıllarda kadın haklarının yeniden gündeme gelmesi ile başlamıştır. Bu dönem genellikle birinci

dalgada mücadelesi verilmiş fikirlerin devamı niteliğinde kabul edilmiştir. Kadın bedeni üzerinde yoğunlaşarak gelenekselleşmiş bazı yargıları ortadan kaldırmak ikinci dalga feminizmin temel amacını oluşturmuştur. “Yeni Feminizm” olarak da adlandırılan üçüncü dalga feminizmin fikirleri 1990’lı yıllarda kendisine yer bulmuştur (Jarvis ve diğerleri, 2015:98-99). Bu dönem feministleri, sorunlar üzerinde tartışmak fikrinden vazgeçerek, bahsedilen sorunlara çözüm bulunması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Her bir feminizm dalgası, birbirlerinin arkasından gelişerek kendinden önceki açıkları doldurmak konusunda zayıf kalmış olsa da kadın hakları konusunda mücadele vermenin önemini göstermiştir (Jarvis ve diğerleri, 2015:97).

Feminist ideoloji, kadın cinsiyetine ve beraberinde cinsiyet tercihlerine dayanan tek düşünce modeli olarak ortaya çıkmıştır (Yüksel, 2003:44). Bu çerçevede cinsiyet kavramını feminizm ideolojisi ile düşünmek gerekmektedir. İnsanlığın var olduğu günden bugüne geçen her zaman diliminde kadın ve erkek olarak doğmak bir etken olarak karşımıza çıkmıştır. Kadın cinsiyeti, cinsiyetler arası benzerlik ve farklılıklar önemli tartışma konusu olmuştur.⁴ Cinsiyetler arasındaki farklılığı ortaya koymak için temel referans biyoloji olmuştur. Ancak toplumsal yapıda ortaya çıkan kültürel farklılıklar cinsiyetlere farklı anlamlar yüklenmesine neden olmuştur (Dökmen,2019:23). Bu sebeple kadın ve erkek arasındaki farkı açıklamak noktasında bir kavram ortaya koyulmuştur. Bu kavram da “toplumsal cinsiyet” olarak adlandırılmıştır. *Cinsiyet (sex)* ve *toplumsal cinsiyet (gender)* aynı iki kavram olarak görülse de oldukça önemli farklılıklar içermektedir.

Cinsiyet kavramı, biyolojik temellere dayanmakta ve bireyin kadın (dişi) veya erkek (eril) bedeni ile dünyaya gelmesi ile açıklanmaktadır (Dökmen, 2019:21). Türk Dil Kurumu’nun sözlüğüne bakıldığında cinsiyeti, “Bireye üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaratılış özelliği, eşey, cinslik, seks.” olarak tanımlamaktadır (sozluk.gov.tr, 02.12.2021). Yani dünyaya gelen bireyin en doğal özelliklerinden birisi bir cinsiyetle doğmuş olmasıdır (Bingöl, 2014:109). Biyolojik cinsiyet ayrımının bireyler arasında bir eşitsizlik durumu yaratmadığı yalnızca iki farklı cinsin varlığına vurgu yaptığı söylenmektedir (Kaypak, 2014:345).

---

⁴ Bkz. Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası*. (Çev. Ertür, B.), İstanbul: Metis Yayıncılık; De Beauvoir, S. (1993). *İkinci Cins 1 Genç Kızlık Çağı*. (Çev. Onaran, B.), İstanbul: Payel Yayınevi.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı ve cinsiyet odaklı konular ikinci dalga feministler tarafından 1960'lı yılların sonlarında tartışılmaya başlanmıştır. Dönemin feministleri cinsiyetlere özgü olduğu kabul edilen bazı davranış biçimlerinin biyolojik cinsiyetle değil, ataerkil sistemle ortaya çıkmış olduğunu savunmuşlardır. Bu konuda kapsamlı bir çalışma yapan feminist isim Simone de Beauvoir olarak kabul edilmektedir. En önemli eseri olan 1949 yılında yayımladığı "İkinci Cins"te bu konu üzerinde durmuş ve "Kadın doğulmaz kadın olunur." sözü onunla özdeşleşmiştir (Arat, 2017:74). Beauvoir, bireyin cinsiyetinin doğumla gelmeyen bir özellik olduğunu bu sebeple de biyolojinin bir anlamı olmadığını açıklamıştır. Bu açıklama toplumsal cinsiyet kavramının geleceği açısından oldukça büyük bir adım olmuştur. Yapılan ayırım 1960'larda ilk kez bazı önemli psikologların kavramı kullanması ile gün yüzüne çıkmıştır. Ardından, toplumsal cinsiyetin 1970'li yıllarda Kate Millet ve Ann Oakley gibi önemli feministler tarafından da benimsendiği görülmektedir (Stone, 2016:54).

Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyet kavramından farklı olarak toplumsal yapıda sahip olunan kültürel özelliklerin temel alınmasıyla açıklanmaktadır. Biyolojik özellikler geri planda tutulmakta ve geleneksel yapıların oluşturduğu özellikler dikkate alınmaktadır. Connel'e göre toplumsal cinsiyet kavramının nedeni biyoloji değildir. Kavram, üreme biyolojisinin üzerine tarihsel ve kültürel ifadenin eklenmesi ile oluşmuştur (Connel, 1998:372). Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkekler için belirlenmiş davranışlar üzerinden temel alınmıştır (Yüksel, 2003:49). Bu davranış şekillerinin temeli toplum içinde geçmişte oluşmaya başlamıştır. Bununla beraber günümüzde de etkisini sürdüren bazı roller ve beklentileri içermektedir. Kadın ve erkek cinsiyeti için önemli olan, bu roller ve beklentileri sunuyor olmasıdır.

Rol kavramı, kişilerin belirli sosyal yapının içinde bulunmalarından dolayı kendilerinden beklenen davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Acar, 2002:349). Roller zamanla belirli bir kültürel yapı içinde meydana gelmektedir (Dökmen, 2019:35). Cinsiyet, kadın ve erkek şeklinde ele alınır ve bebeğin doğduğu anda hangi bedene sahip olduğuna göre ona ait bir kimlik belirlenir. Bu da ilerideki hayatında sahip olacağı rollerin belirlenmesi için önemli olan ilk adımı oluşturmaktadır (Dökmen, 2019:21). Bireyin doğumla gelen biyolojik özelliklerinde cinsiyet ayrımı kadın ve erkek olarak ortaya çıkarken roller ve beklentiler ile oluşmuş olan ise kadınlık ve erkekliktir. Kadın ve erkek tanımlamaları ile kadınlık ve erkeklik aynı anlama gelmemektedir (Bingöl, 2014:109).

Toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel yapılara göre farklılık göstermektedir. Ancak dünyanın çoğu yerinde ortak olduğu bilinen temel birçok rolden bahsetmek mümkündür. Kadınların yemek yapmaktan, evin bakım ve temizliğinden sorumlu olması, çocukların büyütülmesi görevine sahip olması, alanının ev ile sınırlı kalması gibi kadınlara özgü olduğu düşünülen rollere örnek olarak verilebilir. Erkeklerden ise iş sahibi olup evin geçimini sağlaması, ailenin reisi olması gibi beklentiler bulunmaktadır. Bu örnekler çok daha fazlası eklenebilmektedir. Tüm bunların öğrenilmesinde kişinin hayata ilk adımını attığı, bireyin içinde bulunduğu ilk toplumsal yapı olan “aile” etkili olmaktadır. Çocuk ailenin içinde geçirdiği süre boyunca dişi ve eril olmanın anlamını öğrenmektedir. Aile içinde öğrenilen kadınlık ve erkeklik rollerinin değişmesi oldukça zor olmaktadır (Wiesner -Hanks, 2020:43-44). Roller aile sınırlarında olduğu kadar sokak, çarşı, iş ve okul gibi her çeşit alanda karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen tüm roller ve beklentiler toplumların yapılara göre farklılaşmanın yanında tarihsel dönemlerde de değişiklik göstermektedir.

Kadınlık ve erkeklik ayrımı iki cinsiyet yapısı arasında ast üst ilişkisini de oluşturmuştur. Erkeklik, kadın karşısında yerini egemen erkeklik yapısına bırakmıştır. Bu da zamanla ataerkil toplum yapısını ortaya çıkarmıştır. Her ne kadar kültürel yapının tarihi içerisinde anaerkil toplum biçimi de (Bkz. Russel, 1999; Wiesner- Hanks, 2020) bulunmuş olsa da en çok kabul gören ve günümüze de gelen ataerkillik olmuştur (Bingöl,2014:110). Ataerkil ailede babanın konumu önemli noktadadır. Özellikle babanın bu konumu tarihin belirli dönemlerinde en üst seviyelere ulaşmış ve ailede babanın yerini tartışmalı bir noktaya taşımıştır. Çünkü baba kendi gücünün farkında olarak kadını aşağı olarak görmüş ve çocuk da babaya tabii kılınmıştır (Russel, 1999:21). Bu durum ailede erkek egemenliğini ve kadının ikincil konumunda hayatına devam etmek zorunda kalmasını pekiştirmiştir. Toplumun temeli olan ailede başlayan bu yapı hayatın her alanına etki etmiş ve söz konusu olan bu yapı toplumsallaşmıştır. Ataerkil yapı feminist düşünürler ve cinsiyet çalışmaları yapan kişilerce üzerinde çok fazla durulan ve eleştirilen yapılardan birisi olmuştur. Feministler, erkeklerin hegemonyasının yok edilmesi ile bu sistemin de yok olacağı konusunda hemfikir olmuşlardır (Günindi Ersöz, 2016:35).

1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Feminist düşüncelerin merkezinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrımın bulunmasının sebebi roller ve beklentilerin kadınlar aleyhine bir durum oluşturmasıdır. Feministler bu durumun dönüştürülebilir olduğunu düşünmektedir (Stone, 2016:13). Kadın ve erkek arasında oluşan bu önemli farkın açıklanması “toplumsal cinsiyet eşitsizliği” olarak adlandırılmaktadır. Ortaya çıkmış olan eşitsizliğin zaman içinde dönüşüme uğrayarak ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır. Ancak yıllar içinde oluşmuş bir durumu ortadan hızlı bir şekilde kaldırmak mümkün olmamaktadır. Eşitsizlik uzun süreçte oluşmuş ve onu düzeltme çabası da biraz zaman alacağı düşünülmektedir.

Feminizm düşüncesi cinsiyet sorunlarının dağınık ve karmaşık yapısını açıklamaya ve anlamlandırma çalışır (Günindi Ersöz, 2016:56). Bu sorunların açıklamaları liberal, marksist-sosyalist, kültürel, radikal ve post-modern feminist düşünce teorilerinde ele alınmıştır. Liberal teoriye göre kadın ve erkek farklı değildir. Kadın ve erkeğin benzerlikleri üzerinde durarak kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği gidermek en önemli amaçlarından birisi olmuştur (Yüksel, 2003:67). Marksist feminizm de ise Karl Marx ve Friedrich Engels’in düşünceleri temel olmuş, bu teoriye göre kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin sebebi ev sömürüsü olarak açıklanmıştır. Bölüşüm dengeli değildir ve düzeltilmesi gerekmektedir (Stone, 2016:34). Sosyalist feministler kadınların erkekler karşısındaki konumunun nedeninin kapitalizm temelli olduğunu kabul etmişlerdir. Cinsiyete dayalı ayrışma ve kadınların yeniden üretim faaliyetleri ile kadınların konumunu açıklamışlardır (Connell, 1998:63). Radikal feministler ise kadınların ötekileştirilmiş konumlarının sebebi olarak erkekleri göstermişlerdir. Daha çok cinsel taciz, cinsel şiddet ve kadınların doğurganlık konusunda kendi bedenleri üzerindeki kontrolü üzerinde durmuşlardır (Kırca- Schroeder, 2007:62). Kültürel feminizm ise konuya farklı bir açıdan bakarak siyasal değişimin değil, kültürel değişimin gerçekleşmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkmıştır (Yüksel, 2003:87). Bu düşünceye göre kadın- erkek eşitliğinin sağlanması noktasında büyük bir kültürel dönüşüm yaşanmalı ve erkeğin üstünlüğü engellenmelidir. Yaşanacak dönüşüm sonucunda kadınların erkekler karşısında maddi özgürlüğünü elde edecekleri kabul edilmiştir (Yüksel, 2003:89). Son olarak post modern feminizm ise, diğer teorilerin kadın ve kadın sorunlarının oldukça geniş bir yelpazede ele almasını eleştirmiş ve kadınların kendi

aralarında sahip oldukları ırksal ayrımların da bulunduğu kabulü üzerinden hareket edilmesi gerektiği fikrini savunmuştur (Altınbaş, 2006:41; Yüksel, 2003:121).

Görüldüğü üzere feminist teorilerin hepsi farklı noktalara değinmiştir. Ancak temel amaçları cinsiyetler arası eşitsiz duruma dikkat çekip, kadının konumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak olmuştur. 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile başlayan eşitlik dalgasının günümüze kadar farklı şekillerde devam etmesi de eşitlik isteğinin sürekli aktif kalmasını sağlamıştır. Tüm dünyada yayılan eşitlik anlayışı çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortaya koyduğu sorunların kaldırılması temel amaç haline gelmiştir. Toplumların önemli dönüşümler geçirmesi ve zaman içinde kadın haklarının ve görünürlüğünün artması ile “toplumsal cinsiyet eşitliği (TCE)” kavramı tartışmaların merkezine oturmuştur.

İnsan haklarını tanımlayan belge olarak 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’nde eşitliğin kapsamı açıklanırken (m.2); herkesin ırk, cins, dil, din gibi farklılıklar dikkate alınmaksızın eşit olduğu açıklanmaktadır. Bu da cinsiyete göre ayrımcılık yapılmayacağına kabul edilmesinin kanıtı olarak gösterilmektedir. Bu yönüyle eşitlik anlayışında uluslararası bir kabul söz konusu olmuştur. Ayrım kabul etmeyen eşitlik anlayışı kadınlar için TCE’nin sağlanması açısından destekleyici olmuştur. TCE’nin sağlanmasının bu derece önemli olması birçok kurum ve kişi tarafından tanımlamalar yapılmasına neden olmuştur. BM ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası örgütler TCE hakkında yorumlarda bulunmuş, bunun sağlanması amacıyla da çalışmalara ağırlık vermişlerdir. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde kadın ve kız çocuklarına yönelik yer alan ayrımcılığın ortadan kaldırılması amacıyla 5. hedefi “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” olarak ele almıştır. Avrupa Konseyi “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2014-2017” belgesinde TCE kavramını ele alarak şu şekilde tanımlamıştır (rm.coe.int, 17.12.2019):

“Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin kamusal ve özel hayatın bütün alanlarında eşit ölçüde görünürlüğünü, güçlendirilmesini, sorumluluk almasını ve katılımını ifade eder. Aynı zamanda kadınlarla erkekler arasında kaynak dağılımında eşitliği de ifade eder”.

Diğerleri gibi UNESCO da TCE’yi temel olarak almış ve şu şekilde açıklamıştır (unesco.org.tr, 18.12.2019):

“UNESCO için toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkek arasında eşit hakları, sorumlulukları ve fırsatları ifade etmektedir. Bu hem kadınların hem erkeklerin çıkarları, ihtiyaçları ve önceliklerini dikkate almak ve kadın ve erkekler arasındaki grupların çeşitliliğini fark etmek anlamına gelmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği insan hakları ilkesi olup, sürdürülebilir ve insan merkezli kalkınma için önkoşul ve amacın kendisidir.”

Kısacası TCE, kadın ve erkeklerin hayatın tüm alanlarında eşit ve yaşayabilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolları, günlük yaşama eklemlenmenin sağlanması gerektiği konusu önemli bir tartışma alanı yaratmıştır. Bu amaç çevresinde yeni kavramlar ortaya çıkmış, üst düzey kurumlar tarafından TCE'nin mümkün olduğu ölçüde sağlanması gerekli görülmüştür. Ulusal ve uluslararası alanda çeşitli düzenlemeler yapılmış, her alanda kadının konumunun iyileştirilmesi için çalışmalar hız kazanmıştır.

1.1.3. Toplumsal Cinsiyetin Anaakımlaştırılması

Son yıllarda feminizm literatüründe sıklıkla dile getirilen bir diğer kavram toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması (gender mainstreaming) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram TCE'yi sağlamak amacıyla ortaya çıkan farklı eşitlik politikalarından biri olmuştur. Bu politikalar *fırsat eşitliği*, *pozitif eylem* ve *toplumsal cinsiyetin anaakımlaştırılması (TCAA)* şeklindedir. Fırsat eşitliği; aynılık temelinden hareket eden, kadın ve erkeklerin aynı olduklarını bu sebeple yapılacak politikalar ile aynı tutum görmelerine neden olması gerektiği üzerinde duran yaklaşımdır. Pozitif eylem yaklaşımı ise kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki ihtiyaçların farklılığı temelinden hareket etmektedir. Bu ihtiyaçlara yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. TCAA ise hepsinden farklı olarak dönüşüm temelinden hareket etmektedir. Yaşanan eşitsizliğin toplumsal cinsiyet ilişkilerinden meydana geldiğinden bahsetmekte ve bu ilişkilerin dönüştürülmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkmaktadır (Çelik ve Ertürk Atabey, 2013:155).

Daly, üç yaklaşımın eş zamanlı olduğundan bahsetmiş olsa da Rees'e göre TCAA kavramsal bakış olarak en son ortaya çıkmıştır (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:153). Daly, Rees'in her dönemi belirli kategorilere -Avrupa Birliği'nin (AB) politikalarından yola çıkarak- ayırdığından bahsetmektedir. Süreç içinde ortaya çıkan yaklaşım bir sonraki için önemli bir adım olmaktadır. Fırsat eşitliği yaklaşımının 1970'li yıllarda uygulandığı ve

ana fikrin kadınların maruz kaldığı ayrımcılık olarak belirtilmiştir. 1980'li yıllarda ise ana yaklaşım olarak pozitif eylem kullanılmış, belirli problemlere yönelik çarelere başvurulmuştur. TCAA ise 1990'lı yıllarda yeni bir yaklaşım olarak uygulama alanı bulmaya başlamıştır (Daly, 2005:437-8).

TCAA ile ilgili yapılan çalışmalarda TCE yöntemlerinin ortaya farklı modeller çıkardığı görüşüne vurgu yapılmıştır. Bunlar: Bütünleştirici, gündem belirleyici ve dönüştürücü model şeklindedir. Bütünleştirici model, var olan politikalar içinde eşitlik anlayışının da kendine yer bulma mücadelesi olarak özetlenebilmektedir (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:156). Walby'e göre, bütünleştirici model, mevcut olan politikalara TCE bakışını yerleştirmeyi öngörmektedir. Önemli olan var olan hedeflerin etkin gerçekleştirilmesi amacının sağlanması olarak görülmektedir (Walby, 2005:323). Gündem belirleyici model, kadınların kendileri ile ilgili politika yapım süreçlerine katılması açısından önemlidir. Çünkü bu katılımın hali halihazırda var olan politikalarda önemli değişiklikler yapılması açısından etkili olduğu söylenebilmektedir (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:156). TCAA için önemli olan model ise dönüştürücü modeldir. Şimdiye kadar TCAA için bahsedilen tüm özellikler onun dönüştürücü niteliği ile ilgili olmuştur. Burada temel konu toptan bir değişiklik yapmaktır. Bunu yaparken cinsiyet eşitsizliklerini meydana çıkaran problemleri de ortadan kaldırmak gerekmektedir. (Şeren- Kurular, 2016:56).

Ana akımlaştırma kavramının, 1985 yılında Nairobi'de yapılan III. Dünya Kadın Konferansı'nda⁵ ortaya çıktığı bilinse de tam anlamıyla 1995 yılında Çin'in başkenti Pekin'de düzenlenen IV. Dünya Kadınlar Konferansı sonrası kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun onaylanması ile ortaya koyulduğu görülmektedir. Eylem Platformu tarafından bazı hedefler belirlenerek bu hedeflerin her birisi ana akımlaştırmaya bir göndermede bulunmuştur (UNDP, 2018:1). Pekin Deklarasyonu, aynı zamanda kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik durumunun ortadan kaldırılması için hükümetleri politikalar gerçekleştirmeleri konusunda yükümlü kılmıştır. Eylem

---

⁵ Birleşmiş Milletler 1975 yılının "Kadının On Yılı" olarak belirlenmesinin ardından uluslararası alanda kadınlar temelinde konferanslar düzenlemiştir. Bunların temel hedefi kadınların haklarını sağlamlaştırmak olmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Dinçer, O. (2014). *Eşitlik Tahayyülünün Müşterek Kurgusu: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz (Uzmanlık Tezi)*. Ankara.

Platformu da kadınların katılımı konusuna vurgu yapmış ve kamu- özel ayırımı yapmadan kadının katılımı önündeki engellerden bahsetmiştir (Dinçer, 2014).

BM Ekonomik ve Sosyal Konsey'i ana akımlaştırma kavramının tercümesinin diğer dillere çevirisinin sorunlu olmasından ve günümüzde çevre, mülkiyet ve yönetim gibi çok farklı kalkınma temasıyla ilgili olarak kullanılmaya başladığından bahsetmektedir (UN, 1997:2). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) bu yaklaşımı, "Ana akımlaştırma, toplumsal cinsiyet eşitliği konularının politik kararların, orta ve uzun vade planların ve programların, bütçelerin, kurumsal yapıların ve süreçlerin tümünün merkezine alınması anlamına gelir." şeklinde tanımlamaktadır (UNDP, 2018:3). Aynı zamanda BM, TCAA'nın toplumsal cinsiyet bakış açılarının ve toplumsal cinsiyet hedefine gösterilen dikkatin program ve projelerin planlanması ve uygulanması için tüm faaliyetlerin merkezinde olmasını sağlamayı içerdiğini belirtmiştir. Yaklaşımın kendi başına bir amaç değil, TCE hedefine giden bir araç olarak belirtildiği görülmektedir (UN, 2001). Avrupa Konseyi de kavramı, "politika süreçlerinin yeniden düzenlenmesi, iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi" şeklinde tanımlamıştır. Böylece cinsiyet eşitliği perspektifi tüm seviyelerde ve aşamalarda aktörler tarafından bütün politikalara dahil edilmektedir (COE, 2014:13). Daly'e göre ise TCAA'nın ayırt edici özelliği toplumsal politikanın yapısına, süreçlerine ve ortamına toplumsal cinsiyete duyarlı uygulamaları ve normları yerleştirerek eşitliği kurumsallaştırmaya çalışmasıdır (Daly, 2005:435).

TCAA stratejisinin tanımındaki temel unsur, politika süreçlerinin ana değişim nesnesi olarak görülerek neyin değiştirilmesi gerektiğine vurgu yapılmasıdır. TCAA, prosedürleri, rutinleri ve cinsiyet eşitliği perspektifinin dahil edilmesi için sorumlulukları ve kapasiteleri yeniden düzenlemekle ilgilidir. Bir strateji olarak da amaç kadınlarla erkekler arasında daha eşitlikçi ilişkileri teşvik etmek için politika yapıcılarının yetkisini kullanmaktır. Bahsedilen süreçlerde TCAA'nın yaygınlaştırılmasındaki vurgu hedef olarak dar anlamda sadece kadınlar üzerinde değil, cinsiyet üzerindedir. (Verloo, 2001:2-3). Ancak TCAA'nın ortaya koyulması sürecine kadar gerçekleştirilen politikalar kadınların geri plandaki konumu, eşitsizliklere maruz kalması ve ötekileştirilme durumlarına odaklanmıştır. Tüm bu politikaların kadının erkek karşısındaki eşitliğini sağlamada yetersiz kaldığı söylenebilmektedir. Önemli olan kadın ve erkeklerin her alanda adil hayat sürmelerinin ön planda yer almasıdır. Politika yapım ve uygulama

süreçlerinin taraflı olduğu görüşünden yola çıkılmakta ve bunun düzeltilmesi amaçlanmaktadır (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:154). Tüm bunların sağlanması amacıyla kurumların yapılarında değişiklikler yapılarak TCE'yi sağlamlaştıracak önemli dönüşümler yapılması gerekmektedir (UNDP, 2018:3). Anlaşılacağı üzere TCAA, TCE'yi sağlamada erkekleri dışarıda bırakmadan eşitlik yaratmak gerektiği düşüncesine dayanmaktadır.

Şimdiye kadar bahsedilen kapsamın uygulamada doğru işlemesi ve beklentilerin yerine getirilebilmesi için TCAA bazı ilkelere sahiptir. BM, ilkeleri şu şekilde açıklamaktadır (UN, 1997:3):

- Faaliyet alanlarının her birisinde cinsiyet farklılıklarının tespit edileceği şekilde tanımlaması yapılmalıdır.
- TCAA'nın uygulama sürecinde sorumluluk üst düzeydedir. Hesap verebilirliğin sürekli olarak izlenmesi gerekmektedir.
- Kadınların karar alma süreçlerinin her adımına katılımı için her türlü çabanın gerekli kılınması gerekmektedir.
- TCAA, BM'nin somut adımlarıyla tüm süreçlerde kurumsallaştırılmalıdır.
- Başarılı bir sonuç için açık siyasi irade, insan kaynakları ve finansal kaynaklar gerekiyorsa tahsis edilmelidir

TCE'nin ana akım politikalara entegre edilmesi için bahsedilen ilkelerin belirli bir düzende işlemesi gerekmektedir. Politika yapma süreçlerinin TCAA ile dönüşüme uğraması sonucu bu politika süreçlerinde de bazı önemli noktalar belirlenmiştir. TCAA'nın hayata geçirilmesinde uygulanacağı alana göre bir program oluşturulmalı ve bir süreç içerisinde ele alınmalıdır. En iyi bilinen şekli ile süreç şu 5 aşamadan oluşmaktadır: Analiz, programın tasarlanması, bütçe planlaması, uygulama yöntemleri ve son aşama ise izleme, değerlendirme, raporlama ve strateji düzenlemedir (Şeren- Kurular, 2016:58).

Bu süreçlerin ortaya koyulmasında önemli aktörler bulunmaktadır. Bunlara, siyasi karar mercileri, sivil toplum kuruluşları (STK) ve medya örnek gösterilebilmektedir. Her birisi ana akım politikaların dönüştürülmesinde oldukça önemli birer adımdır. Bu sebeple sorumluluk her birisine paylaştırılmalıdır. Aynı zamanda personelin, TCE sağlama

konusunda politikaların uygulanmasını sağlaması gerekmektedir (Çelik ve Ertürk-Atabey, 2013:157-8).

TCAA'nın dönüştürücü bir strateji olarak uygulanması süreç içinde belirli araç ve tekniklerden yararlanmayı gerekli kılmaktadır. Temel olarak üç başlık halinde ele alınan yöntemler şunlardan oluşmaktadır:

- *Analiz Yöntemleri:* TCAA için en fazla tercih edilen yöntemdir. Her iki cinsiyete yönelik dilde ve kurumsal düzeyde TCAA'ya yönelik değişikliğe gidilmesi, TCE sağlanmasına yönelik araçların geliştirilmesi, politika süreci öncesi uygun verilerin bir araya getirilmesi ve son olarak TCE'ye yönelik politikalarda yeni yöntemlerin hayata geçirilmesi gibi aşamalarla analiz yöntemi gerçekleştirilmektedir (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:157). Tüm bunların hayata geçirilmesi sürecinde önemli bir analiz yöntemi olarak “toplumsal cinsiyet etki değerlendirilmesi” kullanılmaktadır. Bu değerlendirme ile öncesinde yapılan yorumlar sayesinde alınabilecek önlemler için fikir sahibi olmamıza yardımcı olmaktadır. Toplumsal cinsiyet etki değerlendirmesini kullanabilmek için konunun cinsiyetler üzerinde etkili olma ihtimali araştırılması ve bir ilişki kurulması gerekmektedir (Alkan, 2015:20).
- *Eğitsel Yöntemler:* Bu yöntemin temel amacı bilgilendirmek ve TCE konusunda farkındalık yaratmaktır. Bunları yapmak için eğitimden faydalanılmaktadır. Eğitimin getirdiği farkındalığın doğru hedefler üzerinde yoğunlaştırılması sürecin işlerliğinin sağlanmasında oldukça etkili olmaktadır. Özellikle politika yapım sürecinde yer alan üst düzey personelin ve diğer personellerin konu hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu süreçte konu ile ilgili doğru eğitimin verilmesi amacıyla uzmanlarla çalışılmalıdır. Eğitimin etkilerinin görülmesi ve sonrasında çıktıların belirlenebilmesi amacıyla izleme ve denetleme çalışmaları da yapılmalıdır (Alkan, 2015:21). Bu adım TCAA için oldukça önemlidir. Çünkü dönüşüm gerektiren bir süreçte tüm adımlarda bunu sağlayabilmenin en doğru yolu eğitimidir.
- *Katılımcı Görüş Alış-verişine Dayanan Yöntemler:* Bu yöntem için gerçekleştirilmesi gereken bazı önemli adımlar bulunmaktadır. İlk adım olarak çalışma gruplarının oluşturulması örnek gösterilebilir. Bu çalışma grupları toplumsal yapının içinde herkese açık olabilmelidir. İkinci olarak yönetimde ve

politika yapım sürecinde kadınların ve erkeklerin eşit katılımının sağlanması önemli bir diğer adımdır. Katılımın artırılması ile vatandaşlar kendilerinde bir sorumluluk hissetmekte ve bu da denetimin daha etkili olmasını sağlamaktadır. Son olarak da seminerler, toplantılar ve broşürler ile farkındalığın artırılması amaçlanmaktadır. Kısacası, bu yöntem için önemli olan karşılıklı bilgi alışverişine dayanarak farklı araçlarla yöntemin olabildiği ölçüde zenginleştirilmesidir (Alkan, 2015:21-22).

TCAA, kadın hareketleri sonrası elde edilen başarıların toplumsal hayatta yer bulabilmesinde etkili bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Bu aracın hayata geçirilmesinde bahsedilen süreç ve yöntemler ile dünya üzerinde farklı uygulamalar hayat bulmuştur⁶. Günümüzde yapılan çalışmaların birçoğu bakış açısını TCAA çerçevesinde oluşturmaktadır. Tüm bunlarla TCE yaklaşımının hayatın her alanında yer bulmaya başlayacağı ve bir dezavantajlı grup olarak kadınların görünürlüğünün artırılmasının sağlanacağı düşünülmektedir.

1.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında ve Devletin Rolü

Toplumsal cinsiyet kavramının getirdiği eşitsiz durumunun dönüştürülmesi ve TCE'nin sağlanması yolunda çaba gösterilmesi gerektiği görüşü kabul edilmektedir. Süreç içinde bu çabaların nasıl ve kim/kimler tarafından ortaya koyulacağı sorusu önem kazanmıştır. “Devlet” feminist gruplar tarafından bu soruya cevap olarak gösterilen kurum olmuştur. Devlet anlayışındaki değişmelerle yıllar içinde devletin ekonomik ve sosyal alandaki rolü de değişmiştir. Çalışmanın bu kısmında devlet kurumunun tarihsel süreçteki dönüşümünden, bu dönüşümün TCE tartışmalarına ve araştırmalarına olan etkilerinden bahsedilecektir.

1.2.1. Liberal Teori

Liberalizm, ortaya çıkışı itibariyle oldukça eski tarihe sahip bir ideolojidir. Rönesans, reform sonrasında oluşan düşünce dünyasının sonucu meydana gelen bir tarihsel akım olarak ortaya çıktığı bilinmektedir (Sallan- Gül, 2004:14). Genel kabule göre liberalizm kavramı, ilk kez liberalizmin ekonomik çerçevesi hakkında önemli fikirleri dile getiren

---

⁶ Uygulama örneklerine ilişkin daha fazla bilgi için bkz. Şeren Kurular G. Y. (2016). *Toplumsal Cinsiyeti Ana Akımlaştırma Stratejisi Doğrultusunda Bir Maliye Politikası Aracı: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Marmara Üniversitesi.

Adam Smith tarafından “Ulusların Zenginliđi” adlı eserinde kullanılmıştır (Yayla, 2000:13). Liberalizmin siyasi yanını ele alan ve kurucusu olarak kabul edilen John Locke, bir diğer önemli isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Locke, kişilerin doğuştan özgür ve eřit olduğunu belirterek liberalizmin temel kavramlarına vurgu yapmıştır. Mutlak egemenliği reddetmesi ve anayasacılık kavramına yer verme dűřünceleri ile liberalizme önemli katkılarda bulunmuştur (Tannenbaum ve Schultz, 2013:218-219).

En basit anlatımı ile liberalizm birey anlayışına dayanmaktadır. En önemli kriter birey ve bireyin iradesidir ve liberalizmde iktidarın temellerini bireyin bu özellikleri oluşturmaktadır. Bu durum “Doğal Hukuk Doktrini” ile açıklanmaktadır. Bu bakış ağısına göre insanların toplu yaşamlarından önceki bir dönem ele alınır ve bu dönem doğal yaşama dönemidir. Bu dönemde her insanın doğuştan gelen bazı haklara ve öncelikle de mülkiyet hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Ancak haklara karşı saldırı tehdidinden korunma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bireyler aralarında sözleşme yaparak bu dönemden kendi iradeleri ile çıkmış ve devleti kurmuşlardır (Göze, 2013:394). Kurulan devletin amacı bireyin insan olmasından dolayı sahip olduğu haklarını korumaktır. Bu sebeple otorite sınırlandırılması ve bireyin hareket alanı devlet müdahalesinden korunması gerektiği kabul edilmiştir (Sallan- Gül, 2004:14).

Liberalizm; birey, özgürlük ve eşitlik konusundaki fikirleri ile kadın hakları savunucularının dűřünceleri üzerinde oldukça etkili olmuştur. Dönemin feministleri bu fikirlerin kadınlar için eşitlik yaratacağını dűřünmüřtür. Ancak bireylerin özgürlüklerinden ve eşitliğinden bahseden liberal dűřünürler biyolojik birtakım özellikleri hedef göstererek kadınları bu eşitliğin dışında bırakmıştır (Arat, 2017:33). Liberal teorinin bahsettiği birey, yalnızca erkekleri içine alan, kadını dışlayan bir çerçeve olarak uygulama alanı bulmuştur. Kadınların bu çerçeve dışında kalmasının temelinde özel ve kamusal alan ayrımı yatmaktadır. Dođal yaşam sonrası kurulan devlet ve hakların uygulandığı alan kamusal alan olarak tanımlanmaktadır. Özel alan ise evdir, ev de doğal alandır. Erkek kamusal alan ile özdeşleştirilirken, kadının yerinin her zaman evin sınırları olduğu belirtilmiştir. Liberal dűřünürler kadınların ev içinde farklı görevlere sahip olduğunu belirterek kadının bu durumunu pekiştirmiştir (Arat, 2017:34). Kısacası, kamusal alan eril, özel alan dişil özellikler ile anılmıştır. Devletin özgürlükleri koruma alanının yalnızca kamusal alan olarak belirlenmiş olması ve evin doğal alan olarak kabul görmesi ile liberal devlet ev içindeki özgürlükler ile ilgilenmemiştir (Biricikođlu,

2020,24). Liberal devletin sınırları içinde kadının maruz kaldığı bu durum eleştirilmiş ve feministler kadının kamusal alana çıkmasını ve haklarını talep etmiştir (Yüksel, 2003:18). Ancak bir araya gelerek yeterli bir tepki göstermek konusunda yetersiz kalmışlardır.

Tüm liberal devlet tarihinde olduğu kadar kadın hakları sürecinde en önemli etkileri yaratan 1789 Fransız İhtilali olmuştur. Bireyin yüceltilerek, liberalizmin ortaya koyduğu kavramların Fransız Yurttaş Hakları Bildirisinde ve dönemin diğer bildirilerinde yer alması ile kadınlar da kendilerine eşitlik anlayışı içinde yer bulmak istemişlerdir. İhtilal ile kadınlar kitleler halinde sesini duyurmanın gerekli olduğunu öğrenmişlerdir (Arat, 2017:39). Bu sebeple kadınlar, üzerlerindeki erkek baskısını sona erdirmeye amacı ile harekete geçme gereksinimi duymuşlardır. Örneğin, 1791 yılında Olympe de Gouges tarafından “Kadın Yurttaş Hakları Bildirisi” yayımlanmıştır. Ancak bu çabası sonrası 1793 yılında giyotine gönderilmiştir (Berktaş, 2015:40-41).

Benzer nitelikte Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi (1776) de doğal hakların kabulü noktasında oldukça önemli bir adım olmuştur. Ancak bahsedilen eşitliğin sadece erkekleri kapsamaması ve kadınları dışlaması oldukça tepki çekmiştir. Dolayısıyla liberal feministler liberalizmin eşitlikçi tarafını meydana çıkarmak ve feminizm lehinde kullanmak istemişlerdir (Berktaş, 2015:43). Bu sebeple de doğal haklar doktrinini çerçevesinde farklı çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan ilki Elisabeth Candy Stanton’ın yazmış olduğu Duygular Bildirgesi (Declaration of Sentiments) ‘dir. Bildirge 19-20 Temmuz 1848 tarihli Seneca Falls (New York)’da imzalanmıştır. Bildirge sadece kadınlar tarafından imzalanmamış erkekler de dahil olmuştur. En önemli özelliği Bağımsızlık Bildirgesi’nin üzerine tamamen yerleştirilmiş olmasıdır. Belgenin içerdiği talepler için önemli bir toplumsal dönüşüm yaşanması gerektiği düşünülmüştür (Donovan, 2009:23-24). İçinde bulunduğu dönem için büyük ses getirmiş olduğu görülse de asıl olarak belgenin kendinden sonraki kadın hareketleri konusunda önemli bir itici güç olarak görev yapmış olduğu söylenebilmektedir.

Feminizm tarihi boyunca birçok feminist düşünce teorileri ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki birey anlayışı temelinde ortaya çıkan liberal feminizm olmuştur. Liberal feminizm, kadın ve erkek arasındaki farkları kabul etmemiş, ontolojik benzerlik olduğundan bahsetmiştir. Bu sebeple amaç, eşitsizliğin yarattığı ayrımcılığın ortadan kaldırılması olmuştur. Bunu toplum seviyesinde yaparken aynı anda hukuki boyutu ile sağlamak

gerektiği düşünölmüştür (Yüksel, 2003:65-67). Bir diğer üzerinde durdukları alan ise çalışma hayatı olmuştur. Bu konuda sloganları olan “eşit işe eşit ücret” ile kadın hakları için önemli bir adım atmışlardır. (Altınbaş, 2006:26).

Liberal feminizm kapsamında akla gelen bazı önemli isimler bulunmaktadır. Bunlar Mary Wollstonecraft, John Stuart Mill ve Harriet Taylor olarak sayılabilmektedir. Wollstonecraft feminist düşünce dünyasının önemli figürlerinden birisi olmuştur. Konu hakkında en önemli eseri “Kadın Haklarının Bir Savunusu” dur. (Tannenbaum ve Schultz, 2013:257). Eğitimin kadınlar açısından önemi üzerinde durmuştur. Ona göre kadınlar erkekler gibi iyi ve kapsamlı bir eğitim almaları durumunda erkeklerle aynı seviyeye ulaşabileceklerdir. (Tannenbaum ve Schultz, 2013:261). Mill hem liberalizmin hem de liberal feminizmin önemli isimleri arasında bulunmaktadır. Kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki eşitsizliğin ortaya koyulmasındaki ilkenin toplumsal gelişim önündeki engel olmasından yakınmıştır. Bu sebeple de mükemmel bir eşitlik sağlanması gerektiğini düşünmüştür (Mill, 2016:7). Mill kadınların birçok alanda geri kalması konusunda yıllar boyunca süregelen kadının öteki durumundan yakınmıştır. Kadınların iyi bir eğitim fırsatı bulmaları halinde daha iyisini başarabileceklerini açıklamıştır (Tannenbaum ve Schultz, 2013:297). Harriet Taylor ise kadınların oy hakkına vurgu yapmış, eğer demokrasi olacaksa kadınların seçme hakkına sahip olması gerektiğini savunmuştur (Altınbaş,2006:31). Bununla beraber evlilik konusunda da radikal görüşlere sahip olmuş ve evlilik konulu kanunların kaldırılmasını istemiştir (Donovan, 2009:55; Altınbaş, 2006:31).

Liberal feministler, sahip oldukları bazı fikirlere yönelik eleştirilerin hedefi olmuştur. Bu eleştirilerden ilki liberal feministlerin kamusal ve özel alan ayrımını hesaba katmadıkları konusuna olmuştur (Yüksel, 2003:71). Bir diğer önemli eleştiri de “aynılık” üzerinden hareket etmelerinden dolayı erkeklerin bulunduğu noktanın, ulaşılması gereken hedef gibi gösterilmesi üzerine olmuştur. Bu durum erkeklerin üstün olduklarının kabulü olarak yorumlanmıştır (Altınbaş, 2006:45-46).

Yaşadıkları süreçlere karşı liberal devletler olarak andığımız İngiltere, Fransa ve ABD kadınlar açısından beklenen eşitlik ve özgürlük ortamını sağlamak konusunda oldukça geç kalmıştır. Kadınlar İngiltere’de 1918 yılında oy hakkı elde edebilmiştir. Ancak yaş ve mülkiyet sahibi olmak gibi belirli koşullar getirilmiştir. Genel oy hakkının sağlanması

ise 1928 yılını bulmuştur. Aynı şekilde ABD’de oy hakkı 1920 yılında elde edilmiştir (Donovan, 2009:59). Özellikle Seneca Falls’tan 72 yıl sonra kadınların bu hakkı elde etmiş olmaları verdikleri mücadelenin sonuçlarının oldukça geç hayat bulması düşündürmektedir. Özellikle ABD’de siyahi kadınlar bu haklara oldukça geç sahip olmuştur. İnsan haklarının, eşitliğin ve özgürlüğün büyük bir devrim sonrası önemli bir belge ile somutlaştığı Fransa’da ise kadınlar 1944 yılında -oldukça geç bir tarihte- oy hakkını elde etmişlerdir (Konan, 2010:169).

1.2.2. Sosyal Devlet

Liberalizmin kabul ettiği özgürlük, eşitlik ve birey anlayışının yanında ekonomik yapının zamanla sorunlar çıkarması 19. yüzyılın ilk yarısında toplumda bir dönüşüme yol açmıştır. Sanayi Devrimi ile işçi kitleleri oluşmuş, sorunlar gün yüzüne çıkmaya başlamış ve sosyalist düşünce kendine yer bulmuştur. 1848 Devrimleri olarak bilinen ve Almanya, İtalya ve Fransa gibi Avrupa’nın birçok bölgesinde meydana gelen ayaklanmalar ile 1917 Sovyet İhtilali demokrasi kavramına farklı içerik kazandırmıştır (Serter, 1994:34). Bunların arkasından sosyal devlet rolünün ortaya çıkmasında 1929 Ekonomik Buhranı en önemli etkiyi yapmıştır. Ekonomik alanda piyasa kendi kendini düzeltememiş ve devlet müdahalesi tartışılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası artan ihtiyaçlar ve piyasanın bu ihtiyaçlara cevap veremediği görülmüştür. Bu durum devletin ekonomiye müdahalesini zorunlu kılmıştır. Ekonomiye müdahalenin yanında, değişen toplumsal yapıda sosyal ihtiyaçlar doğrultusunda hedefler geliştirilmesi tartışma konusu olmuştur (Göze, 2013:437). Tartışmalar sosyal devlet anlayışı üzerinde yoğunlaşmıştır.

Liberal devletten sosyal devlete geçişte hak ve özgürlükler konusunda da önemli değişimler yaşanmıştır. Liberal düzende kabul edilen negatif hakların ihtiyaçları karşılamadığı ve bu hakların kâğıt üzerinde kaldığı görülmüştür. Bu durum da “sosyal haklar” gereksinimini doğurmuştur. Devletin karışmama durumu geride kalmış, sosyal haklar devletin olumlu edimini gerektirmiştir (Göze, 2013:401). Temel amaç devletin müdahalesi ile sosyal ve ekonomik alanda eşitlik ve adaleti sağlamak olmuştur. Bu amaç çerçevesinde sosyal politikaların kapsamı değişen dünyada farklı birçok durumu da içermeye başlamıştır. İlk olarak ekonomik problemler ve işçi sorunlarının ortaya çıkardığı konulara odaklanılmıştır. Ancak zamanla dezavantajlı konumda olan engelli, yaşlı, kadın ve çocuk gibi farklı gruplar için de sosyal politikalar sunulması zorunlu hale gelmiştir.

1948 yılında BM tarafından kabul edilen “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi” sosyal devlet politikalarından bahsederek eşitliğe vurgu yapmış ve devletten beklenen haklar açısından önemli bir çerçeve oluşturmuştur.

Feministler, tarih boyunca devletin TCE’ni sağlamadaki yerine ilişkin birçok teori ortaya koymuşlardır. Kadınların toplumdaki dezavantajlı konumu ve toplumsal cinsiyetin yarattığı eşitsizliğin kadınların hareket alanını sınırlandırmış olması devletin desteğini gerekli kılmıştır. Devletin tüm unsurları ile kadınlar için önemli bir koruma görevi üstlenmesi gerekli görülmüştür. Liberal teorinin devlete yüklediği karışmama görevinin aksine devlet temel etkili kurum olmuştur. Bu konu “devlet feminizmi” kavramı ile açıklama alanı bulmuştur (Biricikoğlu, 2019:299). Devlet müdahalesinin kadınlara fırsat eşitliği yaratacağı düşünülmüştür. Yaşanan dönüşüm kaynağını ikinci dalga feminizm ve sonrasında almıştır. Dönemin feministlerinin ilk eleştirileri liberal devletin derinleştirdiği kamusal ve özel alan ayrımına olmuştur. 1960’lı yıllar sonrası radikal feministler “kişisel olan siyasaldır” söylemi ile bu ayrıma karşı çıkmıştır (Arat, 2017:75). 1960’ların sonlarında ortaya çıkan sosyalist feministler de kreş yapımı, yardımlar ve kadınlara sağlanacak mesleki eğitim gibi alanlarda eşitlik sağlanmasını istemiştir (Arat, 2017:73).

Sosyal devletin kadınlar için ortaya koyacağı sosyal politikaların kapsamında sağlık, istihdam, eğitim ve kent yaşamı gibi konular öncelikli olarak yer almaktadır. Sosyal devletin herkese eşit eğitim politikası sunma yükümlülüğü ile kadınların da bundan faydalanması mümkün hale gelmiştir. Devletin sağlık konusunda politikalar gerçekleştirmesi ve yoksulluğa karşı sosyal yardımlara ağırlık vermesi kadınlar açısından oldukça önemlidir. Bunlara rağmen devlet eliyle sağlanan, sağlık dahil birçok sigorta haklarından yararlananların çoğunluğu çalışan erkekler oluşturmuştur. Kadınlar evlilik durumlarında eşlerinin sigorta haklarından faydalanmış, erkeklere bağımlı olmaya devam etmişlerdir (Atasü- Topçuoğlu, 2016:39).

Devlet politikaları ile kadının üzerindeki yük kaldırılarak kadın istihdamının sağlanması gerekli görülmüştür. Çünkü kadın özel alanında çocuk bakmak, temizlik ve yemek yapmak gibi sorumlulukların altında kalmıştır. Kadınlara yönelik desteklere çocuk bakımı için kreşlerin yaygınlaştırılması, masraflarının devlet tarafından karşılanması ve eşit işe eşit ücretin gerçekleştirilmesi örnek verilebilmektedir. Ancak sosyal devletin

sınırları içine giren bu düşüncelerin birçoğu gerektiği şekilde gerçekleştirilememiştir. II. Dünya Savaşı zamanı çalışma yaşamında kadın oranında artış görülmüş, ancak erkeklerin dönüşüyle kadın ev içi üretimine geri dönmüştür (Atasü- Topçuoğlu, 2016:40).

Kısacası, liberalizmdeki eşitlik anlayışına kadınların dahil olamaması sonucu, özellikle 1960'lı yıllardan sonra devlet müdahalesinin gerekli olduğu tartışmaları ortaya çıkmıştır. Sosyal devlet anlayışının tüm dünyada yankı uyandırmasıyla feministler TCE'yi sağlama görevini devlete yüklemiştir. Tüm bu olanlara karşın kadınlar ihtiyaçları olanı elde edememiş, gerçekleştirilen politikalar uzun vadeli sonuçlar doğuramamıştır. Ancak tüm bunlara rağmen sosyal politikalar kadınların görünürlüklerinin sağlanmasında etkili bir dönem olduğu ve kadınlar örgütlenme araçlarını kullanarak seslerini duyurmayı başardığı söylenebilmektedir.

1.2.3. Neo- Liberalizm

1970'li yıllara kadar önemli bir yer edinen sosyal devlet, ekonomik ve siyasi alanda yaşanan krizlerle sona yaklaşmıştır. Devletin müdahale anlayışı sorgulanmış ve liberal görüşlerin yeniden filizlenmesi için uygun ortam oluşmuştur. Sosyal devlet anlayışının terk edilmesi ile ekonomik alanda değişimler yaşanmıştır. Piyasanın doğal düzenine bırakılarak daha iyi işlemesi fikrine geri dönmüştür (Dalbay, 2019:55). Tüm bunların sonucunda kamu harcamalarında azalma başlamış, devlet eski kontrol edici gücünü kaybetmiştir. Devletin sahip olduğu sorumlulukları ve gücü alınarak yalnızca adalet, savunma ve güvenlik gibi işlevleri üstlenmesi gerektiği tartışılmıştır (Öztürk ve Gül, 2012:206).

Bürokratik yönetim anlayışı da sorun olarak görülmüştür. Yönetim, hizmet alanının artması ile karmaşık bir yapıya sahip olmuştur. Sunulan hizmetlerin maliyetlerinde artışlar yaşanmıştır (Tuncer ve Usta, 2013:183-184). Max Weber'in düşüncelerinden beslenen klasik kamu yönetimi yerini "yeni kamu işletmeciliği" anlayışına bırakmıştır. Bu anlayış ile yönetimi daha dar bir alanda ele almak, rekabet koşulları oluşturmak, sorumlulukları farklı yapılara devretmek, özelleştirmeyi artırmak gibi çözüm önerilerinden bahsedilmiştir (Tuncer ve Usta, 2013:185-186; Öztürk ve Gül, 2012:208). Neo- liberalizm ve yeni kamu işletmeciliği anlayışının getirdiği düzenlemeler ile yerelleşme sürecine geçiş başlamıştır. Merkezi hükümetin sağladığı hizmetlerin yerel yönetimlere aktarılması sonucu piyasalar ve sivil toplum ile işlerlik sağlanması

amaçlanmıştır (Öztürk ve Gül, 2012:209). “Âdem-i merkeziyetçilik” olarak da adlandırılan bu süreçte kaynakların bölge halkı tarafından etkin şekilde kullanılacağı anlayışı ile hareket edilmiştir (Dalbay, 2019:59).

1980’li yıllar neo-liberal ideolojinin doğuşunun yanında neo- muhafazakâr söylemlerin birlikte hayat bulduğu “yeni sağ” düşüncesine sahne olmuştur. Yönetimde benimsenen bu akım ile ekonomi ve sosyal hayat önemli dönüşümler yaşanmıştır. Sosyal devletin darbe aldığı dönemde muhafazakar partiler sosyal demokratlara karşı güç kazanmıştır. İlk hareket alanı ve uygulama örnekleri İngiltere’de Margaret Thatcher ve ABD’de Ronald Reagan ile görülmüştür (İnaç ve Demiray, 2004:164). Yeni sağ anlayışı neo- liberalizmin gereklerini kabul ederken, muhafazakarlar gelenekçi fikirleri de dönem içinde yansıtmaya alanı bulmuşlardır.

Yaşanan dönüşümlerin toplumsal hayattaki en önemli yansıması devletin üstlendiği sosyal destekler konusunda olmuştur. Sosyal harcamaların devlet eliyle giderilmesine karşı bir düşünce ile yaşlı bakımı, adil gelir dağılımı, emekli maaşı ve ücretsiz eğitim ve sağlık gibi konularda refah görevi piyasaya bırakılmıştır. Neo liberallere göre sosyal politikalar, çalışan ve çalışmayan kişi arasındaki farkın azalmasına yol açmaktadır (Öztürk ve Gül, 2012:207). Tüm bu dönüşümünden en fazla etkilenenler bireyler olmuştur. Nitekim toplum içinde yer alan dezavantajlı gruplar olarak görülen engelli, çocuk, yaşlı ve kadınlar için devletin hizmet sağlama rolü oldukça önemlidir. Yeni sağın etkili olduğu İngiltere’de Thatcher’ın fikirleri ile birey eski kutsallığından uzaklaştırılmış, bireylerin yaşadıkları sorunların sebebi olarak yine kendileri gösterilmiştir. Aynı yönde hareket eden ABD’de Reagan yönetimi, çalışmayan, evsiz ve yoksul kesimin bakımının üstlenmesinde devletin sorumlu olmadığından bahsedilmiştir (İnaç ve Demiray, 2004:166).

Yeni sağ ile gelen farklı düzenlemeler aile ve ev içi rollerin yeniden yorumlanmasına, kadının özel alanına olan vurgunun artmasına neden olmuştur. Bu durum kadının özel alandaki konumunu pekiştirmiştir (Alkan, 2005:63). Yoksulluğun en fazla kadınlarda görüldüğü bir dünyada adil gelir dağılımının sağlanması yolunda atılan adımların piyasaya bırakılması kadınlar açısından bir sorun alanı olmuştur. Piyasa, kadını iş hayatından dışlamış, kadının ücretsiz ev içi emeği pekiştirilmiştir.

Kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşadığı bir toplumda devlet müdahalesinin yer alması ve devletin koruyucu görevi üstlenmesi gerekli görülmüştür. Feministler, TCE'yi hayata geçirmek için devletin görevleri olduğunu düşünmüş ve devletten bu konu ile ilgili talepte bulunmuşlardır. Bununla beraber devletin müdahale alanının kadınların bedeni üzerinde odaklandığı durumlar ise feministlerce eleştirilerin hedefi olmuştur. Devletin şiddet, cinsel taciz ve kürtaj gibi sorunlara karşı bakışı sorgulanmıştır. Feminist kadınlar, bedenleri üzerindeki sorumluluğun kendilerine ait olduğu gerekçesiyle devletin doğurganlık üzerindeki denetimi kaldırmasını istemişlerdir (Arat, 2017:77-78). Feministler bu duruma “devlet cinselliği denetlemeye çalışıyor” söylemi ile karşı çıkmıştır (Connell, 1998:181).

İngiltere'nin ilk kadın başbakanı olan Thatcher, kadınlara önemli bir örnek olmanın yanında kadınların siyasal katılımı açısından etkili olmadığı görülmüştür. Uzun süren görev yıllarında kabinesine yalnızca bir kadın dahil olabilmıştır. Bu sebeple başbakan olması kadınlar için örnek bir durum oluşturmuş olsa da kadınların katılımında büyük bir etkisinin olmadığı söylenebilmektedir (bbc.com, 21.03.2020).

Tüm bunlar çerçevesinde, devletin rolü kadınların toplumdaki görünürlüğünün sağlanması açısından her dönem etkili olmuş ve tartışılmıştır. Ancak değişen düzende merkezi hükümetler bazı görevlerini ve güçlerini yerel yönetimlere, STK'lere, ulusal ve uluslararası örgütler aktarmıştır. Yerel yönetimler kadınlara birebir ulaşma imkanı ile sosyal yardımlar sağlama görevini diğer kuruluşlarla beraber üstlenmiştir. STK'ler de bu alanda bir ortak olarak dahil olmuştur. Çalışmanın ilerleyen kısmında uluslararası örgütler tarafından düzenlenen belgelere yer verilecektir.

1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Uluslararası Belgeler

İkinci Dünya Savaşı sonrası insan hakları kavramı tüm dünyada etkili olmuş ve hayatın içinde günlük dilde kendisine yer bulmuştur (Berktaş, 2015:35). Aynı zamanda savaş sonrası devlet üstü yapıların kurulması; barışı sağlamak, eşitliğe ve insan haklarına vurgu yapmak ve yıkıma uğramış kentlerin düzenini sağlamada önemli birer adım oluşturmuştur. Bu yapılardan bir tanesi olan BM örgütünün kuruluşu savaşın ardından insan haklarını evrensel alana yayılmasını sağlamıştır. 26 Haziran 1945'te San Francisco'da imzalanan ve 24 Ekim 1945 tarihinde yürürlüğe giren BM Antlaşması insan hakları kavramı açısından oldukça önemli bir yere sahip olmuş, kavramın evrensel alanda

kabulüne yardımcı olmuştur. BM'nin amacı antlaşmanın ilk maddesinde de bahsedildiği üzere, ırk, cinsiyet ve dil ayrımı olmadan uluslararası sorunlara odaklanmak ve insan haklarına karşı saygıyı oluşturmaktır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya üzerinde insan haklarının evrensel kabulünün sağlanmasında oluşturulan devlet üstü yapılardan bir tanesi de Avrupa Konseyidir. Avrupa Konseyi, 5 Mayıs 1949 tarihinde Londra Antlaşması ile Strazburg'da kurulmuş bir örgüttür. Kuruluş amacı savaş sonrası uzlaşma ortamını sağlamak ve devletler arasında ortaklık oluşturma çabasını ortaya koymaktır. Avrupa Konseyi tarafından Roma'da, 4 Kasım 1950 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır. (mfa.gov.tr, 20.02.2020a). Konseyin özellikle yerelde eşitliğin sağlanması konusunda birçok önemli çalışması bulunmaktadır.

TCE'yi sağlamak ve ayrımcılığa son vermek açısından uluslararası belgelerin yeri oldukça önemlidir. Teorik temelde ele alınan eşitsizlik ve ayrımcılık karşıtı söylemleri pratikte hayata geçirmek önem kazanmıştır. Tüm insan haklarının sağlanmasında temel belge olan 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin, TCE'yi sağlamada uluslararası belgeler için temel alındığı görüşü kabul edilmektedir. Çalışmanın bu başlığında kadın hakları açısından önemli olduğu düşünülen uluslararası belgelere vurgu yapılacaktır.

1.3.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW)

BM, tarafından kadınlara yönelik çalışmalar yapıldığı ve cinsiyetler arası eşitsizliğin göz ardı edilmediği görülmektedir. Kadının öteki durumunu ortadan kaldırmak amacıyla 1967 yılında “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildiri” düzenlenmiştir. Ancak bildiri beklenen etkiyi vermemiş, kabul eden devletler uygulama konusunda özensiz davranmışlardır (KA-DER, 2005:7). Bildirinin yayımlanmasının beklenen etkiyi vermemesi üzerine yeni bir sözleşme yapma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Gereksinimi gidermek adına “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW)”, 18 Aralık 1979 tarihinde BM Genel Kurulunca kabul edilmiş ve 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme isminin Türkçe'ye çevirisi yapılırken orijinalinde yer alan ve Türkçesi “ortadan kaldırmak” olan “elimination” kelimesi kullanılmamıştır. Türkçe çevirisinde “önlemek” ifadesi kullanılmıştır ve bu da tam karşılığı yansıtmamaktadır. Çünkü sözleşmenin asıl amacı

toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin tamamen ortadan kaldırılması olmuştur (Dinçkol, 2005:108).

Sözleşme temel olarak kadınlara yapılan ayrımcılık üzerinde durmuştur. Ayrımcılığın kaldırılması üzerine önemli hedefleri bulunmaktadır. Sözleşmenin ilk maddesinde kavramın hangi sınırlar kapsamında ele alınacağı şu şekilde açıklanmıştır (ohchr.org, 16.08.2020):

“Kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı: Bu Sözleşmenin amacı bakımından "kadınlara karşı ayrımcılık" terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir.”

Sözleşme çerçevesinde 2 genel ilke kabul edilmiştir. Bunlardan ilki evrensellik ilkesidir. Bu ilke ile belirli bir bölge, alan, topluluk vb. gibi sınırlama kabul edilmemektedir. İkinci ilke de bahsedilen sözleşme maddelerinin birey olarak kadınların tamamına uygulanması gerektiğidir (Ayata, Eryılmaz ve Oder, 2010:17). Genel amacı TCE’yi sağlamak ve kadınları her alanda görünür kılmak olan sözleşme kadınlar açısından temel bir belge niteliğine erişmiştir. İnsan hakları belgeleri içinde kadınlar lehine belirli kriterler belirlemiş ve bu alanda bir anayasa görevi gördüğü kabul edilmiştir. Sözleşme oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Önemli olan bu alanlarda sadece kanunla düzenleme yapmak olmamıştır. Aynı zamanda “fili eşitlik” kavramına da yer verilmiştir (Dinçkol, 2005:108). Taraf olan devletlerin bahsedilen sorunları ortadan kaldırmada belirlenen ilkelere uyacağı kabul edilmiştir. Ortaya çıkan durumlarda “kültürel görecelik” kavramı ile karşı koymanın hesaba katılmayacağı belirtilmiştir (Ayata, Eryılmaz ve Oder, 2010:17).

Sözleşme şikayet başvurusu usulüne yer vermediği gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eksikliğin giderilmesi adına 6 Kasım 1999 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından bir ihtiyari ek protokol kabul edilmiştir. Protokol 22 Aralık 2000 tarihinde yürürlüğe girmiş ve “bireysel şikayet usulü” ile önemli bir katkı yapmıştır (KA-DER, 2005:10). Bu protokol ile “Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi” kurulmuştur (Dinçkol, 2005:109). Kurulmuş olan komite, üye devletlerin kendi

vatandaşları arasından seçmiş olduğu toplam 23 üyeden oluşmaktadır. Üyelerin faaliyetleri kendi şahıslarına olmaktadır (KA-DER, 2005:9). Sözleşmenin bir denetim mekanizmasına sahip olması onun gücünü artırmaktadır.

Sözleşmenin bir diğer güvence sistemi rapor sistemine sahip olmasıdır. Bu raporların belirli dönemlerde hazırlanması ve komitenin incelemesine sunulması gerekmektedir. Taraf devletler sözleşmeyi kabul etmelerini takip eden yılda bir başlangıç raporu sunmaktadır. Devam eden süreçte taraf devletlerin periyodik olarak 4 yılda bir rapor sunma sorumlulukları bulunmaktadır (KA-DER, 2005:9).

CEDAW, 189 adet devletin taraf olduğu bir sözleşme olarak kadınların ayrımcılık yaşadığının somut bir kabulü olarak ortaya çıkması ve bunun diğer devletler tarafından da kabul edilmiş olması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. CEDAW 'ı kabul eden devletler arasında Türkiye de bulunmaktadır. Sözleşmenin kabul kararı 14 Ekim 1985 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye için yürürlüğe girmesi 19 Ocak 1986 tarihinde olmuştur. Sözleşme bazı maddelerine çekince koyularak kabul edilmiştir. Gerekçe olarak Türk Medeni Kanunu ile karşıtıklara sahip olması gösterilmiştir. İlerleyen tarihlerde bu çekinceler kaldırılmaya başlanmıştır. Şu an 29. Maddenin 1.fıkrası ile ilgili çekincenin devam ettiği görülmektedir⁷ (insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr, 16.08.2020)

1.3.2. Avrupa Kentsel Şartı

İnsan hakları dünya üzerinde evrensel kapsamda ele alınmaktadır. Ortaya koyulan bu haklar soyut şekilde hazırlanmıştır. Ancak kentlerin belirli sınırlarının olması, kentli haklarının somut bir şekilde ele alınmasına imkan sağlamaktadır. Kentli hakları kent sınırlarında yaşayan bireyler için vardır. Bu sebeple kentteki insanın temel alınması hakların pratikte uygulamasını daha imkanı kılmaktadır (Karasu, 2008:38). Bu sebeple de Avrupa Konseyi ideal kent için gerekli olan şartları bir araya getirerek yol gösterici nitelik kazanmıştır. Aynı zamanda kent konusunun önemini ortaya çıkarmış ve farklı çalışmaların yapılmasında yol gösterici olmuştur.

Kentli hakları açısından uluslararası alanda en genel ve kapsamlı kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı özellikle bu çerçevede önemlidir. Avrupa Konseyi tarafından 1980-1982

---

⁷ Sözleşme metni için bkz. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx>, 16.08.2020.

yılları arasında “Kentsel Rönesans İçin Avrupa Kampanyası” kapsamında “Yerleşmelerde Daha İyi Yaşam” sloganı benimsenmiştir. Bunun kapsamı içinde geliştirilen kent politikaları da Avrupa Kentsel Şartını oluşturmuştur (Pektaş ve Akın, 2010:27-28). Avrupa Konseyi bünyesinde Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı, 1992 yılında Strazburg’da bir toplantı yapmış ve Avrupa Kentsel Şartı kabul edilmiştir (Pektaş ve Akın, 2010:27). Kabul edilen şart, “Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu” ismiyle somutlaşmış, ilk 20 başlık altında Avrupa Kentli Hakları ve devamında 13 başlıkta Avrupa Kentsel Şartını kapsamıştır. Her başlık gereken durumu hayata geçirmede ve ideal kenti ortaya koymada uygun ilkelerden oluşmaktadır. Şartı diğer belgelerden ayıran özelliği hükümetlerin imzasına değil belediyelerin imzasına açılmış olmasıdır. Türkiye Avrupa Konseyi’nde kurucu üye olsa da henüz şartı kabul eden bir belediye bulunmamaktadır.

Avrupa Kentsel Şartı’nın kentli haklarını sunmasının önemli tarafı da bunu herhangi bir grup ayırımı yapmadan kabul etmiş olmasıdır. Yerel haklar da doğal olarak evrensel, temel haklardır ve eşit hak temeli üzerinde biçimlenmektedir. Bu sebeple şartta da belirtildiği üzere⁸ kent hayatında yer alan dezavantajlı gruplar da dahil edilmiştir. Engelliler, yaşlılar, çocuklar gibi kadınlar da bu sistemin içinde yer almıştır. Kent hayatında kadınların da kentte yaşayan bir birey olarak kabul edilmesi ve ayrımcılık oluşturmayan politikalar yapılması gerektiğine değinilmiştir. Bu sebeple bahsedilen ilkelerin her biri ayrı ayrı önem arz etmektedir.

Ancak aradan geçen birçok zamanda kent hayatında sorunlar değişmiştir. Şartın yenilenmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple de 2008 yılında Avrupa Kentsel Şartı-2 kabul edilmiştir. Bununla “Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto” olarak sürdürülebilir kentler oluşturmayı hedefleyerek yeni bir bakış sunma amacına sahip olmuştur (kisi.deu.edu.tr, 20.02.2020b).

1.3.3. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın ve erkek arasında bir güç ilişkisinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle geleneksel yapılarda bu durumun kabul bulması ve şiddetin olağan karşılanması konunun ciddiyetini artırmıştır. Her ne kadar ulusal ve uluslararası

---

⁸ Avrupa Kentsel Şartı 7. ana başlık “Kentlerdeki Engelliler ve Sosyo Ekonomik Bakımdan Dezavantajlılar” şeklindedir.

alandaki şiddete karşı düzenlemeler yapılmış olsa da kadına yönelik şiddetin kaldırılması konusunda daha ciddi adımlar atılması gerektiği görülmüştür. Hangi tür şiddet olursa olsun kişinin temel haklarına karşı birer tehdit oluşturmaktadır. Bu sebeple yapılacak düzenlemelerin bu şiddet türlerinin hepsini kapsayacak şekilde yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Kadınların insan hakları konusunu etraflıca ele alan, BM tarafından hazırlanmış olan CEDAW'ın şiddet konusuna yer vermemesi eleştirilerin hedefi olmasına neden olmuştur. Bu durumun düzeltilmesi amacıyla şiddet temelinde bir çalışma yapılması gerekli görülmüştür. BM doğrudan şiddet odaklı “Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge” hazırlamıştır. Bildirge 20 Aralık 1993'te BM Genel Kurulu tarafından oylamaya başvurulmadan kabul edilmiştir (ohchr.org, 20.02.2020c).

Bildirgenin geneline bakıldığında, Genel Kurul açıklaması ve maddelerden oluştuğu görülür. Toplam 6 adet madde bulunmaktadır. Bunlar, şiddet konusunun hangi kapsamda ele alınacağına ve bildirgenin devletlerden şiddet karşısında neler yapması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

1.3.4. Avrupa Yerel Yaşamda Kadın- Erkek Eşitliği Şartı

Zaman içinde yerleşmenin ön plana çıkması ile eşitliği sağlamanın daha kolay olan şekli öncelikle kentlerde bu eşitliği vurgulamak ve yerel yönetimlere bu konuda önemli bir sorumluluk yüklenmesi gerekli görülmüştür. Yerel ve bölgesel konular üzerinde sıklıkla duran ve çalışmalar yapan Avrupa Konseyi bu konuda önemli bir şart ortaya koymayı üstlenmiştir.

Şart 2006 yılında CEMR aracılığıyla “Kadın Erkek Eşitliği 5. Topluluk Eylem Programı” çerçevesinde hazırlanmıştır. CEMR ve kadınlar komitesi temsilciler seçerek kadın- erkek eşitliğini yerel ve bölgesel düzeyde gerçekleştirmek amacıyla çalışmalarda bulunmuştur. Bu çalışmaların sonucunda “Eşitlikçi Kent” projesi hayata geçirilmiştir. Giriş kısmında da belirtildiği üzere şartın bu projenin üzerine inşa edildiği söylenebilmektedir (CEMR, 2006:5). Şartın hedefi yerel ve bölgesel yönetimler arasında ortaklıkların kurulmasını ve kadın- erkek tüm vatandaşlarının eşitliğini sağlamaktır.

Öncelikle şart, giriş ve başlangıç kısımlarının ardından 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm şartın temel aldığı bölümdür ve 6 ilkedan bahsedilmektedir. İkinci bölüm “Şartın

Uygulanması ve İlgili Taahhütler” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde imzası olan tarafın gerçekleştirmesi gereken adımlar yer almaktadır. Şartın üçüncü bölümü de “Demokratik Hesap Verebilirlik” başlığı altında açıklamalardan oluşmaktadır. (CEMR, 2006). Şartın ilk bölümünde yer alan ilkeler şöyledir (CEMR, 2006):

- “1. Kadın- erkek eşitliği temel bir haktır.
2. Kadın- erkek eşitliği, çoklu ayrımcılık ve dezavantajlar hususlarının gerektirdiği biçimde ele alınmasını temin etmek.
3. Kadınların ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli katılımları demokratik bir toplum için ön koşuldur.
4. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının tasfiyesi kadın- erkek eşitliğinin sağlanmasında temel önem taşımaktadır.
5. Yerel ve bölgesel yönetimlerin tüm faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi kadın- erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir.
6. Eylem planları ve programları için gerekli kaynağın tahsisi kadın- erkek eşitliğinin ilerletilmesi için gereklidir.”

Bahsedilen ilkeler imzalayan taraflar için temel ilkelerdir ve taraflar da bunu kabul etmektedir. İlkelerin geneline bakıldığında en geniş hatlarıyla şartın çerçevesini oluşturmaktadır. Öncelikle eşitliğin vurgusuna önem verilmiştir. Aynı zamanda bu eşitliğin gerçekleştirilmesinde gerekli adımlara atıflarda bulunulmuştur. İlkelerin yanında imzacı taraflar için asıl önemli kısım taahhütler olarak da görülebilmektedir. İlk olarak imzacı devletten beklenen iki yılı geçmemek şartı ile imza sonrası uygun bir dönemde “Eşitlik Eylem Planı” oluşturmasıdır. Bu planın kapsamı amaçlar ve bunların ortaya koyulmasında planlanan tedbirleri içermelidir (CEMR, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM: KENTLERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI VE TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN KONUMU

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle çalışmanın ana temasını oluşturan kent ve yerel yönetim kavramlarının açıklamalarına yer verilecektir. Ardından “feminist coğrafya” konusuna ilişkin tartışmalar açıklanacak, dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkış sürecinden bahsedilecektir. Devamında ise kentsel mekan ve kadın arasındaki ilişki ele alınıp, bu ilişkinin düzenlenmesinde yerel yönetimlerin öneminden bahsedilecektir. Anlatılanlar çerçevesinde, önce Türkiye’deki yerel yönetimlerin durumu ortaya koyulacak, daha sonra kadınların kentsel alanlardaki sorun ve ihtiyaçları ele alınacaktır. Son olarak, Türkiye’de yerel düzeyde TCE’nin sağlanmasına yönelik çalışmaların neler olduğu ele alınacaktır.

2.1. Kent ve Yerel Yönetimler

Kent; sahip olduğu özelliklerine göre her dönemde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Günümüzde dünya nüfusunun büyük bir bölümünün yaşadığı kentler bireylerin toplumsal hayatlarında önemli yere sahip olmuştur. Avrupa Kentsel Şartı kentin tanımına geniş açıyla yer vermiş, kentleri “... yapısal, arkeolojik, topografik ve kent planlaması açısından insan topluluklarının bulunduğu mekan...” olarak tanımlamıştır. Bunun yanı sıra şart; Treccanitalien Ansiklopedisi’ne göre, kentin “... toplum hayatının temel çekirdeği ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşumdur.” şeklinde tanımlandığından da bahsetmiştir (Avrupa Kentsel Şartı, tbb.gov.tr, 20.07.2020).

Kent oluşumlarının ortaya çıkışı çok eski tarihlere kadar gidebilmektedir. İlk kentsel oluşumlar dönemin tarım konusundaki yetersizliği sebebiyle küçük çaplı kalmış, günümüz köy ve kasabalarına benzer özelliklere sahip olmuştur. Zamanla yeni yerlerin keşfedilmesi, denizcilik faaliyetlerinin başlaması ve kaynakların keşfi ile zenginleşme başlamış ve kent oluşumları belirgin hal almıştır (Çan, 2010:3). Bunlara karşın antik çağlarda Atina, Babil ve Roma gibi önemli kent merkezlerinin varlığı bilinmektedir. Bu kentlerin (kesin olmamakla birlikte) 100.000 üzerinde bir nüfusa sahip olduklarına ilişkin bilgiler ele alınmaktadır (Ertürk ve Sam, 2016:9).

Orta çağ, kentler açısından bir gerileme dönemi olmuştur. Özellikle feodalitenin ön plana çıkması kentlerin zayıflamasına sebep olmuş, Roma İmparatorluğu’nun yıkılması ile

dönemin önemli Avrupa kentleri birçok özelliğini yitirmiştir. Tüm bunları tersine döndüren ve Avrupa’da kentlerin yükselişini sağlayan, kentler arası ticaret imkanlarını yeniden başlatan Haçlı Seferleri olmuştur (Ertürk ve Sam, 2016:34).

Kentlerin tarihsel gelişiminde en önemli kavram “*kentleşme*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentleşme, kent sayısının ve niteliğinin artması ve kırsaldan kentlere dönüşüm ile açıklanmakta ve bunlar sanayileşme ile bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Sanayi Devrimi sonucu buhar gücünün kullanılmaya başlanması ve fabrikaların artması kentleşme için büyük bir adım olmuştur. Yeni iş alanları oluşmaya başlamış ve “işçi sınıfı” ortaya çıkmıştır. Kentlere yapılan göçün de etkisi ile kentler sınırların dışına taşmış ve büyümeye başlamıştır (Çan, 2010:4; Ertürk Sam, 2016:35). Sanayi Devrimi ile başlayan kentleşme günümüzdeki kent yapılarının ortaya çıkmasında en önemli etkiyi göstermiştir (Ertürk ve Sam, 2016:9).

Kentleşme dar ve geniş olarak iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. Dar anlamda kentleşmenin tanımı yapılırken demografik özellikler temel alınmakta ve kent nüfusunun artması ile kentleşme sürecinin yaşandığı belirtilmektedir. Ancak kentleşme yalnızca demografik yönden açıklanamamaktadır. Nitekim kentleşme sürecinde ekonomik ve toplumsal gelişmeler yaşanmakta ve bunların göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Keleş, 2013:31). Bu sebeple Keleş, farklı süreçleri de kapsayacak bir kentleşme tanımına yer vererek geniş anlamda kentleşmeyi “Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci.” şeklinde tanımlamıştır (Keleş, 2013:31).

Yerel yönetimlerin ortaya çıkışının, kentlerin doğuşu ile ilişkili olduğu görüşü kabul edilmekte ve bu iki gelişme birlikte ele alınmaktadır (Ertan, 2002:22). Bu sebeple de kentlerin oluşumunda rol oynayan birçok durum yerel yönetimlerin oluşumunda da etkili olmuştur. Yerel yönetimlerin geçmişine bakıldığında Batılı toplumlarda tarihi oldukça eskilere gitmektedir. Antik Yunan’da “polis”, Roma’da “site” denilen kent devletleri yerel yönetimlerin ilk örnekleri olarak gösterilirken, zamanla oluşan “komün” yapıları yerel yönetimlerin tarihinin başlangıcı olarak ele alınmaktadır (Çiçek, 2014:55). Komünler; orta çağda kentlerde yaşayan bireylere hizmet sağlayan ve demokrasinin de

temellerinin atıldığı düşünölen bağımsız birimler oluşmuştur. Ancak merkezi devletlerin kendini göstermeye başlaması ile bunların güçleri sona ermiştir (Ertan, 2002:23-24). 18-19. yy. 'da yerel yönetimler hizmet veren birimler olarak yeniden düzenlenmiş, 20. yy. başında ise yükselme dönemine girmişlerdir (Çiçek, 2014:55).

1980'li yıllarda neo-liberal ve muhafazakar fikirler ile yeni sağ anlayışının birçok ölkede iktidarında yer alması sonucu yerelleşmede artış görölmüştür. Demokrasinin yerelleşme ile daha mümkün olacağı düşüncesinin de etkisi ile yetkiler yerel yönetimlere devredilmiş, merkezin hizmet alanı daralmıştır. Bu değişikliklerin yaşanmasında küreselleşme ile yaşanan dönüşümler ve uluslararası örgütlerin katkıları etkili olmuştur (Çiçek, 2014:55). Merkezi yönetimin yetersiz kalması yorumları ile kentlerde görev yapacak örgütlenmeler doğrudan hizmet sağlayıcı bir araç olarak “desantralizasyon (yerinden yönetim/adem-i merkeziyetçilik)” kavramı ile açıklama bulmuştur. En basit şekli ile kavram, merkezi idarenin elinde tuttuğu görev ve yetkilerin yereldeki birimlere doğru aktarılması anlamına gelmektedir (Eryılmaz, 2014:123). Yerinden yönetim anlayışının gerekçesi de “hizmette yerellik (subsidiyarite)” ilkesi ile açıklanmaktadır. İlke; Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda “Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın makamlar tarafından kullanılacaktır.” şekilde yer almaktadır. Ayrıca aynı şartta yerel yönetimlerin görevlerine ilişkin, “Yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörölen durumların dışında, bu yetkiler öteki merkezi veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz.” şeklinde bir ifade yer almaktadır (rm.coe.int, 15.03.2020).

2.2. Kent ve Kadın Tartışmaları: Feminist Coğrafya

Kent ve kent nüfusunu oluşturan bireyler farklı cinsiyetleri barındırmaktadır. Bu sebeple kentler her cinsiyet açısından eşit derecede önem arz etmektedir. Kentsel mekan olarak adlandırdığımız, insanların içinde yaşadıkları ve insanlar arası ilişkilerin meydana geldiği bu sınırlı alanda yaşanan birçok sorun, zamanla feministlerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Feministler, toplumsal cinsiyet rolleri ile ortaya çıkan eşitsizliğin kentlere yansması ve kadınların ayrımcılığa maruz kalmaları üzerinde durmuşlardır.

Toplumsal cinsiyet çalışmaları, feminizmin ortaya çıkışından uzun yıllar sonra başlamıştır. Bu durum ortaya koyulacak çözüm odaklı çalışmaların gecikmesine sebep olmuştur. Kent konusu da bunlardan birisi olarak literatüre girmekte gecikmiştir. Kentler

ve toplumsal hareketler arası ilişkilerin ortaya koyulmasında kadın ile kent ilişkisine sınırlı bir yer verilmiştir. Kentsel mekan ve kadın arasındaki ilişki çerçevesinde en değerli adımlardan birisi feminist coğrafyacıların dikkat çeken söylemleri olmuştur. Feminist coğrafyacılar ilk olarak erkeklerin disiplindeki hakim yapısını eleştirmiştir. Tecrübelerin erkeklere ait olması ve kadınların yaşantılarının araştırmalara dahil edilmeme durumu hedef alınmıştır (Tuncer, 2012:80). Bir başkaldırı niteliğinde ortaya çıkan “feminist coğrafya” yaklaşımı, mekan ve kadın arasındaki etkileşime ilişkin tartışmalara önemli bir zemin hazırlamıştır.

1973 yılında I. Bruegal’in “Cities, Women and Social Class: A Comment” isimli çalışması ve P. Burnett’in “Social Change, The Status of Women and Models of City From The Development” çalışması ile 1974 yılında A.M. Hayford’un “The Geography of Women: An Historical Introduction” çalışması kadınlar ile ilgili konulara daha fazla duyarlı kalınmadığını ve coğrafya disiplini için önemli alanlar yaratıldığını göstermektedir (Mackenzie, 2002). 1980’li yıllarda çalışmaların büyük çoğunluğunda mekan ve toplum arasındaki ilişki tartışılırken kadın da dahil edilmeye başlanmıştır (Miroğlu, 2018:186). Feminist coğrafya açısından oldukça kapsamlı bir çalışmanın 1982 yılında Zelinsky, Monk ve Hanson tarafından yazılmış “Kadınlar ve Coğrafya” isimli makale olduğu belirtilmektedir (Özgüç, 1998:21).

Tüm dünyada kadın ve mekan arasındaki ilişkinin feministlerce ele alınmasının ardından Türkiye’de de aynı tartışmalar yaşanmaya başlamıştır. Bu alanda yapılan ilk Türkçe çalışmanın, Nazmiye Özgüç’ün “Kadınların Coğrafyası (1998)” isimli çalışması olduğu görülmektedir. Özgüç’ün, feminist coğrafyanın Türkçe literatüre tanıtılmasında oldukça önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Özgüç, bu çalışmasında konu ile bağlantılı o döneme kadar yapılmış çalışmalara, coğrafya literatürü ve mesleğin sınırları içinde kadının durumu ile ilgili yorumlarına genişçe yer vermiştir. Kadınların ihmal edilmesinin nedenlerinden ve çalışmaların hangi konular üzerinde daha fazla durduğundan bahsetmiştir (Özgüç, 1998).

Feminist coğrafyacıların çalışmaları ve tepkileri ile mekan kadın arasındaki ilişkinin daha görünür duruma geldiği kabul edilmektedir. Kadınların hakları konusunda ortaya koydukları eleştirilerin coğrafya disipliniinde yer bulması önemli bir itici güç olmuş, kent planlaması, kadın ve kent arasındaki ilişkiyi inceleme konusu yapan farklı disiplinler için

de önemli birer örnek adım olmuştur. Bu durum Mackenzie'nin "Feminizmin etkisi, genellikle görünmez, fakat aynı zamanda durdurulamaz niteliğe sahiptir." sözünü bize doğrulamaktadır (2002:21).

2.3. Kentsel Mekanlarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlaması Açısından Yerel Yönetimlerin Önemi

Kent içinde yaşayan tüm bireylerin kentli haklarına sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu haklar kentleri bireyler için "yaşanabilir mekanlar" yapmak amacını taşımaktadır. Süreç içinde kabul edilen kentli hakları "alanı kullanma" ve "katılma" hakkını bireylere sağlamaktadır (Kaypak, 2014:352). Kentli hakları uluslararası alanda çalışma konusu olmuş, örgütler tarafından bazı düzenlemelere konu olmuştur. Bunlara örnek olarak Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan, kentli haklarını hedef alan Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu ve Avrupa Kentsel Şartı gösterilebilmektedir. Kent nüfusunun yarısını oluşturan kadınların da bu haklara sahip olduğu bir gerçektir. Ancak ayrımcılığın ortaya çıkardığı sonuçlar kadınların kentli haklarından mahrum kalmalarına neden olmaktadır.

Kentli haklarına yönelik çalışmalar yapılmış olsa da kadınların bu kentli haklardan mahrum oldukları görülmektedir. Kent sınırları içinde kadınların dezavantajlı konumunun sebebinin toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkardığı ayrımcılık olduğu kabul edilmektedir. Erkek ve kadına yüklenen bu roller, hayatın akışı içinde bireylerin belirli alanlarla sınırlanmasına neden olmuştur. Tüm bunların sonucunda ortaya çıkmış olan "özel alan" ve "kamusal alan" ayrımı ile sonuç olarak "kadının yeri evidir" düşüncesi toplumsal yapıda kabul görmüştür (Kaypak, 2014:349). Kadın özel alanı olan evde temizlik, yemek, çocuk ve yaşlı bakımı gibi sorumlulukların altına girerken, erkek çalışan ve eve bakan baba sorumluluğunu üstlenmektedir. Kamu ve özel olarak bölünen kent, kadının gelişimine engel oluşturmaktadır (Mackenzie, 2002:10).

TCE'yi sağlamak amaçlı politikalar "pratik ve stratejik ihtiyaçlara" yönelik yapılmaktadır. Bunların aralarında net farklar olmaması birbirinden ayırmayı zorlaştırmaktadır. Pratik ihtiyaçlar eşitsizlik sonucu yaşanan sorunların giderilmesi ile ilgiliyken, stratejik ihtiyaçlar ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir dönüşüm sonucu kaldırılması ile ilgilidir (Alkan, 2005:61). Pratik ihtiyaçlara yönelik çözümler, kısa süreli etkileri olan, kadınların günlük ihtiyaçlarına yönelik anlık çözümler olmaktadır. Stratejik ihtiyaçlara yönelik çözümler ise, toplumsal cinsiyet rollerinin yarattığı ayrımı kaldırmayı

amaçlamakta ve etkileri daha uzun süreli olmaktadır (Sumbas, 2013:34). Alt ve üst geçit yapımı, konut hizmetleri, temiz su ve gıda temin edilmesi, sağlık hizmetleri pratik ihtiyaçlara örnek gösterilirken; şiddete yönelik kararlar, katılım, eşit ücret hakkının sağlanması gibi alanlarda eşitsizliğin ortadan kalması gibi ihtiyaçlar stratejik ihtiyaçlara örnek gösterilmektedir (Jarvis ve diğ, 2015:110). Bahsedilen ihtiyaçların karşılanmadığı zamanlarda kadınlar birçok farklı sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar da birbiri ile ilişkili olarak oluştuğu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kentsel hizmetleri kadınlar için ulaşılamaz kılmaktadır. Kadınların bu konumu hizmet sağlayıcılar ve karar vericiler tarafından da kabul edilmekte, kadınlar dezavantajlı bir grup olarak belirtilmektedir (Henden- Şolt, 2018:367). Sorun alanlarına yönelik çözümler ve TCE politikalarının hayata geçirilmesi ile TCE'nin sağlanması mümkün olacağı düşünülmektedir. Kadınlar yalnızca özel alanlarında ona yüklenen rolleri yerine getiren değil, kamusal alana çıkarak kenti deneyimleyen bir birey olma imkanına sahip olabilecektir.

Eşitliği sağlamaya yönelik politikaları gerçekleştirecek olan merkezi ve yerel yönetimlerdir. Ancak TCE'ye politikaların gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin daha işlevsel olacağı düşünülmektedir. Yerel yönetimlerin sınırlarının merkezi yönetime göre daha dar olması ve bu alandaki sorunların kolay tespit edilebilir olması sebebiyle yerel yönetimlerin halka ulaşması daha kolaydır. Yine her kentte farklı sorunların yaşanması durumunda her yerel yönetim, kendi sorumluluk alanlarındaki sorunları daha kolay sınıflandırabilirken merkezi yönetimin bu ayrımı yapması kolay olmamaktadır. Yerel yönetimlerde doğrudan katılım mekanizmalarının daha çeşitli olması sebebiyle bireylerin fikirlerinin politikalar içinde yer bulması daha kolay olacaktır. Yerel yönetimlerce gerçekleştirilen TCE politikalarının, kadın sorunlarına daha hızlı çözümler bulunmasına ve kadınların kentsel yaşamda etkin olmasına katkı sağlayacağı kabul edilmektedir. Bu durumda kadınların sosyal ve siyasal alanda etkinliğinin artacağı düşünülmektedir (Sumbas, 2013:34).

Yerel yönetimlerin hizmet alanları TCE'yi sağlamaya katkı sağlayan hizmetler olmaktadır. Bunlar alt yapı hizmetleri, çöp toplama, temiz su ve gıda temini, imar hizmetleri ve kentin temizliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü tüm bunlar kentin genel gerekleri arasında yer almaktayken birçok sorumluluğu bulunan kadınlar için daha

gerekli hizmetler olmaktadır (Sumbas, 2013:35). Eğitim ve istihdam faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve iş bulma olanaklarının sağlanması konusunda da yerel yönetimler önemlidir. Sokak ve mahallelerinde fazla zaman geçiren kadınlar için bu hizmetlerin ulaşılabilir olması yerel yönetimlerce sağlayabilecektir. Yine ulaşım konusunda sorun yaşayan kadınların ihtiyaçlarına yönelik yol, kaldırım, geçit yapımı sorumluluğu ile güvenliğe yönelik aydınlatma gibi hizmetlerin gerçekleştirilmesi gereklerini yerel yönetimler yerine getirebilecektir. Kadınların kentlerde sorun yaşamasının temelinde yatan sebeplerden bir diğeri göçtür. Kadınlar göçün bir parçası olarak yer almakta ve kırdan kente gelen kadın hayatta kalma mücadelesi göstermek zorunda kalmaktadır (Kaypak, 2014:351). Göç eden kadınlar gecekonduda yaşamak zorunda olup, elektrik, su gibi zaruri ihtiyaçlardan mahrum kalmaktadır. Her bir kentin göç miktarı ve göç sonrası yaşanan sorunlarının da farklılaşacağından bu sorunlara getirilecek çözümlerin yine yerel yönetimlerce karşılanabilmesi olası görülmektedir.

Yerel yönetimlerin bahsedilen sorun alanlarını belirleme kolaylığı ile kentlerin kadınları da kapsayacak şekilde düzenlenmesi ve yerel hizmetler ile kadınların hayatının kolaylaştırılması mümkün olacağından TCE'ye yönelik politikalarda asıl yapılar olarak öne çıkmaktadır. Konuya ilişkin tartışmalar hala devam etmekte ve yerel yönetimlerin TCE'yi gerçekleştirmedeki önemi üzerinde durulmaktadır.

2.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Türkiye'de Yerel Yönetimler

TCE'nin sağlanmasında önemi kabul edilen yerel yönetimlerin, Türkiye yansıması bu başlık altında ele alınacaktır. Öncelikli olarak Türkiye'de TCE'nin sağlanmasında yerel yönetimlerin rolüne ilişkin hukuki düzenlemelere bakılacak, ardından yerel düzeyde kadın temsiline durumu ortaya koyulacaktır. Son olarak kadınların kentsel mekanlarda karşılaştıkları sorunlar ve kadınların ihtiyaçlarının neler olduğundan bahsedilecektir.

2.4.1. Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasına Yönelik Hukuki Düzenleme

Türkiye'de yerel düzeyde TCE'nin sağlanmasına yönelik yer alan düzenlemeler; Anayasa, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çerçevesinde ele alınabilmektedir.

Konuya ilişkin en temel düzenleme anayasada yer almaktadır. Anayasanın 10. maddesine göre, “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”. Ek fıkrada ise kadın ve erkeklerin eşit olduğundan ve bu eşitliğin devletin yükümlülüğünde olduğundan bahsetmektedir. Aynı maddenin ek fıkrasında ise “Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” şeklinde bir ibare yer almaktadır. Bu durum eşitlik ilkesine yapılacak katkıda tüm birimleri sorumlu tutmaktadır.

Türkiye’de 3 çeşit yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Ancak kentsel alanlara yönelik hizmetler belediyeler tarafından yerine getirilmektedir. Bu nedenle kentsel alanlarda yerel düzeyde TCE’nin sağlanması konusunda önemli bir düzenleme 5393 sayılı Belediye Kanunu’dur. Kanun maddeleri incelendiğinde doğrudan TCE veya kadın-erkek eşitliği kavramlarının kullanılmadığı görülmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda TCE’ye duyarlı ve eşitliğe katkı sağlayıcı yükümlülükler yer almaktadır. Bu yükümlülüklerin kadın- erkek ayrımı gözetilmeksizin hazırlandığı görülmektedir. Bu durum 13. maddede “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır.” şeklinde açıklanmaktadır. Bahsedilen hemşehri kavramı cinsiyet ayrımı yapılmadan tüm vatandaşları kapsayıcı şekilde kullanılmaktadır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda kadınlara özgü yerine getirilmesi gerekli olan hizmetlere ilişkin tek bir düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeler kanunun 14. maddesinde yer almaktadır. Bu maddede sosyal hizmetler ve beceri kazandırma eğitimlerine yönelik hizmetlerine ilişkin görevler yer almaktadır. Ancak 14. maddede doğrudan kadınlara yönelik olduğu belirtilmiş ve belediyelere verilmiş bir sorumluluk bulunmaktadır. Bu sorumluluk şiddete uğramış olan kadınlar açısından önemli bir hizmet olan sığınma evlerine yöneliktir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre nüfusu 100.000 üzerinde olan belediyelerde sığınma evi açılmasını zorunlu kılmıştır. Nüfusu 100.000 altında kalan diğer belediyelerin ise inisiyatifine bırakmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde “Kent Konseyleri” başlığı yer almaktadır. Kent konseyleri, belediyelerde kurulan ve alınacak kararlarda farklı

görüşlerin alınmasını sağlayan eşitlikçi bir oluşum olarak yer almaktadır. Bu düzenlemeye dayalı olarak 2006 yılında çıkarılan 26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği hazırlanarak yasal dayanak oluşturulmuştur. Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 4. maddesinde toplumun çeşitli kesimlerinden oluşturulacak olan meclislerden bahsedilmektedir. Bunlar; kadın, çocuk, yaşlı ve engelli meclisleri olarak yer almaktadır. Konuya ilişkin bir diğer düzenleme 2004 yılında kabul edilmiş olan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'dur. Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun kanun maddelerine bakıldığında sorumlulukların yer aldığı madde 7'de şu bilgiler yer almaktadır:

“Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak.”

2.4.2. Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en önemli yansımalarından birisi kadınların yetersiz temsilidir. Bu durum dünya üzerindeki ülkelerin tamamında yıllarca devam etmiş, kadınlar oy hakkı elde etmelerine rağmen temsil haklarını yeterince kullanma imkanına erişememişlerdir. Kadınların parlamentodaki temsil oranları yıllarca hep düşük oranlarda seyretmiştir. Yalnızca etkilenen birey olmaktan daha fazlasını isteyen kadınların temsilinin artırılmasına yönelik günümüzde de hala çabalar devam etmekte ve temsil oranlarına bakıldığında bazı ülkelerde bu oranların artış gösterdiği görülmektedir. Parlamentodaki kadın temsili oranıyla Ruanda %61,3 ile en yüksek orana sahiptir. Bunu %53,2 oranı ile Küba ve %53,1 ile Bolivya izlemektedir. Kosta Rika'da ise kadınlar %44,6'lık oranında temsile sahip olmuştur. İsveç'te oran %47,3 olarak karşımıza çıkarken, Norveç'te %40,8 ve İspanya'da %41,1'dir. Ancak Türkiye 192 ülke arasında %17,4'lük bir oran ile 119. sırada yer alarak bu listenin sonlarında yer almaktadır (<http://archive.ipu.org>, 27.04.2020). Bu durum Türkiye'deki kadın temsili probleminin ne denli yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de kadınlar dünyada birçok ülkeden önce 3 Nisan 1930’da Belediye Kanunu’nun kabulü ile Belediye seçimlerinde, 26 Ekim 1933’te Köy Kanunu’nda yapılan değişiklikle köy muhtar ve heyetine seçilme, 11 Aralık 1934’te ise yapılan Anayasa ve Seçim Kanunu değişiklikleri ile milletvekili seçme ve seçilme hakkına kavuşmuştur (Konan,2010). Bu hamleler Türkiye’de kadınları seçme ve seçilme hakkı ile ülke siyasetinde etkin bir konuma getirmekte ilk adım olmuştur. 1982 Anayasasının 67. maddesinde “Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir.” ibaresi yer almakta, kadın ve erkeklerin oy hakları arasında fark olmadığından ve “eşit ve genel oydan” bahsedilmektedir. Buna karşın yıllar boyu siyasal haklarını koruyan kadınlar siyasal temsilde yetersiz kalmış, alınan kararlarda etkili olamamıştır (Oruç ve Bayrakçı, 2018). Bu durumun kanıtı olarak parlamentodaki kadın oranlarına bakıldığında yıllara göre kadın oranlarında belirgin bir artışın yaşanmadığı görülmektedir.

Tablo 1: 2015 ve 2018 Seçimlerinde Partilere Göre Kadın Oranları

Parti	2015	2018
Adalet ve Kalkınma Partisi	%11	%17,6
Halkların Demokrasi Partisi	%38,9	%38,8
Cumhuriyet Halk Partisi	%15,5	%12,23
Milliyetçi Halk Partisi	%7,5	%10
İyi Parti	-	%7

Kaynak: ka-der.org.tr; dunya.com; ysk.gov.tr. Erişim Tarihi: 25.04.2020.

Belirli sınırlar içinde yaşayan bireylere yönelik kararların alınmasında demokratik birimler olduğu düşünülen yerel yönetimlerin tüm bireylere yönelik ihtiyaçlara cevap verme konusunda sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Parlamento ile karşılaştırıldığında yerelde daha yüksek olması beklenen kadın temsil oranının beklenenin aksine bir şekilde daha düşük olduğu gözlenmektedir. Bu sebeple kadınların karar alıcı olarak oldukça sınırlı bir yer bulabildiği söylenebilmektedir (Altay- Baykan, 2015:16). Yerel yönetimlerde kadın temsili konusunda tüm dünyada düşük oranlar görülmekteyken, Türkiye yine diğer ülkelere kıyasla oldukça gerilerde kalmaktadır. Yapılan karşılaştırmalara bakıldığında, BM istatistikleri, yereldeki kadın temsili Türkiye’nin diğer ülkelere kıyasla çok geride kaldığını doğrulamaktadır (Biricikoğlu, 2013:67).

Tablo 2: Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın Temsil Oranları

	1999	2004	2009	2014	2019
Belediye Başkanı	%0,6	%0,56	%0,88	%2,89	%2,86
Belediye Meclis Üyesi	%1,6	%2,37	%4,2	%10,7	%11,01
İl Genel Meclis Üyesi	%1,4	%1,78	%3,25	%4,8	%3,77

Kaynak: www.ka-der.org.tr/kadin-istatistikleri/, 20.05.2020.

1999-2019 yılları yerel yönetimlerdeki kadın temsil oranları durumun görülmesi açısından oldukça açıktır. Kadın temsiline yönelik çalışmaların yapılmasına rağmen oranların artış göstermediği görülmektedir. Yıllar içinde artış yalnızca belediye meclis üye oranlarında yaşanmış, orada da oran %11 üzerine çıkamamıştır. Alkan (2004:76), kadın temsili ile sorunların dile getirilmesi için en az %30’luk bir temsil oranı olması gerektiğinden bahsetmektedir. Seçme ve seçilme hakkına sahip olan kadınların yalnızca seçme hakkını kullanırken seçilme hakkı konusunda istediklerini alamadıkları yorumu yapılabilmektedir.

Ataerkil toplum düzeni ile siyasetin erkek işi olduğu algısı, kadının özel alana ait olduğu düşüncesi, yeniden üretim, çocuk ve yaşlı bakımı ile sorumlu olması sonucu zamanını aktif siyasete ayıramaması ve kadınların siyaset ortamı için eğitilmiş olmadığı düşüncesi kadınları katılımdan mahrum bırakan sebeplerden bazıları olmuştur (Oruç ve Bayrakçı, 2018:475). Biricikoğlu’nun çalışmasında da belirttiği üzere, özellikle yerel düzeyde ataerkil değerlerin daha baskın olması kadın temsiline düşüren bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır (Biricikoğlu, 2013:73). Bu durumda kadınlar fikirlerini özgürce dile getiremediğinden kadın özel alanına kapanmaya devam etmekte ve kâğıt üzerinde sahip olduğu vatandaşlık haklarını kullanamamaktadır (Sancar- Üşür, 2008:217). Bu sebeple öncelikle kadınların da kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmaları konusundaki haklarının hatırlatılması ve engellerin kaldırılması gerektiği düşünülmektedir.

2.4.3. Kadınların Kentsel Alanlardaki Sorunları ve İhtiyaçları

Bu başlık altında, kadınların kentsel mekanlarda karşılaştıkları sorunlara değinilecek, sorunlarla beraber yine kadınların kentsel mekan ihtiyaçlarına yer verilecektir. Bunlar belirli kategorilere ayrılarak ilgili alanlarda Türkiye’de özelindeki durumdan bahsedilecektir. Yer verilecek olan sorun ve ihtiyaçlar, literatürde birçok çalışmanın da konusunu oluşturmuştur (Bkz. Alkan, 1999; Henden- Şolt, 2018; Aktaş, 2017; Alkan, 2017).

2.4.3.1. Eğitim, İstihdam ve Kültürel Alanlar

Eğitim ve istihdam kadın- erkek arasında yaşanan ayrımcılığın en fazla yansıdığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple belediyelerin TCE’yi sağlamak amaçlı kadınlara yönelik hizmetlerin başında eğitime ve istihdama yönelik hizmetler önem kazanmıştır. Bunların yanında kadınların özel alanlarından çıkmaları ve kültürel faaliyette bulunmalarının desteklenmesi amacıyla bazı kültürel hizmetler de belediyelerin görevleri arasında görülmektedir.

Eğitim, insanların hayatlarını idame ettirmelerinde gerekli bilgi ve becerinin elde edilmesinde oldukça önemlidir. Bu bilgi ve beceriler de toplumların gelişmesinde etkili bir güç olmaktadır. Ancak kadınlar erkekler karşısında yıllardır süregelen eğitim eksikliği yaşamaktadır. Kültürel yapıların ortaya koyduğu toplumsal cinsiyet rollerinin feministlerce tepki görmesi ve tartışılması sonrası eşitlik sağlama yolunda önemli adımlar atılmıştır. Bu da kadınların iyi bir eğitim alma konusunda erkeklerle eşit duruma gelmesinde yardımcı olmuştur. Belediyelerin de eğitim konusunda sorumluluklara sahip olması ile kadınlara erişim daha kolay olmuş ve eğitim seviyelerinde sağlanacak artışta etkili olacakları düşünülmüştür. Belediyelerin kapsamındaki eğitim faaliyetleri “yaygın eğitim” olarak adlandırılmaktadır. Yaygın eğitim, örgün eğitimin dışında kalmakta, bilgi ve beceri kazandırma odaklı olmaktadır (Kuzu, 2014:27). Kent sınırlarında yaşayan kadın ve kız çocuklarının eğitim durumları hakkında verilerin toplanarak sunulacak eğitimler sonucu okur yazar sayısının yükseltilmesi belediyelerin öncelikli alanı olarak görülmektedir (Sumbas, 2013:37).

Herhangi bir alanda yeterli bilgi birikimi olmayan kadın yalnızca ev işi devamı olan veya tekstil gibi üretim işlerinde ağır şartlarda çalışmak zorunda kalmaktadır. Kadınların

hizmet alanında sahip olduğu mesleklerin daha çok ev işinin bir parçası niteliğinde olması kadının emeğini değersiz kılmakta ve yeterli ücret karşılığının alınmaması sonucunu doğurmaktadır (Alkan, 1999:14). İstihdam edilmeyen kadın ya yoksullaşmakta ya da erkeğe bağımlı hale gelmektedir. Bu durum “yoksulluğun kadınlaşması” kavramı ile açıklanmış ve kavram 4. Dünya Konferansı Eylem Planı’nda kullanılmıştır (Kaypak, 2014:351). Yoksullaşma devamında eğitim, sağlık gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Kısacası, bu durum birbirini takip ederek kadın için bir döngü haline gelmektedir.

Kadınların istihdam edilmesi genel ekonomi açısından da oldukça önemlidir. Bu sebeple belediyeler kadınların okuma- yazma gibi eğitimlerine yaptığı katkının yanında meslek edindirmeye yönelik hizmetlerde de bulunmaktadır. Bu hizmetler kadınları aktif üretici olarak kılmaya ve birçok konuda kadınların donanımlı hale gelmesinde yardımcı olmaktadır. Belediyeler meslek edindirmeye yönelik ücretsiz kurslar sağlayarak birçok kişinin kolay bir şekilde bunlara katılımını sağlamaktadır. Belirli bir sanat ve mesleki bilgiyi bu kurslar aracılığı ile edinen kadınların istihdam seçenekleri genişlemektedir (Kuzu, 2014:32). Meslek edindirme kurslarının ilk örneği 1994 yılında Ankara’da görülürken, 1996 yılında da İstanbul’da görülmüştür (Bağlan ve Yardımcıoğlu, 2017). Diğer belediyelerin de meslek edindirme kurslarını hayata geçirmesi ile kurslara katılımın artması sağlanmıştır. Aynı zamanda kurs yelpazesinin genişlemesi ile bireylerin kendilerine uygun alanı bulması kolaylaşmıştır. 2010 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre belediyelerdeki kurs sayısı 13.339 (TÜİK, 2012), 2017 verilerinde ise belediye kurslarının sayısı 18.571 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2018). Kurslara katılımda ve kurs bitirmede kadınların oranı erkeklere göre daha fazla olmaktadır. Anlaşılabacağı üzere kadınlar belediyelerin kurslarını tercih etmeye devam etmektedir.

Kadınların iş hayatına katılımının önündeki bir diğer engel olan çocuk ve yaşlı bakımı sorumluluğu için de çözüm üretme yolunda hizmetler sunulması gerekmektedir. Çünkü bu sorumluluklarının kadınların üzerinde olması, istihdama ilişkin daha seçici olmalarını gerektirmektedir. Çocuk Bakım Merkezleri ve belediyelerin yanında kentlerde yer alan yoksul aileler için Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından özel kreşler, bakımevleri kurulmaktadır (KSGM, 2008). Tüm bunlar kentlerde kadınların iş hayatına katılıp kamusal alana çıkmasını mümkün kılmaya yardımcı hizmetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentler günlük hayatın yanında kültür ve sanat ihtiyaçlarının da karşılanacağı mekanlar olmaktadır. Kültürel yapıların bölgelere göre değişiklik göstermesi sebebiyle bu ihtiyaçların karşılanmasında yerel yönetimler etkili birimlerdir. Kültür ve sanat işlerinin yürütülmesi amacıyla kurulan birimler ile bu hizmetler daha da yaygınlaşmaya başlamıştır. Tiyatro, seminer, konser, kermes, sergiler, sinema gösterimi, spor kültürü amacıyla farklı mekanların oluşturulması ve kütüphane hizmetleri bu amaçla hayata geçirilen etkinliklere örnek verilebilmektedir. Eğitim, istihdam ve kültür faaliyetlerinin kentlerde kadınların erişimine müsait olan alanlarda yapılması kadınlar lehine sonuç getirici olmaktadır.

2.4.3.2. Şiddete Karşı Koruma

Kadına yönelik şiddetin erkek hegemonyasının bir sonucu olarak oluştuğu görüşü yaygındır. Burada ele alınan şiddet yalnızca fiziksel şiddeti kapsamamaktadır. Şiddet; psikolojik, cinsel, ekonomik ve sosyal gibi farklı yollarla gerçekleşebilmektedir. Her bir şiddet kadınlar üzerinde önemli ruhsal sorunlar oluşturmaktadır. Kadına şiddetin artarak devam ettiği bir dönemde dönüştürücü önlemlerin hayata geçirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu tür önlemler pozitif ayrımcılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bunlar eşitliğe aykırı olarak yorumlanmamalıdır. Çünkü kadın içinde bulunduğu şiddet ortamında haklarını kullanamaz duruma gelmektedir (Karınca, 2010:6-7). Kadına şiddete karşı alınacak farklı önlemlerde farklı kuruluşların iş birliği gerekli olmaktadır. Bunlardan en önemlisi 1990 yılında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (ASB) bağlı olarak kurulan ve şiddete karşı uygulamalardan sorumlu olan KSGM'dir (Karınca, 2010:17).

Kadına şiddete karşı koruma önlemleri olarak karşımıza acil telefon hatları ve “sığınma evi”⁹ çıkmaktadır. Sığınma evi, şiddet mağduru olmuş kadınların belirli bir süre barındığı, varsa çocukları ile ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yararlandıkları hizmetlerdir. Bu hizmetin amacı; kadınların şiddetten korunmasının sağlanması, psikolojik ve hukuki bilgilerin aktarılması, anlaşmazlıkların incelenmesi, istihdamı destekleyici çalışmalar yapılması ve kreş gibi hizmetlerle çocuk sahibi kadınlara destek olunmasıdır (aile.gov.tr, 17.06.2020).

---

⁹ Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, “konukevi” kavramını kullanmayı tercih etmektedir. Ancak sığınma evi kavramı günlük hayatta daha fazla kabul görmesinden dolayı çalışma boyunca tercih edilmiştir.

Sığınma evlerinin ortaya çıkışının dünyada 1970’li yıllarda olduğu görülmektedir. Dünyada ilk sığınma evinin 1968 yılında Norveç’te açıldığı ve bunu 1972 yılında Londra Cheswick eyaletinde açılan sığınma evi izlediği belirtilmektedir (Çoban- İçağasıoğlu, 2013:76). Türkiye’de 1991 yılında Ankara’da Ankara Kadın Dayanışma Vakfı ve Altındağ Belediyesinin protokolü sonucu Türkiye’nin ilk bağımsız sığınma evi açılmıştır. Ancak yönetimdeki değişiklik ile protokol iptal edilmiştir (Alkan, 2005:70). Şiddete karşı 1990 yılında dayanışmayı amaç edinen İstanbul merkezli Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı kurulmuştur. Vakıf 1995-1998 yılları arasında İstanbul’daki ilk tam bağımsız kadın sığınma evini açmıştır. 2005-2008 yılları arasında Beyoğlu Kaymakamlığının desteği ve Dünya Bankası’ndan alınan kredi ile bir sığınma evi açılmıştır. Daha sonra kaynak olmadığı nedeni ile kapatılmıştır. Şişli’de ise 2009 yılında bağımsız bir sığınma evi açılmıştır ve şu an bu niteliğini koruyarak devam etmektedir (morcati.org.tr, 16.06.2020). ASB’nin verilerine göre Türkiye genelinde toplam 144 adet sığınma evi bulunmaktadır. Bunlardan 110 tanesi ASB’ye, 32 tanesi belediyelere, 1 tanesi Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne ve 1 tanesi de Mor Çatı’ya bağlı olarak çalışmaktadır (aile.gov.tr, 17.06.2020).

Kent sınırları içinde bireylerle doğrudan temas halinde olması durumunun da göz önünde bulundurularak 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere sığınma evi açma zorunluluğu getirilmiştir. Bu kanuna göre büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50.000’in üzerinde olan belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açacağı belirtilmiştir. Ancak 6 Aralık 2012 tarihinde değişiklik yapılmış ve ölçüt 100.000 olarak değiştirilmiştir. Aynı zamanda diğer belediyelerin de mali durumları ve önceliklerini göz önünde bulundurarak sığınma evi açabilecekleri belirtilmiştir. Her ne kadar bir zorunluluk hali olarak çerçeve çizilmiş olsa da şu anda belediyelere bağlı yalnızca 32 sığınma evi bulunmaktadır. Bunların 9 tanesi büyükşehir belediyelerinde bulunmaktadır. Türkiye’de 30 adet büyükşehir belediyesi bulunduğu ve 200 bin nüfusun üzerinde 100 belediyenin bulunduğu düşünüldüğünde bu sayının oldukça yetersiz olduğu ve birçok belediyenin önemli bir sorumluluğunu yerine getirmedeği görülmektedir. Ancak şiddetin giderek arttığı bu yıllarda belediyelerin sığınma evi açma zorunluluğunu yerine getirmesi şiddete karşı korumanın gerçekleştirilmesinde büyük bir katkı sağlayacaktır.

Sığınma evleri dışında belediyelere farklı görevler de verilmiştir. Bunlardan ilki “Kadın Dayanışma Merkezleri” dir. Bu merkezler kadınların güçlendirilmesi temelinde,

bilinçlendirme ve gerekli önlemlerin sunulması görevlerini üstlenmektedir. Bir diğeri ise Bakanlığa bağlı olarak faaliyet gösteren Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar kentlerde kadın şiddetine yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Ancak zaman zaman bunlara erişimin kentlerde kadınların ulaşamayacağı bölgelerde bulunuyor olması merkezlerin işlevini yerine getirmesini zorlaştırmaktadır (morcati.org.tr, 17.06.2020).

2.4.3.3. Güvenlik, Ulaşım ve Fiziksel Çevre

Kent planlamasının erkek egemen toplum yapısı içinde eril bakış açısı ile yapılması ve kadının kent içindeki hareketinin dikkate alınmaması sonucu kent de eril bir yapıya bürünmüştür. Feminist coğrafya araştırmaları ile kent planlamaları yönünde tartışmaların artması ve farklı disiplinler aracılığı ile toplumsal cinsiyet kavramının toplumsal hayatta odak noktası olması sonucu kentlerin kadın ihtiyaçlarının gözetilerek düzenlenmesi başlamıştır.

Kadınların kentsel mekanda yaşadıkları sorunların temelinde kadınların güvenlik tehditlerini erkeklere oranla daha fazla hissetmeleri olmuştur. Bu sebeple kentleri kadınlar için güvenli mekanlar haline getirirken ulaşım ağları düzenlemesi ilk akla gelenlerden birisi olmaktadır. Özellikle kadınların farklı amaçlarla olması sebebiyle toplu taşıma kullanma şekilleri erkeklere göre değişmektedir. Çünkü kadınların iş hayatı dışında çocuk ve yaşlı bakımı, alışveriş, hastane ve okul gibi birçok sorumluluğa ilişkin yolculuk yapması gerekmektedir (Aktaş, 2017:106) Bu sebeple kadınların ulaşım sorununu daha kolay çözebilmeleri amacıyla aktarma imkanlarının sağlanması ve bunların kadınların kullanabileceği şekillerde düzenlenmesi önerilerden birisi olarak görülmektedir (Altay- Baykan, 2015:55). Aynı zamanda kadınların erkeklere oranla kendi otomobillerine sahip olma ihtimali daha az olmaktadır. Bu sebeple kadınlar toplu taşıma, yaya ve bisiklet yollarını kullanmaya daha fazla meyilli olmaktadır. Ancak kent planlama sürecinde otomobil yollarının daha fazla dikkate alınması ile kadınlar mağdur olabilmektedir. Toplu taşıma kullanan kadınlar durak aralarında inmeleri durumunda uzun mesafe yürümek zorunda kalmaktadır. Bu durum kadınlar üzerinde korku yaratmaktadır. Sonuç olarak kadınlar korku ile yaşamak zorunda kalarak kamusal alanı kendisi için daraltmaktadır. Aktaş'ın Denizli ilinde yaptığı bir alan çalışmasında, kadınların yaş fark etmeksizin kendileri için tehlikeli olduklarını düşündükleri ve çözüm

bekleyen mekanlar hakkında “öğrenilmiş çaresizlik” yaşadıkları ifade edilmiştir (Aktaş, 2017:105). Bu sebeple duraklar arası mesafelerin kısaltılması, sokak aydınlatmalarının güçlendirilmesi ve şeffaf durak uygulaması bu sorun açısından pratik çözümler olarak önerilmektedir (Altay- Baykan, 2015:62). Bunlara ek olarak güvenlik ve izleme sisteminin artırılması, kör noktalara ayna koyulması (Altay- Baykan, 2015:68) ve kamera sistemlerinin yaygınlaştırılması kadınlara kendilerini güvende hissedeceği mekanlar sağlamada önemli adımlar olmuştur. Yaya yollarını kullanan kadınların kaldırımlarda bebek arabası ile geçişin sorun yaratması, gerekli düzenlemeler yapılırken yaya yollarının dikkate alınmaması sonucu bireylerin kullanımında zorluk yaşaması gibi sorunlar meydana gelmektedir. Bunlara karşılık getirilecek çözümlerin sorunları ortadan kaldırmaya yönelik olması gerekmektedir.

Sokak ve caddeler zaman zaman güvensiz mekanlar olmakta ve bu da kadınların kamusal alandan kaçınmalarına neden olmaktadır. Kentleri kadınların özgürce kullanabileceği alanlar haline getirmek için farklı fikirler ortaya atılmaktadır. Bunlara verilecek ilk örnek açık alanlar olmaktadır. Kent merkezlerinde yer alan park ve kıyı bölgesi güvenliğinin sağlanması, tuvalet, bebek bakım odalarının, dinlenme ve çocuklar için oyun alanlarının bulunmasının yanında kolay ulaşılabilirliğin sağlanması kadınların günlük hayatını geçirebilecekleri mekanlar oluşturmak yolunda önemli birer adımdır. Tarihi alanların, kullanılmayan mekanların güvensizlik veren durumunu tersine çevirmek ve o mekanları işlevsel hale getirmek bir diğer öneri olarak görülmektedir (Altay- Baykan, 2015:66). Kentlerin güvensizliği ve şiddet korkusu kadınlar üzerinde daha fazla etkiye bulunmaktadır. Özellikle yer ve zaman faktörlerinin kadınlar aleyhine olması gibi durumda kadınların daha fazla cinsel suçlara maruz kaldığı düşüncesi kadınlar için baskı oluşturmaktadır (Kaypak, 2014:350).

TCE gözetilerek yapılacak olan kent planlamasında kadınlara yönelik hizmetlerin bir diğer odak noktası, her kadının yoğun olarak kullandığı mahalleler oluşturmaktadır. Özel alanın taşıdığı alanlar olması sebebiyle kamusal alanla bağlantısı az olan kadınların dahi mahalle ile etkileşimi daha fazla olmaktadır. Bu sebeple kadınlar sokak ve mahallelerde daha rahat hareket alanı bulmakta ve kendilerini bu alanlara ait hissetmektedir (Aktaş, 2017:93; Sumbas,2013:34). Kentsel mekanlarda kadının çocuğu ile ilgilenebileceği mahalle parklarının yapılması, yine mahalle sınırlarında etkinliklerin ve eğitim hizmetlerinin sağlanması gibi bazı öneriler karşımıza çıkmaktadır.

Anlatılanlar çerçevesinde kadınlara yönelik mekânsal hizmetlerin ana noktası güvenlik ve fiziksel çevre olmaktadır. Gerekli olduğu belirtilen hizmetlerin amacı kadınların kentlerde güvende hissetmesini sağlayarak kamusal alan kullanımının artırılmasıdır. Kent planlamasının cinsiyetleri gözeterek ortaya koyacağı hizmetler ile TCE yolunda adımlar atılmış olacağı düşünülmektedir. Özellikle pratik ve stratejik ihtiyaçlar dikkate alınması bunlardan stratejik ihtiyaçlara yönelerek uzun süreli eşitliğin sağlanması gözetilmelidir. Bunun sonucunda da kadınların refahının ve yaşam kalitelerinin artacağı kaçınılmaz olacağı düşünülmektedir.

2.4.3.4. Sağlık Alanı

Sağlık tüm bireyler için eşit öneme sahiptir ve sağlıklı olmak her birey için temel bir haktır. Toplumda yüksek sağlık ortalaması, sağlıklı bireylerin varlığı ile mümkün olmaktadır. Bu sebeple bireylerin sağlık durumları yalnızca kendilerine bırakılmaması ve gereken müdahaleler yapılması anlayışı kabul edilmektedir. Eşitsizliğin etkilediği bir grup olan kadınların da sağlık problemleri konusunda önemli sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Kadınların sağlık sorunları yaşamasının birçok nedeni bulunmakta ve yaşanan bir sorun arkasından bir başkasını doğurmaktadır. İlk olarak, kadınların eğitim haklarından mahrum kalması ve bunun arkasından istihdam problemleri yaşıyor olması ve göç olayı kadının yoksullaşmasına yol açmaktadır. Yoksullaşan kadın birçok ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmektedir. Sonuç olarak sağlık sorunlarının ortaya çıkması ile yeterli sağlık hizmeti alamaması durumunda sağlık problemleri de büyümektedir. Sağlık hizmeti alacak imkanı olmayanlar için ücretsiz imkanların yaratılması önemlidir. Özellikle bu hizmetlerin kentlerde kadınların ulaşabileceği alanlarda konuşlanması gerekmektedir. Çünkü kadınlar sağlık hizmetlerine erişmek konusunda farklı sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlara, kırsal alandan ulaşım sorunu ve refakatçisi olmadan sağlık kuruluşuna gitmesinin kısıtlanması örnek gösterilebilir (KSGM, 2018:57). Yerel yönetimlerin, merkezi yönetime göre yöre halkının ihtiyaç duyduğu noktaları daha iyi biliyor olması ve kadınların da ulaşımında sorun yaşamaması adına ücretsiz sağlık hizmetlerinin belediyeler tarafından veriliyor olması gerekmektedir. Sağlık söz konusu olduğu zaman akla yalnızca fizyolojik sorunlar gelmemeli, ruhsal ve sosyal sorunların da varlığı kabul edilmeli ve bunlara yönelik hizmetlerin karşılanması gerekmektedir.

Sağlık imkanlarına ulaşımında 2010 yılında Aile Hekimliği uygulaması ve 2015 yılında Toplum Sağlığı Merkezlerinin faaliyete başlaması önemli adımlar olmuştur. Toplum Sağlığı Merkezine bağlı ve kadınları temel alan hizmetler de verilmeye başlanmıştır. Anne çocuk sağlığı ve aile planlaması odaklı birimler kurulmuştur (KSGM, 2018:59). Bağlı birimlerle psikolojik destek, diyetisyen hizmeti ve kanser tarama imkanı sağlanmaktadır. Aynı zamanda Aile Danışma Merkezi, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri toplumsal cinsiyet farklılığı üzerinde duyarlılığın ve bilgilendirilmenin sağlanması konusu ile kadın sağlığı üzerinde eğitici faaliyetler yapmakla görevlendirilmektedir (Sumbas, 2013). Yeterli eğitim alamayan, sağlık kuruluşlarına ulaşma imkanı kısıtlı olan kadınlar açısından kentlerde erişimin kolay olduğu alanlarda bu hizmetlerin verilmesi kadınların güçlendirilmesi yönünde pozitif bir etki yapmaktadır.

2.5. Türkiye’de Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamaya Yönelik Yapılan Çalışmalar

Çalışmanın burasında Türkiye sınırları içinde TCE’nin sağlanmasına yönelik çalışmalar ele alınacaktır. Bu çalışmalar kent konseyi kadın meclisi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı ve çalışmanın konusunu oluşturan BMOP KDKP şeklinde belirlenmiştir. Her birinin TCE’nin sağlanmasına yönelik önemine ve Türkiye’deki yerine ilişkin bilgilere yer verilecektir.

2.5.1. Kent Konseyi Kadın Meclisi

Dünya üzerinde insanlığın ortak hedefi olarak kabul edilen “sürdürülebilir kalkınmanın” sağlanması amacıyla 1992 yılında Rio de Janeiro’da “BM Çevre ve Kalkınma Konferansı” düzenlenmiş ve bu konferansta oldukça fazla katılım (179 ülke) sağlanmıştır. “Gündem 21 (G 21)” isimli eylem planı konferans sonrası belgelerden biri olarak kabul edilmiştir (Emrealp, 2005:15).

G 21 sürecinin yerel yönetimler merkezli hazırlanması neticesinde çok aktörlü yönetim yaklaşımını barındıran “yönetişim” anlayışının da eklemlendiği görülmektedir. Faaliyetlerin yerel yönetimlere dayalı olarak hazırlanması ve G 21’in 28. bölümünde “Gündem 21’in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri” başlığının yer alması “Yerel Gündem 21 (YG 21)” uygulamasını ortaya çıkarmıştır. YG 21’in kabul edilmesi

ile ülkelerden yerel yönetim seviyesinde katılımcı bir anlayışı kabul etmeleri ve ülkeleri adına YG 21 oluşturmaları istenmiştir (Emrealp.2005:19). Katılımcı ortamı sağlarken G 21'in 24. ve 25. maddelerinde kadınlar, gençler ve çocukların göz önüne alınması gerektiği anlayışı doğrultusunda hareket edilmesi teşvik edilmiştir (Emrealp, 2005:20).

Türkiye'nin YG 21 süreci 1996 yılında İstanbul'da düzenlenmiş olan II. BM İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II ile ortaya çıkmıştır. YG 21 uygulamaları UNDP'nin desteği alınarak IULA- EMME (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı) koordinatörlüğünde 1997'de "Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi" uygulanmaya başlamıştır (Emrealp, 2005:26). Türkiye'deki YG21 uygulamasının en önemli yansıması "kent konseyleri" olmuştur. Kent konseyi, yerel yönetişimin gerçekleştirilmesinde, vatandaşların sürece dahil edilmesinde etkili örgütlenmeler olarak işlev üstlenmiştir (Emrealp, 2005:32). Kent konseyleri, 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi ile yasal hale gelmiştir. Kent konseylerinin ayrıntıları ise 2006 tarihli 26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Kent konseylerinin toplumun farklı kesimden bireylerini bir araya getirerek "ortak akıl" oluşturma çabası (Emrealp, 2005:65) farklı meclis ve çalışma gruplarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Kent konseyi yönetmeliğinin 12. maddesine göre; kent konseyleri görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grubu oluşturabilir. Söz konusu meclisler özellikle kadın, çocuk, gençlik ve engelliler gibi toplumdaki dezavantajlı grupta yer alanların katılımını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede her kesimden vatandaşın kendilerini ilgilendiren konularda katılım sağlaması mümkün olmaktadır.

Kadın meclisleri, kent konseyleri tarafından oluşturulan, kadınların kentsel yaşama ve kendi beklentileri yolunda çözüm üretimine katılmasını temel amaç edinen örgütlenmelerdir. Kadınlar, kadın meclislerine dahil olarak yaşadıkları kente ait hissetmekte, kente katkıda bulunma yolunda çaba harcamakta ve katılım konusunda bilinçlenmektedir (Akman, 2019:400). Katılımın önündeki engellerin kaldırıldığını hisseden kadınların özgüven kazanacağı ve katılımlarının artacağı düşünülmektedir. Tüm bunlar bağlamında, kadın meclisleri kadınların kentsel mekanda ihtiyaçları doğrultusunda kararlarda etkili olmalarında önemli araçlardır.

Kadın meclislerinin kadınlar açısından önemli birer fırsat olmasının yanında, ülkemizdeki etkinliği ve beklentileri karşılama seviyesi tartışılır konumda bulunmaktadır. Kadın meclisleri üzerinde yapılmış çalışmalarda, kadın meclislerinin farklı aktörleri bir araya getirebildiği ancak kurumsallaşamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır (Bkz. Sağır, 2003; Şahin, 2011; Biricikoğlu, 2015; Sumbas ve Ömürgönülşen, 2017; Akman, 2019; Biricikoğlu ve Akçayır, 2021). Kadınların katılımı için oldukça önemli görev üstlenen kadın meclisleri hakkında kadınların bilinçlendirilmesi ve daha fazla kadın ile daha fazla fikrin buluşması gerekmektedir. Kendi fikirlerinin hayata geçirilmesi ve siyasete adım atabilecek potansiyele sahip kadın sayısının artırılması yolunda kadın meclislerinin etkinliğinin önemli olduğu düşünülmektedir.

2.5.2. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme

Bütçe; “gelir ve gider dengesinin ayarlandığı belge; belirli amaçların gerçekleştirilebilmesi için tahsis edilebilecek kaynakların toplamı.” olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Acar, 2005:66). Devlet bütçeleri tüm ülke vatandaşlarını kapsayacak şekilde yapılmakta, cinsiyetler için özel ibareler bulunmamaktadır. Ancak bütçelerin “cinsiyet körü” olarak hazırlandığı ve kadınların ihtiyaçlarının dikkate alınmadığı düşünülmektedir. Bu şekilde hazırlanmış olan bütçe de zaman içinde oluşan eşitsizliğin devamına neden olmaktadır (Şeren- Kurular, 2016:70). Tüm bunlar çerçevesinde, “toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme (TCDB)” yaklaşımı ortaya çıkmış ve bir TCAA aracı şeklinde açıklanmıştır (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:159). Bu çerçevede TCDB ayrı bir bütçe değil, bütçenin TCE’ne duyarlı olması anlamına gelmektedir (Şeren- Kurular, 2016:71).

TCDB’nin günümüze değin farklı ülkeler tarafından kabul edilmesi ve uygulamaya koyulmasında uluslararası örgütler önemli katkılarda bulunmuştur. Konunun öneminin anlaşılmasıyla yapılan çalışmaların da sayısı ve etkinliği bir o kadar artış göstermiştir. TCDB, ilk kez BM Genel Kurulu’nun 1995 yılında Pekin’de yapılan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı’nda ele alınmıştır. Söz konusu başlıklarda TCE bakış açısının kazandırılmasına yönelik yapılacak hamlelere uygun bütçelerin ayrılmasından bahsedilmiştir (KEFEK, 2014:16).

TCDB dünyada kabul görmüş ve birçok ülke tarafından uygulama kapsamına alınmıştır. Gerek hükümet politikaları gerek hükümet dışı kuruluşların katkıları ile farklı şekillerde

uygulamaya dahil edilmiştir. TCDB, ilk kez Avustralya’da, “Kadınların Bütçe Programı” uygulaması ile 1984 yılında hayata geçirilmiş ve uzun süre başarıyla devam ettirilmiştir (Çelik ve Ertürk- Atabey, 2013:161).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de TCDB gelişmeleri yaşanmış, ilk tartışmalar 1980’li yıllarda başlamıştır. TCDB’ye ülkemizde ilk olarak 2000 yılında 8. Kalkınma Planında “Toplumda Kadın Katılımı” Özel İhtisas Komisyon Raporunda yer verildiği bilinmektedir. Ancak asıl gelişme 10. Kalkınma Planı (2014-2018) ile olmuş, TCDB yaklaşımı ile ilgili farkındalık oluşturulmasının gerekliliğinden bahsedilmiştir (KEFEK,2014:25). Diğer yandan KSGM’nin “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)”, TCE düşüncesinin bütçe ve mali konulara yerleştirilmesi gerektiğinden ve TCDB’ye geçiş için hazırlık yapılması gerektiğinden bahsetmiş ve Maliye Bakanlığı’nı sorumlu olarak göstermiştir (KSGM, 2008:25). Yine KSGM’nin “Kadının Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)”, TCDB konusuna yer vermiş, sorumlu kurum olarak ASB’yi işaret etmiştir (KSGM, 2018). BMOP kapsamında da TCDB’ye yönelik girişimler yer almıştır. BM Kadın Birimi ve UNDP tarafından 2012-2015 yılları arasında yürütülen hibe programı kapsamında yer alan Çanakkale, Aydın, Edirne, Kastamonu, Erzincan, Eskişehir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kocaeli ve Ordu illerinde (KEFEK, 2014:27-28) TCDB eğitimleri verilmiştir.

TCDB hedefine ulaşmak amacıyla merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin iş birliği yapmaları süreci daha yönetilebilir hale getirecektir (KEFEK, 2014:171). Yerel yönetimlerde belediye bütçeleri o bölgede yaşayan bireyler açısından önemlidir ve bu süreçte TCE birimleri, STK’ler ve kent konseyleri ile yapılacak olan iş birliği etkili olmaktadır Yerel yönetim bütçe hazırlık sürecinde halkın katılımının yasal bir dayanağı olmamasına karşın, hazırlık sürecine vatandaş katılımı sağlanabilmektedir (Kerimoğlu ve diğerleri, 2009). Bunlara karşın, Türkiye’de yerel yönetimlerde TCEB’ye yönelik yerel yönetimlerde gerçekleştirilen personel eğitimleri dışında TCDB uygulamalarının hayata geçirilmesine ilişkin doğrudan bir uygulama olmadığı görülmektedir.

Yerel yönetim bütçelerinde kadınların en çok ihtiyaç duyduğu hizmetlere daha fazla yer verilmesi TCDB yaklaşımına uygun olacak, TCE’yi sağlamak açısından kadınlar lehine değişiklik yaratmaya yardımcı olacaktır. Ek olarak bütçe uygulanma sonrası toplumda

yaşanacak olan dönüşümle TCE konusunda farkındalığın artmasına fayda sağlayacaktır (Şeren- Kurular, 2016:98-99).

2.5.3. Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı 2006 yılında, CEMR tarafından hazırlanan, yerel yönetimlerde TCE'nin sağlanmasına yönelik taahhütte bulunulmasını içermektedir. “Eşitlikçi kent” yaklaşımı 2005 yılında yine CEMR tarafından hayata geçirilmiştir. Kadın ve erkek arasındaki eşitliğin yerel düzeyde sağlanmasına yönelik hazırlanmış olan bu şart “eşitlikçi kent” yaklaşımını temel almıştır (CEMR, 2006:5).

Şartın birinci bölümünde 6 adet ilke yer almaktadır. Bunlar kadın- erkek eşitliğinin önemine vurgu yaparken, bu eşitliğin sağlanmasındaki gerekli bazı koşulları içermektedir. İkinci bölümde yer alan taahhütlere göre imzacı tarafın bir Eşitlik Eylem Planı hazırlaması ve şartta yer alan konuları içermesi gerektiği belirtilmektedir. Şartın üçüncü bölümü “demokratik hesap verebilirlik”, “eşitlik için genel çerçeve”, “hizmet sunum rolü” ve farklı bazı başlıkları içermektedir. Bunlar imzanı tarafın yerine getirmesi gerektiği sorumlulukları kabul ettiğini ifade etmektedir.

Şart birçok uluslararası belgeden farklı olarak belediyelerin imzasına açılmıştır. Türkiye’den Türkiye Belediyeler Birliği’nin CEMR üyeliği başvurusu olmuş ve başvuru 2010 yılında kabul edilmiştir. Bu üyelik ve birliğin belediyelere destek çağrısı ile Türkiye’deki bazı belediyeler de şartı imzalamıştır (Biricikoğlu, 2020:28).

Tablo 3: Avrupa Yerel Yaşamda Kadın- Erkek Eşitliği Şartı ve Belediyeler

Belediye Adı	Meclis Kararı Tarihi
Bornova Belediyesi	7.02.2013
Denizli Büyükşehir Belediye Başkanlığı	08.03.2013
Trabzon Büyükşehir Belediye Başkanlığı	11.03.2013
Kars Belediye Başkanlığı	2.05.2013
Bursa Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı	2.05.2013
Muratpaşa Belediye Başkanlığı	3.06.2013
Nevşehir Belediye Başkanlığı	7.06.2013
İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı	14.06.2013

Adana Büyükşehir Belediye Başkanlığı	13.08.2013
Tarsus Belediye Başkanlığı	5.11.2013
Çankaya Belediye Başkanlığı	11.11.2013
Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı	10.12.2013
Büyükçekmece Belediye Başkanlığı	10.01.2014
Giresun Belediye Başkanlığı	5.05.2014
Ortahisar Belediye Başkanlığı	5.05.2014
Ordu Büyükşehir Belediye Başkanlığı	25.06.2014
Osmangazi Belediye Başkanlığı	11.12.2014
Akdeniz Belediyesi	12.04.2015
Beylikdüzü Belediyesi	2.06.2015
Şişli Belediye Başkanlığı	6.10.2015
Kadıköy Belediyesi	6.04.2016
Süleymanpaşa Belediyesi	4.08.2017
Urla Belediyesi	5.09.2017
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	17.09.2018
Karabağlar Belediyesi	6.12.2018
Toroslar Belediyesi	8.08.2019
Karşıyaka Belediyesi	17.10.2019
Çiğli Belediyesi	8.01.2020
Bodrum Belediyesi	8.03.2020
Avcılar Belediyesi	21.09.2020
Nilüfer Belediyesi	02.03.2021

Kaynak: <https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararası-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti>, 17.05.2021.

Türkiye'deki şartta taraf olan belediyeler üzerine yapılan bir çalışmada, imzacı belediyelerin yalnızca beşinin Eşitlik Eylem Planı hazırladığı belirtilmektedir. Yine belediyelerin TCE adına gerçekleştirdikleri faaliyetlerin istenilen nitelikte olmadığı ve şartta yer almasına rağmen bazı önemli konularda (güvenlik ve ulaşım) çalışmalara yer verilmediği sonucu ortaya çıkmıştır (Biricikoğlu, 2020).

2.5.4. Birleşmiş Milletler Ortak Programı- Kadın Dostu Kentler Projesi

Kadınların, kentlerde yeterli eğitim, sağlık, istihdam hizmetleri aldığı, kaliteli kentsel hizmetlere ulaşabildiği, şiddete karşı güvende hissettiği, yönetim sürecine dahil olarak katılım gerçekleştirebildiği kentler “kadın dostu” olarak tanımlanmaktadır (kadindostukentler.com, 12.03.2021). Kadın dostu kentler, TCE anlayışının sağlandığı, kadınlar açısından yaşanabilir alanlardır. Bu amaç çerçevesinde “BM Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı” isimli çalışma iki aşamalı bir program olarak hayata geçirilmiştir. Programın ilk aşaması olan BM Ortak Programı 2006 yılında başlatılmış ve iki yıl için tasarlanmıştır. Uzatma kararı alınarak 2011 yılında “Kadın Dostu Kentler 2 BM Ortak Programı” olan ikinci aşamaya geçilmiştir. İki program kısaca BMOP KDKP olarak ele alınmakta, pilot kentler KDKP kentleri şeklinde tanımlanmaktadır (kadindostukentler.com, 11.01.2020a). Programın; BM, hükümet, yerel yönetimler, STK’ler ve halk arasındaki bir ortaklık sonucu uygulama alanı bulacağından bahsedilmektedir (BMOP,2010:22). Program, UNFPA tarafından “insan hakları temelli” en iyi 6 projeden birisi olarak seçilmiştir. Türkiye için yerel düzeyi hedef alan ve ilgili birimlerin tamamını kapsayan bir proje olması sebebiyle de oldukça önemlidir (BMOP,2010:23). Kadın Dostu Kentler Projesi’nin genel amaçları olarak şunlar belirtilebilmektedir (kadindostukentler.com, 11.01.2020a; BMOP, 2010):

- TCE’yi sağlamaya yönelik çalışmalarda bulunan STK’lerin kapasitelerinin artırılması,
- Yerel yönetimlerin, kadınlar ile ilgili alt kuruluşlar ve STK’ler ile olan bağının kuvvetlendirilmesi,
- Kadın ve kız çocuklarının haklarının korunmasını temel almak, geliştirmek ve bu amaçların gerçekleştirilmesinde uygun ortamı yaratmak,
- TCE temelinde yerel yönetimlerin hizmet kapasitelerinin artırılmasını sağlamak,
- Tüm bunların hayata geçirilmesinde halkın farkındalığını artırmak,
- Planlama süreçlerine TCE’nin dahil edilmesi,
- Proje kapsamındaki illerde şehir planlamalarına TCE yaklaşımını dahil etmek.

2.5.4.1. I. ve II. Etap

BMOP, adıyla ortaya koyulan program “BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubunun” eylemi ile gerçekleştirilmiştir. BM kuruluşları arasında 21 Kasım 2005’te bir anlaşma imzalanmış, program bu çerçevede uygulanmaya başlamıştır. Ana yürütücü UNFPA, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü programın ulusal ortağı ve temel paydaşdır. Türkiye’de proje UNFPA ile İçişleri Bakanlığı arasında Şubat 2006 yılında çalışma protokolü olarak imzalanmıştır. Programın resmi açılışı 7 Mart 2006 yılında İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı Şehabettin Harput ve UNDP Grubu Başkanı Kemal Derviş tarafından yapılmıştır. Sabancı Vakfı ve Sabancı Üniversitesi ile bir anlaşma müzakeresi imzalanmış, 16 Haziran 2006 yılında programa katılmışlardır (BMOP, 2010:22). KDKP ilk etabı; İzmir, Trabzon, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa ve Van’dan oluşmaktadır. Bu kentler hedeflenen amaçlara ulaşma yolundaki çabaların sonuçları hakkında yorum yapabilmeye imkan sağlaması yolunda seçilmiştir. İlk etap 2006 ve 2010 yılları arasında sürdürülmüştür. 10 Ocak 2010 tarihinde gerçekleştirilen kapanışa kentlerin valileri de katılarak, diğer kentleri YEEM hazırlamaya davet etmişlerdir (BMOP, 2010:27).

Projenin ilk etabının iki yıl süreceği düşünülmüş olsa da 2006 yılında başlayan ilk etap iki kez uzatılmış ve 2010 yılına kadar sürdürülmüştür. İlk etabın başarı ile sonuçlanmasının ardından birçok farklı kent projeye dahil olabilmek adına başvuru gerçekleştirmiştir. Başvurular arasından kentlerin profillerine göre değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirme sonunda; Bursa, Antalya, Adıyaman, Mardin, Gaziantep, Malatya ve Samsun kentleri dahil edilmiştir. Bu kentlerin de katılımıyla 2011-2014 yılları arasında 12 kent¹⁰ proje dahilinde devam etmiştir. BMOP, Kadın Dostu Kentler Programı’nın ilk etabı olurken, Nisan 2011’de başlayan “Kadın Dostu Kentler 2 BM Ortak Programı” da ikinci etap olarak başlatılmıştır. Program İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı tarafından finanse edilmektedir (kadindostukentler.com, 11.01.2020a).

2.5.4.2. Yerel Eşitlik Mekanizmaları

Proje kapsamında yer alan birçok faaliyetten ve proje dahilinde yer alan kentlerden beklenen “yerel eşitlik mekanizmaları (YEEM)” kurulması olmuştur. Bu mekanizmalar

---

¹⁰ Van ilk etaptan sonra ikinci etaba devam etmemiştir.

“İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu”, valilik, il özel idaresi ve belediyelerin çatısı altında kurulması beklenen “Eşitlik Birimleri” ve Belediye Meclisi, İl Genel Meclisince kurulacak olan “Eşitlik Komisyonları” olarak belirtilmiştir (kadindostukentler.com, 11.01.2020b). Bu birimlerin her birinin farklı birer amacı bulunmaktadır. Eşitlik birimleri, plan, program yapma süreci ve eksiklerin belirlenmesi amacı ile oluşturulmaktadır. Eşitlik komisyonları ise stratejik plan sürecinde etkili olan bir yapı olarak kurulmuştur.

2.5.4.3. Yerel Eşitlik Eylem Planları ve Ana Başlıklar

Program kapsamında alınması gereken sorumlulukların ve kenti kapsayan planların yer aldığı Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEP) 2008 yılında Belediye ve İl Genel Meclislerinde kabul edilmiştir. KDKP’ye katılan iller projenin gidişatı doğrultusunda YEEM kurmayı ve YEEP hazırlamayı kabul ettiklerine dair taahhüt imzalamaktadır. YEEP’ler kent ile ilgili detaylı analizlerin yer aldığı Yerel Eşitlik Stratejik Planları (YESP)¹¹ doğrultusunda bir yol haritası niteliğindedir. Hazırlanan bir YEEP, CEDAW ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı doğrultusunda hazırlanmaktadır. Bunlara uygun olacak şekilde eğitim, istihdam, katılım, sağlık, şiddet ve kentsel hizmetler gibi birbiri ile bağlantılı 6 ana başlıkta hazırlanmaktadır. Planlar uzun çabalar sonucu kentlerin talep, ihtiyaç ve hedeflerin göz önünde bulundurulması ile hazırlanmıştır. YEEP’lerin ortaya koyulan hedeflerin sonuçlarını hayata geçirme ve uygulama sonrasında izleme gibi özel bir amacı bulunmaktadır. İlgili tüm kuruluşlar sorumluluk alanının kapsamında kabul edilmektedir (BMOP, 2010:23).

Öncelikli olarak kentlerde yaşanan sorun alanlarının belirlenmesi TCE’nin sağlanması açısından gerekli bir adımdır. Bu sebeple YEEP’ler Kadın Dostu Kent oluşturmanın en önemli adımlarından birisi ve BMOP’un temel aracıdır. Bir araç olarak iyi bir şekilde çalışmanın izlenmesinde YEEP İzleme Komiteleri kurulmuştur. Bu komiteler önce “İl Koordinasyon Kuruluna” arkasından “İl Kadın Hakları Koordinasyon Kuruluna” dönüşmüştür (BMOP, 2010:25). İlk etabın sonunda 19 Şubat 2010 tarihinde İçişleri Bakanlığı 2010/10 sayılı Genelge yayımlayarak, konunun önemi pekiştirilmiş ve bunula

---

¹¹ Her YEEP hazırlanmış olan kentte YESP bulunmamaktadır. YESP hazırlamış olan kentler: İzmir, Adıyaman, Kars, Mardin, Samsun ve Şanlıurfa’dır.

birlikte ilk etapta yer alan kentler örneğinden yararlanarak, kadın dostu kent olma yolunda diğer illerin de YEOP hazırlamalarını önermiştir (BMOP, 2010:27).

YEOP'lerin hayata geçirilmesi amacıyla Sabancı Vakfı Hibe Programı 2007-2009 yılları arasında hayata geçirilmiştir. Bu program sayesinde birçok kamu ve sivil toplum projesi desteklenmiş, ülke genelinde birçok kişiye ulaşma imkanı sağlamıştır. Aynı vakıf tarafından lise öğretmenleri temelinde TCE farkındalığını gerçekleştirmek amacıyla 2007 yılında "Mor Sertifika" programı başlatılmıştır (BMOP, 2010:26). YEOP sorumluluklarının hayata geçirilmesinin desteklenmesinde KDKP Hibe Programı 2013 yılında hayata geçirilmiştir. Kadın örgütleri iş birliklerini gerçekleştirmenin yanında STK'ler aracılığı ile sorun alanlarına dikkat çekmek amacını taşımıştır. Bunlarla beraber kadınlar katılım konusunda desteklenmiş, görünür olmaları mümkün kılınmıştır (HİBE, 2015:6).

Her bir kent için hazırlanan YEOP, sonuç, çıktı/hedef, faaliyet/etkinlik, zaman, sorumlu kuruluş, iş birliği yapılacak kuruluş ve gösterge kısımlarından oluşmaktadır. Bunlar, elde edilmesi planlanan hedef doğrultusunda bir çizelge oluşturarak yol göstermede yardımcı olması amacıyla tercih edilmiştir. Oluşturulan bir YEOP'in içerdiği ana başlıkların neden seçildiği, bu başlıklarda hangi konular üzerinde daha fazla durulduğu çalışmanın üçüncü bölümü açısından önemli görülmüştür. Bu sebeple üçüncü bölüme geçmeden önce eğitim, istihdam, katılım, şiddet, sağlık ve kentsel hizmetler başlıklarından ve bunların YEOP'lerde ele alınmasının sebeplerinden kısaca bahsedilecektir.

- *Eğitim:* Toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonucu olarak kadınların eğitimden mahrum kaldığı bilinen bir gerçektir. Bu çerçevede, kadınların eğitim haklarından eşit yararlanabilmesi açısından TCE farkındalığının ve TCE'ye yönelik uygulamaların etkili olacağı düşünülmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin bu sorumluluklara sahip olması ile eğitim sorununa ilişkin çözümlerin hakla daha kolay yansıtacağı düşünülmektedir. YEOP'lerde eğitim konusunun kadınlar açısından önemi göz ardı edilmemiş, temel başlıklardan birisi olarak yer almıştır.
- *İstihdam:* Kadının, kamusal alandan dışlanması düşüncesinin beraberinde getirdiği ev içi sorumlulukları, yetersiz eğitim alması ve erkeğin evine bakan sorumluluğunu üstlenmesi gerektiği düşüncesi ile kadın istihdam dışı kaldığı daha önce belirtilmiştir. Birbiriyle bağlantılı sorunların çözülmesi ile kadınların

istihdam sorununu ortadan kaldırmanın kolaylaşacağı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda YEER'ler istihdam konusunu ele almış, kadınların istihdamının artırılmasına yönelik birçok hedefe yer verilmiştir.

- *Katılım*: Daha önce de belirtildiği üzere, tüm toplumu ilgilendiren kararlarda etkili olan temsilcilerin erkeklerden oluşması, bu kararların eril bakış açısıyla alınmasına sebep olmaktadır. Kadınların ihtiyaçlarının neler olduğunu kadınlardan iyi kimsenin bilemeyeceği düşüncesi, katılım olanaklarına kadınların dahil edilmesi çabalarını başlatmıştır. Doğrudan katılım imkanının daha mümkün olduğu yerel yönetimler kadın katılımı için önemli birer alan olmaktadır. Planlama ve politika oluşturma süreçlerine kadın katılımının sağlanması ve siyasi kararlarda etkili olan kadın oranlarının artırılması ele alınarak YEER'lerde katılım başlığına da yer verilmiştir.
- *Sağlık*: Kadın ve erkek cinsiyetinin farklı sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyduğu karşı konulamaz bir gerçektir. Kadınların öncelikle ihtiyaç duyduğu hizmetlerden, anne- çocuk sağlığı, doğum kontrolü, cinsel sağlık, ücretsiz kanser tarama ve kentlere bu hizmetlere erişimin yerel yönetimler tarafından sağlanması düşüncesi YEER'lere sağlık konusunun dahil edilmesini gerekli kılmıştır.
- *Şiddet*: Şiddetin her türüsüne maruz kalan kadınların olduğu bir dünyada kadınların fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı olması beklenemez. Kadının, hayatın içinde yerini bulmasının önünde engel olan şiddet olayının sonlandırılması ve buna maruz kalan kadının bu tehditten uzaklaştırılması gerekmektedir. Kentlerde yaratılacak şiddet karşıtı ortam ve şiddet sonrası koruma faaliyetlerinin kadınlar açısından oldukça etkili olacağı düşünülmektedir. YEER'lerde şiddet öncesi ve sonrası eylemlere odaklanarak şiddet başlığına yer verilmiştir.
- *Kentsel Hizmetler*: Kentsel mekanın eril bakış açısı ile düzenlenmesi ve toplumsal cinsiyet rollerinin yansıması ile kadınların kentsel mekan kullanımı sınırlı olmaktadır. Kentlerdeki alt yapı sorunları, çevre, park bahçe alanlarının kadınları dışlaması, yol ve kaldırımların erkeklerin kullanımının düşünülerek yapılıyor olması gibi problemlere son vermek amacıyla yönelik YEER'lerde kentsel hizmet başlığına yer verilmiştir.

Çalışmanın diğerk bölümünde projede yer alan pilot illerden bölgesel duruma göre seçilen, Büyükşehir Belediyesi olan kentlerin YEER ve faaliyet raporları kapsamında incelemesine yer verilecektir. Bu doğrultuda bu kentlerde büyükşehir belediyelerinin TCE'nin gerçekleştirilmesine yönelik katkıları incelenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BELEDİYELERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMADAKİ ROLÜ: KADIN DOSTU KENTLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı

Kadın ve kentsel mekan arasındaki ilişkinin araştırmalara konu olması, kentsel mekanın dışlayıcı özelliklerini gün yüzüne çıkarmıştır. TCE'nin her alanda sağlanması gerektiği düşüncesinden yola çıkılmış, küreselleşen dünyada yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarının değişmesi ile yerel yönetimler önemli birer aktör haline gelmiştir. Kentlerde TCE'nin sağlanması ve bunun yerel yönetimler aracılığı ile yapılmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

BM Nüfus Fonu'nun yürütücülüğünde Türkiye İçişleri Bakanlığı ile hayata geçirilen BMOP, kentlerde kadınların farklı alanlardaki sorunlarının ele alınmasında ve çözüm araçlarının geliştirilmesinde önemli bir çalışma olarak hayata geçirilmiştir. BMOP KDKP olarak adlandırılan çalışmaya birçok kent dahil olmuştur. Bu kentlerden her biri için YEOP hazırlanmış ve TCE'nin gerçekleştirilmesine yönelik birçok faaliyete yer verilmiştir. KDKP'nin en önemli aktörlerinden birisi belediyelerdir. Belediyelerin sorumlu olduğu birçok alan bulunmaktadır. Bu sebeple de belediyelerin kentte TCE'nin eşitliğinin sağlanmasında önemli etkileri olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı, YEOP'lerde yer alan faaliyetlerden yola çıkarak Türkiye'de KDKP'de yer alan büyükşehir belediyelerinin kentteki TCE'nin sağlanmasına olan katkılarına yönelik bir değerlendirme yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda iki temel soruya cevap aranmaktadır. Birinci olarak, YEOP'lerdeki faaliyetler büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmiş midir? İkinci olarak, büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilen faaliyetler TCE'ye katkı sağlar nitelikte midir?

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi şu şekilde tanımlanmaktadır: "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olay veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar." (Yıldırım ve Şimşek, 2016:189).

Araştırmanın verileri elde edilirken iki farklı dokümandan yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle incelenen doküman YEER'ler olmuştur. YEER'ler TCE'nin gerçekleştirilmesine yönelik hedeflerin yer aldığı planlardır. Bu planlarda hedefler ile bu hedeflere ilişkin faaliyetlere ve sorumlu ve destekleyici kuruluşlara yer verilmiştir. YEER'ler öncelikle bir heyet tarafından hazırlanarak proje kapsamındaki kentlerde yer alan yerel birimlere sunulmuş ve daha sonra bu yereldeki ortaklar tarafından geliştirilerek hazırlığı tamamlanmıştır. YEER'lerin hazırlık sürecinde yer alan ortaklar aynı zamanda bunların gerçekleştirilme sürecinde de etkin role sahip olmaktadır. Araştırma kapsamında planlarda yer alan her bir konuya ilişkin yalnızca büyükşehir belediyelerinin sorumlu kuruluş olarak belirtildiği faaliyetler incelemeye dahil edilmiştir.¹²

İncelenen bir diğer doküman büyükşehir belediyesinin faaliyet raporlarıdır. Bunlar yerinden yönetim birimi olan belediyelerin, yıl içinde gerçekleştirdikleri faaliyetlere ilişkin hazırlamış ve internet sitesinden yayımlamış oldukları raporlardır. Faaliyet raporları incelenirken YEER'lerde büyükşehir belediyelerinin sorumluluğuna verilen konularda, belediyelerin bu sorumlulukları ne ölçüde yerine getirip getirmediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, KDKP kapsamında yer alan kentler oluşturmaktadır. Bu kentler; İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon, Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin ve Samsun olmak üzere toplam 12 adettir. Araştırmaya proje kapsamında yer alan bu 12 kentten 5'i çalışmaya dahil edilmiştir. Bu kentler: Antalya, İzmir, Bursa, Trabzon ve Gaziantep'tir. Ele alınan beş kettten ikisi ilk etapta (2006) diğerleri ise ikinci etapta (2011) programa dahil olmuştur. Örneklemde yer alan kentlere ilişkin bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

---

¹² Sorumlu kuruluşlar başlığı altında "Büyükşehir Belediyesi" ibaresi dışında faaliyetlerde sorumlu kuruluş olarak "Belediyeler" ve "Yerel Yönetimler" ibarelerinin yer aldığı faaliyetler de araştırma kapsamına alınmıştır.

Tablo 4: Araştırmanın Örnekleminde Yer Alan Kentlere İlişkin Bilgiler

KENTLER	BÖLGE/NÜFUS	PROGRAMA DAHİL OLDUĞU TARİH	İNCELENEN FAALİYET RAPORLARI YILLARI	İNCELENEN FAALİYET RAPORU SAYISI
ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ/ 2.511.700	2011	2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019	7
İZMİR	EGE BÖLGESİ/ 4.367.251	2006	2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019	7
BURSA	MARMARA BÖLGESİ/ 3.056.120	2011	2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019	7
TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ/ 808.974	2006	2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019	6
GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ/ 2.069.364	2011	2015, 2016, 2017, 2018, 2019	5

İncelenen YEER'ler 2013 yılı itibari ile uygulamaya koyulduğundan¹³ araştırmada incelenen faaliyet raporları 2013-2019 yıllarını kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Faaliyet raporları büyükşehir belediyelerinin resmi internet sitelerinden alınmıştır. Ancak bazı zaman kısıtlaması sorunları ortaya çıkmış ve faaliyet raporlarının sayısı tüm kentler için eşit olmamıştır. Örneğin, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin internet sitesinde 2013 ve önceki yıllara ait faaliyet raporları ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin internet sitesinde 2014 ve önceki yıllara ait faaliyet raporları yer almamaktadır. Bu sebeple her Büyükşehir Belediyesinin 7 yıla ait faaliyet raporlarının tamamı incelenememiştir. Toplam 32 adet faaliyet raporu incelenmiştir.

¹³ Kadın Dostu Kentler Projesine ilk aşamada dahil olan kentlerin 2009 yılında hazırlanmış YEER'leri de bulunmaktadır. Ancak araştırmadaki tüm kentler için 2013 YEER'leri dikkate alınmıştır. Projenin internet sitesinde de ikinci aşama ile hazırlanan planlar yer almaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın ilk sınırlılığı araştırma sürecinde incelenen faaliyet raporlarının büyükşehir belediyelerinin tüm faaliyetlerine ilişkin bilgileri içerdiği varsayımından hareket edilmiş olmasıdır. Faaliyet raporunda yer almayan faaliyetler yerine getirilmemiş olarak kabul edilecektir. Bu sebeple araştırmanın temelini YEER'lerde ve faaliyet raporlarında yer alan bilgiler oluşturmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri tarafından hazırlanmış olan faaliyet raporlarının sistematığının birbirinden farklı olması da araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır. Faaliyet raporları arasında farklılıkların olması her biri için farklı çalışma sistemi gerektirmektedir. Bazı faaliyet raporlarında TCE ve kadınlara yönelik faaliyetler belirlenmiş bir kategori altında yer alırken birçoğunda ise bu bilgilere farklı alanlarda dağınık bir halde yer verilmektedir.

Bir diğer sınırlılık ise Gaziantep YEER'te faaliyetlerin yerine getirilmesinde sorumlu ve destekleyici kuruluşlara yer verilmemesidir. Bu durum hangi faaliyetler için Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin sorumlu kuruluş olarak yer aldığı konusunda eksik bilgiye sahip olmamıza neden olmuştur. Bu sebeple Gaziantep faaliyet raporları incelenmeden önce diğer kentlerdeki faaliyetler karşılaştırılmış, belediyelerin sorumluluk alanları incelenmiş ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olarak belirlenmiş olabileceği düşünülen faaliyetler araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

3.5. Araştırmanın Sonuçları

Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler YEER'lerde yer alan konu başlıkları kapsamında değerlendirilecektir. Bunlar; eğitim, istihdam, katılım, sağlık, şiddet ve kentsel hizmetler şeklindedir. Her bir konu dahilinde elde edilen veriler önce tablolar hazırlanarak anlaşılır hale getirilmiş, ardından ortaya çıkan sonuçların yorumlarına yer verilmiştir.

Aşağıda yer alan tablolar eğitim, istihdam ve sağlık konularında örnekteki tüm kentleri içerecek şekilde hazırlanmışken katılım, şiddet ve kentsel hizmet konularında faaliyet sayılarının kentler arasında dengesiz dağılımı sebebiyle her bir kent için ayrı tablolarda belirtilmiştir. Hazırlanan tablolarda kentlerin karşılığında yer alan alanların sol tarafında YEER'lerde büyükşehir belediyesinin sorumlu olduğu faaliyetler, sağ tarafta ise

bu sorumluluk alanlarına ilişkin büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmiş olan faaliyetler yer almaktadır.

3.5.1. Eğitim Kapsamındaki Faaliyetler

YEER'lerin tamamının eğitim konusundaki ortak noktası kadınların eğitim hizmetlerine eşit bir şekilde erişiminin sağlanmasıdır. Bunun sağlanabilmesi için gerekli olan faaliyetler YEER'lerde yer almaktadır. Faaliyetlerin yerine getirilmesinde farklı kurum ve kuruluşlar sorumlu olarak yer almaktadır. Bunlar İl Milli Eğitim Müdürlüğü, valilik, STK'ler, belediyeler vb. şeklindedir. Araştırmada, büyükşehir belediyelerinin eğitim konusundaki sorumlu olduğu faaliyetler incelenmiştir.

Tablo 5: Eğitim Kapsamında Büyükşehir Belediyesi Tarafından Yerine Getirilen Faaliyetler

KENTLER	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
ANTALYA	Kent merkezinde kadınların sosyalleşebileceği, sanatsal, kültürel faaliyetlere ve kişisel gelişim faaliyetlerine katılabileceği kültür evleri /programlar açmak	<ul style="list-style-type: none"> Farklı mahallelere kadınlar lokali yapılması (2016-2017-2018) Kadın Müzesi Avan Projesi (2016) Gazipaşa Sosyal ve Kültürel Tesis Projesi (2017) Elmalı ilçesinde Halk Eğitim Merkezi, Muhammed Hamdi Yazır Kültür Merkezi olarak birçok hizmeti barındıracak şekilde yenilenmiştir (2017)
İZMİR	Okuma yazma oranının düşük olduğu göç alan ilçelerde (Çiğli, Konak, Karabağlar) Büyükşehir, ilgili ilçe belediyeleri, Halk Eğitim Merkezleri ve STK'lar iş birliğinde yürütülmekte olan okuma yazma kursları hakkında bilgi verilmesini sağlamak	-
	Sığınma evlerinde (İzmir, Aliağa, Karşıyaka, Buca, Bayraklı, Ödemiş) kalan kadınlar için okuma yazma kursları açılmasını sağlamak.	<ul style="list-style-type: none"> Sığınma evlerinde kültürel ve eğitsel faaliyetler olduğu görülmüştür.
	Kadınların kurslara ücretsiz ulaşımını sağlandı.	-
BURSA	Eğitim başlığı yer almamaktadır.	

TRABZON	Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu faaliyet yok.	
GAZİANTEP	Toplum ve Halk Merkezlerinde, Belediye tesislerinde kadınların sosyalleşebileceği, sanatsal, kültürel faaliyetlere ve meslek edinmeye yönelik beceri kazanabilecekleri programlar yürütmek.	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınlara yönelik sanatsal ve kültürel 3 adet faaliyet (2015) • TCDB kapsamında sanatsal ve kültürel faaliyetler (2017) • Jale Tekinalp Yücel Mozaik Sanat Merkezi'nde atölye ve kurslar (2018) • "Kendine ve Kentine Duyarlı Kadın İçin Mobil Okul Projesi" (2018) • GASMEK (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursaları) Kursları

Antalya Büyükşehir Belediyesi, YEOP'te sosyalleşme ve kültür faaliyetlerine yönelik alanlar açılması konusunda sorumlu kuruluş olarak yer almaktadır. Tabloda yer alan faaliyetlere yönelik hizmetlerin 2016 yılı ve sonrasında hız kazandığı görülmektedir. Ancak önceki yıllarda başlayan ve devam eden sosyal ve kültürel bazı faaliyetlerin yerine getirildiği bilgisi de raporlarda yer almaktadır. Bunlar kültür gezileri, kadınlar matinesi, yarışmalar, konser ve tiyatrolar şeklindedir. Faaliyet raporlarından elde edilen bilgilere göre sosyal ve kültürel programların düzenlendiği, kadınlara özel alanların planlandığı ve hayata geçirildiği yorumu yapılabilmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu alanlar için faaliyet raporları incelendiğinde Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığı bünyesinde okuma-yazma dahil birçok kursun bilgisine yer verilmiştir. Ancak Çiğli, Konak ve Karabağlar ilçelerinde kadın ve çocuklara yönelik okuma-yazma kursu bilgilendirmelerinin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Raporlarda İzmir'de kadın sığınma evi olduğuna ve bunlarda sosyal ve eğitsel hizmetlerin verildiğine yönelik bilgiler yer almaktadır. Ancak sığınma evlerinde doğrudan okuma-yazma kurslarının bulunduğu dair bilgiler yer almamaktadır. Benzer şekilde kadınların kentlerdeki kurslara ücretsiz ulaşımının gerçekleştirilmediği görülmektedir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporları incelendiğinde, tabloda yer alan sorumluluk alanına ilişkin birçok hizmetin gerçekleştirildiği bilgisine ulaşılmaktadır. İncelenen raporlarda okuma yazma kurslarına, kadınlar için sanatsal kültürel faaliyetlerin yapıldığına ve mesleki eğitim kurs sayılarına yer verilmiştir. Kadınlara yönelik kültürel

etkinliklerin gerçekleştirilmesi yolunda her yıl faaliyet sayısının arttığı görülmektedir. Bu sebeple YEER’te yer alan faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde önemli çabaların hayata geçirildiği yorumu yapılabilmektedir.

Bursa ve Trabzon kentleri için YEER’lerde eğitime yönelik herhangi bir faaliyet yer almadığından dolayı genel bir karşılaştırma yapılamamaktadır. Antalya ve Gaziantep kentlerinde yer alan tek faaliyetin de yerine getirildiği görülmüştür. Ancak İzmir’de belirlenmiş üç faaliyetten yalnızca birine ilişkin bilgi bulunmuştur. Bu bilgi de oldukça yetersiz kalmıştır. Faaliyet raporlarından elde edilen bilgilere bakıldığında belediyelerin bu kapsamdaki faaliyetleri TCE’nin gerçekleştirilmesi açısından oldukça yetersiz kalmış ve faaliyetlerin devamlılığı sağlanamamıştır.

3.5.2. İstihdam Kapsamındaki Faaliyetler

YEER’lerde yer alan bir diğer başlık istihdam başlığıdır. İstihdama yönelik faaliyetler ile gerçekleştirilmek istenen kadınların ekonomik hayata eşit katılımının sağlanmasıdır. İstihdam başlığı altında yer alan faaliyetlerde Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri, Sosyal Güvenlik Kurumu, meslek odaları, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, belediyeler vb. sorumlu ve destekleyici kuruluşlar olarak yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanına giren ve bunlara yönelik hayata geçirilen faaliyetlere yer verilmiştir.

Tablo 6: İstihdam Kapsamında Büyükşehir Belediyesi Tarafından Yerine Getirilen Faaliyetler

KENTLER	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
ANTALYA	Mesleki rehberlik, iş arama teknikleri ve kariyer danışmanlığı hizmetlerini güçlendirmek.	<ul style="list-style-type: none"> • Kariyer Ofisi (2013) • Kadın İşgücü Geliştirme Merkezi (KİGGEM) kuruldu (2017) • AKGİM (Akdeniz Üniversitesi Girişimcilik ve İş Geliştirme Merkezi), KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı), ASMEK (Antalya Sanat ve Meslek Eğitim Kursları) uygulamalı girişimcilik eğitimleri (2017 ve 2018)
	Yaşlı, engelli ve çocuk bakımı konusunda kamusal sosyal bakım hizmeti/desteği verilerek kadınların istihdam fırsatlarından faydalanmasını kolaylaştırmak (kreş, bakımevi, emzirme odası vb)	<ul style="list-style-type: none"> • 2 adet kreş ve gündüz bakım evi • Mobil Otobüs/Tır Kreş (2018 ve 2019)
	Semt pazarlarında kadın üreticileri ve kadın kooperatiflerini yer, dağıtım kolaylığı, ulaşım, tanıtım, depo yardımı sağlanarak desteklemek	-
	Kırsalda kadın çiftçilerin ürettikleri ev ürünlerinin (reçel, peynir, turşu vb.) satılıp değerlendirilmesine olanak sağlayacak imalathaneleri açmak	<ul style="list-style-type: none"> • Üreten Kadınlar, Kazanan Yarınlar (2019)
İZMİR	Girişimci eğitimlerinin yaygınlaştırılmasını ve eğitimlerde değerlendirme ve güçlendirme çalışmalarının etkinleştirilmesini sağlamak	<ul style="list-style-type: none"> • Hibe alan ve yürütülen proje: “Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Hibe Programı” (2016)
	Kadın girişimcilere yönelik teşvik ve kredi desteklerini yaygınlaştırmak	<ul style="list-style-type: none"> • Kadın üreticilerle çilek yetiştiriciliği. 120 bin çilek fidesi desteği (2017) • Kadınların istiridye mantarı üretimine yönelik tesis kurulmuştur (2018)
	İstihdam sahasına girmeyi hedefleyen kadınlara yönelik başvuru formu oluşturulması, mesleki eğitim ihtiyaç alanının saptanması ve tespit edilen alanlarda eğitim verilmesi.	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim verme: BUSMEK (Bursa Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları) (2013 ve sonrası) • BUMEP (Bursa Mobil Eğitim Projesi) (2014 ve sonrası) • “Toplum Yararına Program” kapsamında kadınların iş alanlarına başvurusu- İŞKUR başlattı. (2019)

BURSA	Büyükşehir Belediyesine ait mekanlar ve İlçe Belediyeleri'ne bağlı pazar yerlerinde, istihdama yönelik çalışan Sivil Toplum Kuruluşları aracılığıyla kadın girişimcilere öncelikli (Pozitif Ayrımcılık uygulaması ile) ürünlerinin satışı için stand-mekan temin edilmesi	-
	Kadınların el emeği /yöresel ürünlerini (Örneğin; dağ yörelerindeki bez bebek, salça, tarhana, reçel ve yöresel çeyiz eşyaları vb.) satabilmeleri için yerel pazarlar, internet kullanımı, krediler, fonlar, hibeler hakkında bilgilendirmeğe yönelik eğitim toplantılarının düzenlenmesi.	-
	Bezdiri (Mobbing) tanımı ve bezdiriye maruz kalanların yapabileceklerine ilişkin tüm kurum personeline bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi.	-
	Büyükşehir Belediyesi Web sitesinde ' Kadın Dostu Kent ' linki oluşturulması. Kadın Dostu Kent olma adına atılan tüm adımların bu link ile halka duyurulması. Link içerisinde Anket yer alması.	-
TRABZON	Trabzon Belediyesi, Trabzon Valilik tarafından TTSO'nün yürüttüğü kampanya yararlanıcısı, mesleki eğitim alarak girişimci olan kadınların ürünlerini pazarlamaya yönelik, Trabzon Dünya Ticaret Merkezi'nde 2013 yılı boyunca fuar dönemleri yer belirlenmesi, seçilecek otellerde ürün satış stantlarının açılması, ulusal ve uluslar arası fuarlara katılım desteği sağlanması	-
GAZİANTEP	Kadınların istihdam edilebilirliklerinin artırılması için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandıracak, piyasaya yönelik (istihdam garantili) mesleki eğitimlerin düzenlenmesi ve kadınlara yönelik kariyer ve mesleki rehberlik, iş arama teknikleri ve girişimcilik gibi seminerler düzenlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • GASMEK Kursları (2014 ve sonrası) • Çiftçi gezileri (2016) • İş ve Kariyer Merkezi Faaliyetleri aracılığı ile eğitim ve firmalara yönlendirmeler (2019)
	Yaşlı, engelli ve çocuk bakımı için kreş, bakımevi, emzirme odası gibi kamusal sosyal bakım hizmeti/desteği verilerek kadınların istihdam fırsatlarından faydalanmasının kolaylaştırılması	<ul style="list-style-type: none"> • Merkez Gündüz Bakım Evi • İbrahim Gündüz Bakım Evi • Kurban Baba Anaokulu (2016 ve sonrası)
	Yerel yönetimler tarafından tahsis edilecek bir mekanda / semt pazarlarında ev eksenli üretim yapan kadın üreticilerin ürünlerini satabilmelerinin sağlanması	-

Antalya Büyükşehir Belediyesi dört farklı faaliyet ile sorumlu tutulmuştur. YEER’de yer alan faaliyetlerin bir kısmına yönelik hizmetlerin hayata geçirildiği görülmektedir. Özellikle mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kapsamında Kariyer Ofisi, KİGGEM ve girişimcilik eğitimleri görülmektedir. Örneğin 2013 yılı raporunda “Kariyer Ofisi” hizmetinin verildiği ve 2.114 kadının iş bulduğu karşımıza çıkmaktadır. Hibe başvurusu 2016’da yapılan KİGGEM 2017 yılında kabul edilerek kurulmuş, 2018 yılında 195 kadın faydalanmış ve 2019 yılında 72 katılımcıya e-ticaret eğitimi verilmiştir. AKGİM, KOSGEB ve ASMEK ortaklığı ile uygulamalı girişimcilik eğitimleri alan kadın sayısı erkek sayısının üzerinde olmuştur. Tüm bunlara karşın Kariyer Ofisi 2013 yılından sonra devam ettirilmemiş, girişimcilik eğitimleri de yalnızca iki yıl gerçekleştirilmiştir. Sığınma evindeki kadınların istihdam edilmesi amacıyla yönlendirmeler yapıldığı bilgisi de raporlarda yer almaktadır. Belediyenin bakım hizmetleri incelendiğinde iki adet kreş ve gündüz bakım evi olduğu görülmektedir. Raporlarda yer alan “mobil otobüs/tır kreş” hizmetinin istihdama katkı sağlayacağına ilişkin kesin bir şey söylenemiyor olsa da kadınlar için bir zaman yaratacağı düşünülmektedir. Doğrudan yaşlı ve engelli bakımını hedef alan bir faaliyetin ise yer almadığı görülmektedir. Belediyenin kadın kooperatiflerinin çeşitli konularında desteklenmesine ilişkin bir faaliyet gerçekleştirmediği görülmektedir. İşsiz kadınların ekonomiye kazandırılması amacıyla “Üreten Kadınlar, Kazanan Yarınlar” isimli hibe başvurusu 2019 yılında yapılmıştır. Doğrudan bir imalathane açılacağı değil üretilen ürünlerin doğal üretim tesisinde satışının sağlanacağı bilgisi yer almıştır.

İzmir Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu iki adet faaliyetin yer aldığı ve bunlara ilişkin yerine getirilen bazı faaliyetlerin olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki girişimcilik eğitimlerine yöneliktir. Faaliyet raporlarında girişimcilik eğitimleri hakkında bilgiler bulunmamaktadır. Ancak kadın girişimciliğine yönelik 2016 yılında “Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ile İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Hibe Programı” gerçekleştirilmiş ve kadınlara girişimciliği özendirme ve meslek edindirmek amaçlanmıştır. Hibe programında İzmir Büyükşehir Belediyesi iştirakçi konumdadır. Bir diğer sorumluluk alanı kadın girişimcilere teşvik sağlanmasına yöneliktir. Kırsal kesimde gelir getirici faaliyetlerin desteklenmesi amacı doğrultusunda 2017 yılında kadın üreticilere çilek fidesi dağıtılmış ve 2018 yılında istiridye mantarı üretimine destek

amacıyla üretim tesisi kurulmuştur. Aynı faaliyetler 2019 yılında da devam etmiştir. Ancak kredi sağlandığına ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu beş adet faaliyet bulunmaktadır. Bu faaliyetler incelendiğinde öncelikle, çalışma hayatına girmek isteyen kadınlar için başvuru formu olduğuna yönelik bir bilgi yer almamaktadır. Mesleki eğitim kurslarının bulunduğu ancak bunların planda yer aldığı şekliyle bir ihtiyaç tespiti sonrası gerçekleştirilmediği görülmüştür. BUSMEK adı altında kursların ise yer aldığı ve kursiyerlerin sayısının yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir. Ancak kursiyerlerin cinsiyet bilgisi faaliyet raporlarında yer almamaktadır. Yine kadın girişimcilere yönelik stand-mekan teminine ilişkin herhangi bir faaliyetin gerçekleştirilmediği görülmüştür. Yöresel ürünlerin satılmasına yönelik katkılar incelendiğinde BUSMEK aracılığı ile el sanatlarının geliştirilmesi, markalaştırılması ve pazarlanmasına yönelik kursların gerçekleştirileceği bilgisi yer almaktadır. Ancak bunların belirlenen faaliyet kapsamında oldukça eksik kaldığı görülmektedir. Kadınların yaşadığı mobbing sorununa karşın bilgilendirme yapılmasına ilişkin de bir faaliyetin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Son olarak yer alan “Kadın Dostu Kent” linkinin de belediyenin internet sitesine eklenmediği söylenebilmektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin istihdam başlığında sorumlu olduğu yalnızca bir faaliyet bulunmaktadır. Faaliyetin gerçekleştirilmesine yönelik 2013 yılının belirlendiği görülmektedir. Ancak 2013 yılı faaliyet raporuna erişim olmadığından faaliyetin yerine getirilip getirilmediği bilinmemektedir. İlerleyen yılların raporları incelendiğinde yine konuya ilişkin herhangi bir bilgi olmadığı görülmektedir.

Gaziantep kenti için tabloda yer alan üç faaliyetin ilkinde yönelik faaliyet raporları incelendiğinde GASMEK bünyesindeki kurslar karşımıza çıkmaktadır. Bu kurslara katılıma ilişkin 2017 yılı raporunda yer alan bilgiye göre kursiyerlerin çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. 2019 yılı faaliyet raporunda İş ve Kariyer Merkezi bünyesinde yerine getirilen faaliyetlerle 712 kadının kaydı alınmış, 90 kadın firmalara yönlendirilirken 43 kadının firmalara yerleştirilmiştir. Bakım hizmetlerinde üç adet gündüz bakımevi yer aldığı ve bunların belirli yaş grubundaki çocuklara hizmet verdiği görülmektedir. Evde yaşama destek birimi şeklinde geçen yaşlı bakımı hizmetinin kimsesiz yaşlılara hizmet verdiği bu sebeple kadın istihdamında etkili olmayacağı düşünülmektedir. Ev ürünleri

üreten kadınların satışına ilişkin imkan yaratılmasına yönelik herhangi bir girişimin gerçekleşmediği de görülmektedir.

İstihdama ilişkin faaliyetlerde ortak amaç kadınların istihdam edilebilirlikleri sağlamak, ekonomik hayata katılımlarına yönelik girişimleri gerçekleştirmek olmuştur. Genel tablo incelendiğinde planlarda belirlenen faaliyetlerin birçoğunun yerine getirilmediği görülmektedir. Her bir kentte yerine getirilen faaliyetler de birbirinden farklı olmuştur. Örneğin İzmir’de kırsalda yapılan destekler daha öne çıkarken, Gaziantep’te çocuk bakım hizmeti ve Antalya’da iş aramaya yönelik faaliyetler öne çıkmaktadır. Yerine getirilen faaliyetlerin verilerine raporlarda oldukça kısıtlı bir şekilde yer verildiği ve ilerleyen yıllardaki devamlılığının sağlanamadığı görülmektedir. Kısacası, istihdama ilişkin yerine getirilen faaliyetlerin sorumluluk alanlarını yeterince karşılamadığı ve TCE’nin sağlanması açısından yetersiz olduğu düşünülmektedir.

3.5.3. Katılım Kapsamındaki Faaliyetler

YEEP’lerde yer alan bir diğer konu katılımdır. Katılımda ortak amaç kadınların yerel siyasete eşit katılımının sağlanmasına yöneliktir. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde yer alan sorumlu kuruluşlar Eşitlik Birimi, İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu, STK’ler, Belediyeler vb. şeklindedir. Aşağıdaki tablolar büyükşehir belediyelerinin sorumlu olduğu faaliyetler ele alınarak hazırlanmıştır. Katılıma ilişkin belirlenen faaliyetlerin sayısı bazı kentlerde oldukça fazla olduğundan kentlere ilişkin faaliyetler ayrı tablolar halinde gösterilmiştir.

Antalya Büyükşehir Belediyesinin katılım başlığı altında sorumlu olarak belirtildiği yalnızca bir adet faaliyet yer almaktadır. Bu faaliyet Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerinde şef ve üzeri konumda yer alan personele yönelik TCE, TCAA gibi konularda eğitim verilmesine yöneliktir. Buna ilişkin yerine getirilen bazı faaliyetlerin bulunduğu söylenebilmektedir. Hizmet içi eğitim olarak personele 2016 yılında TCE eğitimi verildiği görülmektedir. Bu eğitimin şef ve üzeri personele verilmiş olduğuna dair açık bir ifade bulunmamaktadır. Eğitimler ilerleyen yıllarda devam etmemiştir. Faaliyet tek bir yıllla sınırlı kalmış devamlılığı sağlanamamıştır.

Tablo 7: İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Valilik, İl Özel İdare ve Büyükşehir Belediyesinde yönetici konumda olan kadınlara, yılda bir kez olmak üzere eğitimler verilmesini sağlamak, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin hizmet içi eğitime alınarak kurum politikası haline gelmesini sağlamak	• Kadın İnsan Hakları Eğitim Programı: Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü katıldı (2013)
İl Genel Meclisi, Büyükşehir ve ilçe belediye meclislerindeki Eşitlik Komisyonlarıyla ilde ve ilçelerdeki aktif kadın STK'lar arasında iş birliğini arttırmak amacıyla düzenli buluşmalar sağlamak; kadınlara, yerel meclislerin kadınlar ve STK'lar tarafından nasıl izleneceği, ihtisas komisyonlarına katılımın nasıl olacağı gibi konularda bilgilendirme toplantıları düzenlemek	-
İl Özel İdare ve Büyükşehir Belediyesinde, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme eğitimi düzenlemek	-
Yerel Meclislerin, kadın kuruluşlarını meclis toplantılarının tarih ve gündeminden haberdar etmesini sağlamak, kadınların meclis oturumlarını izlemelerini teşvik etmek	-

İzmir YEOP katılım başlığı altında büyükşehir belediyesinin sorumlu olduğu 4 adet faaliyet bulunmaktadır. Bunlara yönelik faaliyet raporları incelenmiş ve yalnızca birine ilişkin yerine getirilen faaliyet olduğu görülmüştür. Bu faaliyet yönetici konumda yer alan kadınlara yönelik bir eğitimin gerçekleştirilmesidir. “Kadın İnsan Hakları Eğitim Programı” isimli bir 16 haftalık eğitim gerçekleştirildiği ve bu eğitime Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü’nün katıldığı 2013 faaliyet raporunda yer almaktadır. Aynı isimde bir programın ilerleyen yıllarda var olduğu ancak bunların belediye personeline yönelik olmadığı anlaşılmaktadır. Her yıl yapılması belirlenen faaliyet yalnızca bir kez yerine getirilmiş, bir kurum politikası haline getirme hedefi gerçekleştirilmemiştir. Kadın STK’ler ile ortak çalışmaların gerçekleştirilmesine yönelik bilgiler ise raporlarda yer alıyor olsa da düzenli buluşmaların yapıldığı ve bilgilendirme toplantılarının gerçekleştirildiği söylenememektedir. Bir diğer sorumluluk alanına ilişkin olarak TCDB eğitimlerinin planlandığı ancak bunların gerek personel yetersizliğinden gerek de talep olmadığı gerekçesi ile gerçekleştirilemediği belirtilmiştir. Son olarak kadınların meclis

oturumlarını izlemelerine ilişkin herhangi bir faaliyetin yerine getirilmediği de görülmüştür. Kısacası, tabloda yer alan faaliyetlerin birçoğu yerine getirilmemiş, yerine getirilen faaliyet ise yalnızca bir kez gerçekleştirilmiştir.

Tablo 8: Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Belediye çalışanlarına ve Belediye Meclis Üyelerine yönelik, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, Cinsiyete Duyarlı Hizmet Sunumu” konularında kurum içi uzmanlar, Akademisyenler, Sivil Toplum Kuruluşları ve kurum dışarıdan uzman desteği ile eğitim toplantıları düzenlenmesi.	<ul style="list-style-type: none"> Eşitlik Birimi tarafından toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında eğitimler düzenlenmiştir. (2014)
Belediye personelinin (Tüm Birimler) ve Belediye Meclis Üyelerinin “Cinsiyet Eşitliği Etki Analizi Yöntem ve Araçları” konusunda bilgilendirilmesi.	-
Belediye Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon Üyeleri ile Bursa ilindeki Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarını yılda iki kez toplantılar düzenlenmesi. Bu toplantılar ile Kadın STK’ların meclis komisyonları, meclis komisyonlarının görevleri, mecliste bütçeleme konularında bilgilendirilmesinin sağlanması.	-
Büyükşehir Belediyesi personeline “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Politikalara Dahil Edilmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” eğitimler verilmesi (Kurum uzmanları, Akademik Uzmanlar veya STK’lar desteği ile)	-
Eşitlik Birimi’nin Kadın Sivil Toplum Kuruluşları ile en az 3 ayda bir toplantılar düzenlemesi. Toplantılar sonrasında alınan önerileri belediyenin ilgili birimlerine iletmesi ve gelişmeleri paylaşması	<ul style="list-style-type: none"> Ortaklaşa faaliyetler düzenlenmiştir. Ancak toplantı aralıkları bilinmemektedir.
Kadınların hizmet sunumuna yönelik Şikayet, Öneri ve Katkı taleplerinin alınması. Alınan Şikayet ve Önerilerin Eşitlik Birimi ile paylaşılması, ilgili birimlere iletilmesi ve takip edilmesi. BİKOM merkezinde ŞÖK (Şikayet Öneri Katkı) bildirimleri ile Başvuru yapan kadınlara yönelik Veri Tabanı oluşturulması	<ul style="list-style-type: none"> BİKOM (Bursa Büyükşehir Belediyesi İletişim ve Koordinasyon Merkezi) süreci kapsamındaki birimler arasında koordinasyonun sağlanması (2015) ŞÖK cevaplarının BİKOM görevlisi tarafından ilgili birimlere iletilmesi (2015)
BİKOM’ de Danışma Hattının kurulması. Danışma hattı ile belediyenin tüm hizmetleri hususunda halkın bilgilendirilmesi	-
Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (BUSMEK) ve Belediyenin açmış olduğu diğer kurslarda Kadınlara iletişim, özgüven	<ul style="list-style-type: none"> Hanımlar Lokalinde 16 haftalık “kadının insan hakları eğitimi programı” düzenlenmiştir (2016)

konularında Üniversite ve Sivil Toplum Kuruluşları destekleri olarak söyleşiler düzenlenmesi. Atölye çalışmaları gerçekleştirilmesi	
Pilot Mahallelerde kadınların bilgiye ve güncel haberlere (internet, gazete, kütüphane vb.) ulaşabilecekleri Merkezlerin oluşturulması.	-
Bursa da pilot olarak belirlenecek mahallelerde (yerel yönetim uygulamaları, sağlanan hizmetler, karar alma mekanizmalarına katılım yöntemleri, aktif yurttaşlık, çevre bilinci vb.) bilgilendirme toplantıları yapılması. Toplantılar sonrası anketler düzenlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Kadın, çevre, çocuk, engelli ve gençlik olmak üzere katılım ve kurumlar arası iletişim konulu 8 atölye çalışması yapılmıştır (2013)
Özellikle göç alan bölgelerdeki kadınlara yönelik, (muhtarlıklarla yapılan iş birlikleri ile) şehir içi ve kültür turları düzenlenmesi. Kadınların şehirdeki sosyal etkinlikler, Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek eğitim kursları (BUSMEK), Bursa Mobil Eğitim projesi (BUMEP) gibi imkanların var olduğuna dair bilgilendirmelerinin sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> • “Şehrime Tanıyorum Çünkü Geziyorum” (2014)

Bursa Büyükşehir Belediyesinin sorumlu tutulduğu 11 adet faaliyet bulunmaktadır. Tabloda yer alan faaliyetlerden yalnızca altı tanesine yönelik çalışmanın olduğu bilgisine görülmektedir. Tabloda yer alan ve yerine getirilmediği görülen faaliyetlere yönelik herhangi bir bilgilendirme yapıldığı görülmemiştir. Yerine getirilen faaliyetler; TCE eğitimi, STK iş birlikleri, şikayet ve önerilerin alınması, kadınlarla atölye çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve kültür gezileri düzenlenmesi şeklindedir. Faaliyetlerin 2013-2016 yılları arasında gerçekleştirildiği görülmektedir. İlerleyen yıllara ilişkin bilgiler ise faaliyet raporlarında yer almamaktadır. Kısacası, Bursa kenti için belirlenmiş faaliyetlerin bir kısmının yerine getirilmiş olduğu ancak bunların oldukça eksik kalmasının yanında herhangi birinin de devamlılığının sağlanamadığı söylenebilmektedir.

Tablo 9: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Yerel hizmet sağlayıcılar tarafından stratejik planlar, kent planları ve faaliyet planları yapılırken kadınlarla ve Kadın STK'larla çeşitlendirilmiş ve iyileştirilmiş istişare, diyalog ve ortaklık mekanizmaları oluşturulması, farklı araçlarla görüşler toplamak, sonuçlara yönelik geri bildirim sistemi geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Stratejik Hedef: YEPP hayata geçirilmesi, Kadın Erkek Eşitlik Masası ile faaliyetlerin yürütülmesinin planlanması (2014) • Trabzon'a bağlı 18 ilçede yerel eşitlik masaları kurulması ve temsilcilerinin belirlenmesi sağlanmıştır (2017) • Paydaş kurum ve kuruluşların yerel eşitlik temsilcileri ve 9 kadın STK'ler ile istişare toplantıları yapılmış ve "Şehrin Rehberi" kitapçığı oluşturulmuştur (2017)
Kadınların hizmet sunumuna yönelik şikayet ve taleplerini iletebilmesi amacıyla muhtarlıklarda şikayet ve talep günleri belirlenmesi, şikayet ve talep kutuları oluşturulması	<ul style="list-style-type: none"> • 1 adet şikayet kutusu yerleştirilmiş (2015) • 4 adet şikayet ve öneri kutusu yerleştirilmiş (2016)
Kurumsal Stratejik Planlara katılımcı yöntemle hazırlanan YEPP'lerin yerleştirilmesi, uygulanması, izlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Avrupa Kadın Erkek Şartın takibinin yapılması (YEPP'lerin hazırlanması ve uygulanması) (2014 ve sonrası)
Politikaların ve uygulamaların kadınlar üzerindeki etkisini analiz etmek için düzenli izleme ve raporlama sistemi geliştirilmesi, cinsiyet eşitliği temelli hizmet etki analizi yürütülmesi	-
Pilot belirlenecek mahallelerde (Yerel yönetimlerin uygulamaları, sağladığı hizmetler, işleyişi, plan ve politikaları, mekanizmalara katılım yöntemleri, aktif yurttaşlığa yönelik) bilgilendirme toplantıları, küçük gruplar oluşturularak atölye çalışmaları gerçekleştirilmesi	-
Kamu ve yerel yönetimde görev yapan kadınların kurumsal fırsatlarından öncelikli olarak yararlanmaları için tavsiye kararı alınması	-

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu 6 adet faaliyet bulunmaktadır. Faaliyet raporları incelendiğinde bunlardan yalnızca üçüne ilişkin faaliyetlerin yerine getirildiği görülmektedir. Öncelikle kadın STK'ler ile iş birliği yapılarak farklı hedeflere yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ancak bunların yeterli bir istişare ortaya koymadığı ve ilerleyen yıllarda devam ettirilmesi gerektiği görülmektedir. Kadınların şikayet ve taleplerin toplanmasına ilişkin bazı faaliyetler yerine getirilmiş olarak kabul edilebilmektedir. Çünkü yerleştirilen şikayet kutuları cinsiyet ayrımı olmadan herkesin

kullanımına açıktır. Ancak belirli şikayet ve talep günlerinin oluşturulmasına ilişkin bir girişim olmamıştır. Stratejik planlarda Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı kapsamında hazırlananmış olan YEOP'un 2014 ve sonrası yıllarda bunun takibinin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Yapılması planlanan "hizmet etki analizinin yürütülmesine" ilişkin bir faaliyetin yerine getirilmediği görülmektedir. Tabloda yer alan son iki faaliyete ilişkin de herhangi bir bilgi faaliyet raporlarında yer almamaktadır.

Tablo 10: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Katılım Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Yerel yönetim çalışanlarına yönelik Toplumsal Cinsiyet, cinsiyete duyarlı bütçeleme, cinsiyete duyarlı hizmet sunumu, katılımcılık vb. konularda eğitim verilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığında TCE ve TCDB konularında eğitim (2015, 2016, 2017, 2018)
Kadınlara yönelik yurttaşlık hakları ve katılım eğitim programları düzenlemek, kampanyalar aracılığıyla siyasete girişi teşvik etmek ve Siyaset Akademileri ile Kadınlara yönelik yerel ve merkezi siyasete giriş ile ilgili kurs/programlar yürütmek.	<ul style="list-style-type: none"> Kadın mahalle meclisi oluşturulmuştur (Pilot çalışma) (2017)
Belediye ve İl Özel İdaresi ile karar verme mekanizmalarına seçilmiş kadınların (Milletvekilleri, Belediye Başkanları, Muhtarlar, Meclis Üyeleri, Encümenler vb) görünürlüğünü artırmak için toplantı/panel düzenlenmesi	-

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporları incelenmiş tabloda yer alan faaliyetlerden TCE, TCDB gibi konularda verilmesi planlanan eğitimlerin yerine getirildiği görülmüştür. Bu eğitimler 2015 ve 2018 yılları içinde her yıl gerçekleştirilmiştir. Kadınların siyaset alanına ilişkin eğitim ve kurs benzeri faaliyetlerin olmadığı görülmüştür. Ancak kadınların yerel siyaset ile tanışmasını ve etkileşime girmesini sağlayacak olan kadın mahalle meclisine yönelik girişimin 2017 yılında pilot bir çalışma ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Son faaliyet doğrultusunda seçilmiş kadınların görünürlüğünü artırmaya yönelik ise herhangi bir faaliyet raporlarında yer almamaktadır.

Katılım başlığındaki ortak faaliyetler; TCE, TCDB eğitimlerinin belediye personeline verilmesi ve kadınlar iş birliği yapılarak ortak kararlar alınabilmesinin sağlanması şeklindedir. TCE ve TCDB eğitimlerinde Gaziantep'te diğerlerin farklı olarak istikrar sağlanabilmiş ve 4 yıl üst üste bu eğitimler devam ettirilmiştir. Diğer kentlerde ise yalnızca bir yıl bu eğitimlerin gerçekleştirildiği ve ilerleyen yıllarda devam etmediği görülmüştür. Birer sorumluluk alanı olarak belirlenen diğer faaliyetlerin ise birçoğu yerine getirilmemiştir. Yerine getirilen faaliyetlerin ise doğrudan amaçlanan faaliyete yönelik olmadığı ve sorumlulukların karşılanmasında yetersiz kaldığı yorumu da yapılabilmektedir.

3.5.4. Sağlık Kapsamındaki Faaliyetler

YEER'lerde yer alan başlıklardan birisi de sağlıktır. Sağlık başlığı altında yer alan faaliyetler ile kadınların sağlıklı yaşam haklarından eşit bir şekilde faydalanmaları amaçlanmıştır. Sorumlu ve destekleyici faaliyetlerde; İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu, üniversiteler, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, belediyeler vs. yer almaktadır. Aşağıdaki tabloda büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanına giren faaliyetler ve bunlara yönelik büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmiş olan faaliyetlere yer verilmiştir.

Tablo 11: Sağlık Kapsamında Büyükşehir Belediyesi Tarafından Yerine Getirilen Faaliyetler

KENTLER	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
ANTALYA	Toplum Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri, Belediyelere ait meslek eğitim kurslarında kadınlara yönelik genel sağlık bilgisi ve cinsel sağlık hakları konusunda bilgilendirme toplantıları yapmak	• Hamilelik okulu projesi (2015)
	Kadınlara yönelik nitelikli, ayrımcı olmayan hizmet görme hakkı ve mevcut şikayet mekanizmaları ile ilgili yerel bilgilendirme çalışmalarını yürütmek	-
	Dezavantajlı bölgelere ve gruplara sağlık hizmetlerine yönelik ücretsiz ulaşım hizmeti sağlamak	-

İZMİR	Aynı konularda hazırlanacak afiş, broşürlere teknik destek (slogan, mesaj, bilgi) sağlamak.	-
BURSA	Belediyeye nikah başvurusu yapan eşlere evlilik öncesi ve sırasında üreme sağlığı, cinsel sağlık, gebelik (riskler), doğum ve doğum sonrası ve çocuk sağlığını da içeren bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılması.	• Aile Oluyoruz Projesi (2017-2018)
	Ücretsiz sağlık hizmeti hakkında (Belediye tarafından sağlanan tüm ücretsiz sağlık hizmetleri) bilgilendirme broşürü ve afişlerinin tasarlanması. Ücretsiz sağlık hizmetleri ile ilgili BURSARAY vagon içi ve istasyonlarında, Otobüs durakları ve otobüs içinde broşürler ve afişlerin yer alması.	• Kadın sağlığının korunması içerikli broşür-arşiv vb. hazırlanması (2015-2016-2017)
	Genel sağlık bilgilerini içeren (Hijyen, Kişisel Bakım, Ergenlik, Grip, Kızamık, Hepatit, Menopoz, Antropoz, Diet, Obezite vb.) bilgilendirme broşürleri hazırlanması. Muhtarlıklar, Belediye gezici sağlık aracı, İl Sağlık Müdürlüğü, Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (BUSMEK) kurs merkezleri ve Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğüne bağlı birimler ile broşürlerinin dağıtılması.	-
TRABZON	Evlilik öncesi ve sırasında üreme sağlığı, cinsel sağlık ve gebelik (riskler), doğum ile ilgili bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılması (eğitimler, iletişim materyali tasarlanması ve dağıtılması)	-
GAZİANTEP	İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu tarafından karar verilecek mahalleler de bulunan Toplum Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri ve gezici araçlar ile kadınlara önleyici ve tedaviye yönelik sağlık hizmetleri hakkında bilgilendirme yapmak, bilgilendirmelerde kullanılmak üzere afiş ve broşür geliştirilmesi.	• Gezici Meme Kanseri Tarama Aracı (2015-2016)
	Her yıl 1 merkez ilçede (Şehitkamil-Şahinbey-Oğuzeli) hizmet veren toplum merkezleri aracılığı ile ilde kadınlar arasında görülme sıklığı yüksek hastalıklara yönelik bilgilendirme yapılması, beslenme, hijyen, bebek bakımı, çocuk sağlığı vb gibi konularda bilgilendirme yapılması	• Oğuzeli ve Yeşildere ilçelerinde Gebe sınıfı oluşturuldu (2016-2018-2019)

Antalya Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu üç adet faaliyetten ilki sağlık ve cinsel sağlık konularında eğitimlerin gerçekleştirilmesine yneliktir. Bu amaca ynelik 2015 yılında “Hamilelik Okulu Projesi” gerçekleştirilmiş ve bebek bekleyen ve 0-2 yaş grubunda bebeği olan ebeveynlere ynelik bilgilendirmeler yapılmıştır. İlerleyen yıllarda projenin devam etmediği gnrulmektedir. Diğer faaliyetlerden yerel bilgilendirme çalışmaları ve ücretsiz ulaşıma ilişkin herhangi bir faaliyetin gerçekleştirilmediği slylenebilmektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi sağlık başlığında tek bir faaliyet ile sorumlu tutulmuştur. Bu sorumluluk İzmir Halk Sağlığı İl Mgdurluğunun sorumlu olduğu, bilgilendirmeye ynelik afiş ve broşur hazırlığına ynelik destek sağlanması şeklindeyir. Faaliyet raporlarında yer alan bilgilere gnrre kadın sağlığı konulu birçok eğitimin gerçekleştirilmiş ve kadın sağlığı konulu materyaller hazırlanmıştır. Ancak YEER’te yer aldığı şekliyle slogan, mesaj ve bilgi gibi teknik desteğin sağlandığına ynelik bir bilgi bulunmamaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi üç farklı faaliyette sorumlu kuruluş olarak yer almaktadır. Bu sorumluluk alanlarından ilki evlilik oncesi cinsel sağlık ve ocuk sağlığına ilişkin bilgilendirmelerin yapılmasına yneliktir. Faaliyet raporları incelendiğinde 2017 ve 2018 yılında “Aile Oluyoruz” isimli bir proje gerçekleştirildiği ve hamilelik sgrecinde olan kadınlara ve eşlerine birçok konuda eğitim verildiği gnrulmektedir. Bilgilendirme konularına ilişkin ise 2015, 2016 ve 2017 yıllarında afiş ve broşur hazırlandığı bilgisi bulunmaktadır. Bgykşehir belediyesinin sorumlu olarak yer aldığı son faaliyeti ise gerçekleştirmediği dgyşunlmektedir. nkgy hazırlanmış olan afiş ve broşurlerin belirlenen konularda hazırlanıp, belirlenen yerlerde dağıtıldığı bilgisi yer almamaktadır.

Trabzon Bgykşehir Belediyesi tek bir faaliyette sorumlu olarak yer almaktadır. Bu faaliyet, evlilik oncesi ve sırasında cinsel sağlık ve kadın sağlığı konularında verilecek eğitimler ve hazırlanması planlanan materyaller üzerinedir. Ancak faaliyet raporlarında konuya ilişkin inceleme yapıldığında herhangi bir faaliyetin gerçekleştirildiğine dair bir bilgi bulunamamıştır. Bgykşehir Belediyesinin yalnızca bir konuda sorumlu olarak yer alırken bu sorumluluğunu da yerine getiremediği gnrulmektedir.

Gaziantep kenti için iki adet faaliyet yer almaktadır. Tabloda yer alan ilk faaliyet olan gezici araçlar ile sağlık taraması yapılmasına ynelik faaliyet raporları incelendiğinde

2015 ve 2016 yıllarında “Gezici Meme Kanseri Tarama Aracı” ile konuya ilişkin faaliyetin gerçekleştirildiği görülmüştür. Faaliyet raporlarında yer alan bilgilere göre, 2015 yılında toplam 1065, 2016 yılında ise 3951 tarama yapılmıştır. İlerleyen yıllarda konuya ilişkin bilgi yer almadığından taramanın devam etmediği düşünülmektedir. Afiş ve broşürlerin hazırlandığına yönelik ise herhangi bir faaliyete ilişkin bilgi raporlarda yer almamaktadır. Tabloda yer alan ikinci faaliyet daha çok bilgilendirme çalışmalarına yöneliktir. Özellikle belirlenen ilçelerdeki durum hakkında bilgiler faaliyet raporlarında yer almamaktadır. Ancak Nizip ve Islahiye ilçelerinde GASMEK bünyesinde “Gebe Sınıfları” oluşturulmuş ve 2016 yılında Oğuzeli Yeşildere köyündeki hamile kadınlara eğitimler verildiği görülmüştür. Bu sınıfların faaliyetlerine ilişkin raporlar incelendiğinde 2016 yılında ilk kez gerçekleştirildiği ve 2017, 2018 ve 2019 yıllarında da oldukça fazla sayıda kadına eğitimlerin verilmeye devam ettiği görülmüştür.

İncelenen kentler kapsamında YEEP’te büyükşehir belediyelerinin sorumlu olduğu ortak faaliyetler bilgilendirme ve farkındalık yaratma şeklindedir. Örneğin; tabloda görüldüğü gibi Antalya, Bursa ve Gaziantep kentlerinde evlenecek olan veya evli çiftlere eğitimler verilmesine yönelik faaliyetler yerine getirilmiş, özellikle Gaziantep’te oluşturulmuş olan Gebe Sınıfı yıllarca devam ettirilmiştir. Bursa’da gerçekleştirilen Aile Oluyoruz Projesi ile eğitimlerin yalnızca kadınlara değil, ailenin bir parçası olan eşlere de verildiği görülmüştür. Yine Trabzon için aynı konuda sorumluluk belirtilmiş ancak yerine getirilmemiştir. Tablonun geneline bakıldığında sağlık konusunda faaliyetlerin yetersiz olduğu ve birçoğunun günümüze gelemeden sonlandığı söylenebilmektedir.

3.5.5 Şiddet Kapsamındaki Faaliyetler

YEER’lerde yer alan bir diğer başlık şiddettir. Şiddet konusunda ortak amaç kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda YEER’lerde birçok faaliyete yer verilmiştir. Faaliyetlerin yerine getirilmesinde Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü¹⁴, valilikler, İl Emniyet Müdürlükleri, İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu, belediyeler vb. kuruluşlar sorumlu olarak yer almaktadır. İncelenen kentlerin YEER’lerindeki şiddet başlığında birçok faaliyete yer verilmiştir. Bu sebeple her bir kent için ayrı birer tablo oluşturulmuştur.

---

¹⁴ Önceki adıyla Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü.

Tablo 12: Antalya Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Toplum merkezleri, halk eğitim merkezleri, belediyelere ait meslek eğitim kursları ve kapalı semt pazarlarında kadın danışma masaları açarak bilgilendirme çalışmaları yapmak; basılı ve görsel materyaller hazırlamak, kadınlara yönelik şiddetle mücadeledeki yasal hakları ve süreçlerine ilişkin rehberler geliştirmek ve dağıtmak; kadının insan hakları eğitimleri vermek	<ul style="list-style-type: none"> • Kadın Danışma Merkezi (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019) • Kadın Danışma Merkezi bünyesinde kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik eğitimler verilmiştir. • ASMEK Kursiyerlerine Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Semineri (2017)
Evlilik öncesi adaylara toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları konusunda bilgilendirmek amacıyla broşürler geliştirmek, eğitimler vermek	-
Sığınma evi dışındaki koruma ve rehabilitasyon yöntemleri hakkında çalışma yapmak; ihtisaslaşmış sığınma evleri hakkında araştırmalar yapmak ve öneri sunmak	-
Sığınma evi sonrası kadınlara kira ödemesi yöntemi ile geçici destek sağlamak	<ul style="list-style-type: none"> • Şiddet mağduru kadınlara ayni ve nakdi yardım yapılması (2013) • Sığınma evinde kalmış olan kadınlara eşya ve kira yapılmıştır (2013 ve sonrası)

Antalya Büyükşehir Belediyesinin şiddet kapsamında sorumlu olduğu faaliyetlere bakıldığında dört adet faaliyet karşımıza çıkmaktadır. Bu faaliyetlerden ikisine ilişkin yerine getirilmiş faaliyetler raporlarda yer almaktadır. Bunlardan ilki şiddete yönelik farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesine yöneliktir. Faaliyet raporları incelendiğinde bu amaca yönelik Kadın Danışma Merkezi faaliyetleri, bu merkez bünyesinde gerçekleştirilen eğitimler ve 2017 yılında ASMEK kursiyerlerine yönelik seminerlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Kadın Danışma Merkezine gelen başvuruların fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik konularda ayrıldığı görülmektedir. Sığınma evi sonrası kira yardımına yönelik faaliyetlere bakıldığında 2013 ve sonrası faaliyet raporlarında sığınma evindeki kadınlara eşya ve kira yardımı yapıldığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bir diğer faaliyet olan evlilik öncesi şiddet ve cinsel sağlık konulu eğitimler verilmesine yönelik faaliyet raporlarında herhangi bir bilginin yer almadığı görülmektedir. Yine sığınma evlerine yönelik araştırmalar yapıldığı veya farklı koruma

yöntemlerine ilişkin bir faaliyetin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Yerine getirilen faaliyetlerden Kadın Danışma Merkezi ve sığınma evinde kalan kadınlara yönelik yardımlar günümüze kadar devam etmiştir.

Tablo 13: İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİTESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Valilik, İl Özel İdare, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve İzmir Büyükşehir Belediyesinde yönetici konumunda (şef ve üzeri) çalışan personele Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele eğitimleri düzenlemek	-
Kadına Karşı Şiddetin yasalar nezdinde suç olduğunu anlatan afiş ve broşürlerin temini ve kitle ulaşım araçlarında (otobüs, vapur, metro, İzmir Banliyö Treni) dağıtımını sağlamak	-
Kentin her alanında, kadınlara, kadına yönelik şiddet ve mağdurlara destek veren kurum ve kuruluşları tanıtmak için toplantılar yapmak, afiş, bildiri dağıtmak, yerel medya ve belediye otobüslerinde duyurmak	<ul style="list-style-type: none"> Kadının insan hakları içerikli broşürler hazırlanmıştır (2016)
Şiddeti İzleme ve Önleme Merkezi (ŞÖNİM) aracılığıyla, mevcut danışma merkezlerinde çalışanlara düzenli danışmanlık desteği sağlamak, mevcut koordinasyonu güçlendirmek	-
Sığınma evi sonrası, kadınlara barınma olanakları sağlanması gerektiğini ilgili kurumların gündemine taşımak amacıyla görüşmeler yapmak (belediye sosyal konutları, TOKİ konutları vb.)	-
Sığınma evi sonrası kadınlara iş arama, işe başvurma ve meslek edindirme kursları düzenlemek	<ul style="list-style-type: none"> Psikolojik ve sosyal destekler, eğitim hizmetleri verilmektedir.
İzmir’de kadına karşı şiddetin yaygınlığı, kaynak nedenleri, namus cinayetleri, çok eşlilik, ensest, hizmet sunumundaki problemler gibi alanlarda – önleyici politikaların uygulanmasında kullanılmak üzere ayrıntılı araştırmalar yürütmek	-
Kadına karşı şiddetle ilgili verilerin tutulduğu il düzeyinde kurumlar arası bir veri tabanı oluşturmak	-

İzmir Büyükşehir Belediyesi şiddet konusunda 8 adet faaliyetle sorumlu olarak belirtilmiştir. Ancak tabloda yer alan bu faaliyetlerin büyük oranda yerine getirilmediği görülmektedir. Kadınların şiddet karşısındaki haklarının anlatılması için afiş ve broşürlerin hazırlanması faaliyetine yönelik kadının insan hakları broşürleri örnek verilebilmektedir. Bunların da yalnızca 2016 yılı faaliyet raporlarında yer aldığı görülmektedir. Personele seminer düzenlenmesi, kadına şiddeti açıklayıcı materyallerin dağıtılması, kadına karşı şiddet araştırması yapmak ve veri tabanı oluşturmak gibi faaliyetlerin yerine getirilmediği görülmektedir. Kadın Danışma Merkezinin bulunduğu ancak merkez bünyesinde çalışan personeline yönelik destek verildiği bilgisi yine raporlarda yer almamaktadır. Sığınma evinde kalan kadınlara verilecek desteklerle ilgili faaliyet raporlarında açık bir bilgi yer almamaktadır. Faaliyet raporları kaç kadının koruma faaliyetinden faydalandığı ve kaçının memnun bir şekilde ayrıldığı bilgilerine yer vermiştir. Ancak memnun ayrılan kadınların memnuniyetinin hangi hizmetten ileri geldiği belirtilmemiştir. Sığınma evlerinde kalan kadınların sonraki hayatlarına destek olunduğuna dair bilgiler faaliyet raporlarında yer almaktadır. Bunlar sosyal, psikolojik ve eğitsel olmaktadır. Bu eğitimlere yönelik niceliksel verilere ise yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 14: Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirdiği Faaliyetler

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLERİ	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
“Şiddetin Tanımı, Kadına Yönelik Şiddet, Yeni Yasa Yaptırımları, Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önüne Geçilmesi Adına Yapılan Çalışmalar” konusunda tüm kurum personeline kurum içi bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi.	-
Bursa Büyükşehir Belediyesi, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Üniversite, Sivil Toplum Kuruluşları, Bursa Barosu Kadın Hukuk Komisyonu iş birliği ile üniversite öğrencilerine ve öğretim üyelerine ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele’ hakkında bilgilendirme amaçlı afiş ve broşürler hazırlanması ve dağıtılması, panel ve söyleşiler düzenlenmesi	-

<p>Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve İlgili Daire Başkanlıkları, Bursa Barosu, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı, Bursa ilindeki Üniversiteler, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Kadın Sivil Toplum Kuruluşları, ilgili Meslek Odaları, Belediye Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyon Üyeleri iş birliği ile</p> <p>“Şiddeti Önleme Komisyonu” oluşturulması.</p> <p>Bu komisyon aracılığıyla ildeki ilgili kurumlarla iş birliği ile ilde “Veri Tabanı” oluşturulması ve haritalandırılması.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 2013 yılı faaliyet raporuna göre ŞÖNİM’in varlığı görülmektedir.
<p>Şiddetin yoğun olduğu bölgelerde, Toplum Destekli Polis ile ortak çalışmalar düzenlenmesi. Şiddete sessiz kalınmaması yönünde farkındalık çalışmaları yapılması.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Toplum Destekli Polislik Şube Müdürlüğü ile ortak yürütülen “Bursa Gelecek İçin Elimi Tut” projesi hazırlanmıştır (2013)
<p>Bursa’da billboardlarda “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” ile ilgili yılda en az 4 kez spot yayınlanması</p>	<p>-</p>
<p>Şiddetle Mücadele Hattının (Alo 183) ev telefonları aranarak, cep telefonlarına SMS yolu ile iletilerek ve görsel araçlarla bilgilendirmenin sağlanması.</p>	<p>-</p>
<p>Eşitlik Birimi ve Kadın Sığınma evi ile koordinasyonlu çalışan, başvuran kadınlara psikolojik ve hukuk desteği sağlayacak Kadın Danışma Merkezi açılması. Büyükşehir Belediyesi Danışma Merkezi tarafından bağlı tüm ilçelerdeki kadınlara hizmet sağlanması.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ŞÖNİM bünyesinde görevlendirilen personel ile Kadın Danışma Merkezi hizmeti sunulmuş ve Valilik ile ortaklaşa yürütülmüştür (2013).

Bursa Büyükşehir Belediyesinin şiddet konusunda sorumlu olduğu 7 adet faaliyet bulunmaktadır. Bunların üçüne yönelik bazı faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Yerine getirilen faaliyetlerden ilki ŞÖNİM’dir. Faaliyet raporlarında 2013 yılında ŞÖNİM’in bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Bir diğeri ise Toplum Destekli Polis ile ortak çalışmalar yapılması şeklindedir ve 2013 yılında “Bursa Gelecek İçin Elimi Tut” isimli bir projenin gerçekleştirildiği görülmüştür. Kadınlara birçok konuda destek olacağı düşünülen bir Kadın Danışma Merkezi’nin açılması planlanmıştır. ŞÖNİM personeli ile 2013’te bu hizmetin sunulduğu ilerleyen yıllarda ise herhangi bir gelişme olmadığı görülmüştür. Bahsedilen faaliyetlerin kısmen yerine getirildiği görülüyor olsa da tüm bunların oldukça yetersiz kaldığı söylenebilir. Tabloda yer alan diğer faaliyetlere ilişkin ise herhangi bir bilgi faaliyet raporlarında yer almamaktadır.

Tablo 15: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Trabzon Meydan'daki billboardda, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin yılda 4 kez spot yayınlanması	-
Sığınma eviyle koordinasyon halinde çalışacak kadın danışma merkezinin açılması,	• Aile ve Kadın Danışma Masası oluşturulmuştur (2016)
Mevcut sığınma evinde ve aile danışma merkezinde çalışan uzman personel sayısını artırılması	-

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin şiddet konusunda üç adet faaliyette sorumlu kuruluş olarak yer aldığı görülmektedir. Yer alan faaliyetlerden yalnızca Kadın Danışma Merkezi'nin kurulmasına yönelik hedefin gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak billboardlarda spot yayınlanmasına ve koruma hizmetlerinde çalışan personel sayısının artırılmasına yönelik bilgiye raporlarda yer verilmemiştir.

Tablo 16: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Şiddet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Yerel idare (Belediye, Valilik, Kaymakamlık, Muhtarlık) mensuplarına Toplumsal Cinsiyet, Şiddet, Yasalar ve Mücadele Mekanizması ile ilgili eğitim verilmesi	• Kadına şiddetin önlenmesi ile ilgili bilinçlendirme faaliyetleri yapılmıştır.
Alo Şiddet acil yardım hattını tüm ilde görsel materyaller ile görünür kılınması	-
Sığınma evi ve danışma merkezi çalışanlarının Toplumsal Cinsiyet eğitiminden geçmesi, düzenli olarak süper vizyon desteği alması	-

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporları incelendiğinde, tabloda yer alan üç faaliyetten yalnızca birine yönelik faaliyetin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunlar; yerel idarede eğitimler verilmesi ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yöneliktir. Ancak alo şiddet acil yardım hattının görünür kılınmasına, sığınma evi ve danışma merkezi çalışanlarına yönelik eğitim desteklerine ilişkin faaliyet raporlarında herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Beş kentin YEER'leri incelendiğinde şiddet başlığı altında fazla sayıda faaliyete yer verildiği görülmektedir. Bu faaliyetler arasında benzer nitelikte maddeler yer almaktadır. Örneğin; kadın danışma merkezinin kurulması, yerel idare mensuplarına kadına yönelik şiddet farkındalığının kazandırılması ve sığınma evlerinden yararlanan kadınların sonraki hayatlarında destekleyici adımların atılması bunlardan bazılarıdır. Ancak yerine getirilen faaliyetlere bakıldığında sayıca az ve oldukça yetersiz nitelikte oldukları görülmektedir. İzmir'de ise diğer kentlerden farklı olarak 10 adet sığınma evi olduğu bilgisi raporlarda yer almaktadır. Tüm bunlara karşın TCE karşısındaki en önemli engellerden birisi olan kadına şiddetin engellenmesine yönelik adımların oldukça zayıf kaldığı ve farkındalık çalışmalarına ise yeterince yer verilmediği görülmektedir.

3.5.6. Kentsel Hizmetler Kapsamındaki Faaliyetler

İnceleme kapsamındaki kentlerin YEER'lerinde kentsel hizmetler başlığı da yer almaktadır. Buradaki temel amaç kentsel alt yapı ve hizmetlere kadınların ulaşımını artırmak olarak belirlenmiştir. YEER'lerde yer alan kentsel hizmet başlığı altında bu amaca yönelik olarak hazırlanmış birçok kentsel hizmet faaliyetine yer verilmiştir. Bu faaliyetlerde sorumlu kuruluş olarak STK'ler, meclis eşitlik komisyonları, üniversiteler, belediyeler vb. gösterilmiştir. YEER'lerde yer alan faaliyet sayıları oldukça fazla olduğundan her bir kent için ayrı tablolar hazırlanmıştır.

Tablo 17: Antalya Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmetler Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Stratejik plan oluşturma sürecinde kadın çalışmalarını yürüten sivil toplum kuruluşlarından görüş almak	-
Kadınların imar planlama, altyapı, çevre, ulaşım, güvenlik, kültür sanat ve spor alanlarındaki ihtiyaçlarını, hizmete erişim engellerini, hizmetin ihtiyacı ne derece karşıladığını tespit etmek için analizler yapmak, memnuniyet araştırmaları yürütmek	-
Yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen vatandaş memnuniyet ölçümlerinin cinsiyet eşitliği temelinde yapılmasını sağlamak	-
Talep, şikayet ve öneriler için elektronik imkanların kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak	<ul style="list-style-type: none"> • Bireysel öneri sistemi (2013)
Kentsel hizmetler, yerel yönetimlerin faaliyetleri ile ilgili kadınların kolaylıkla ulaşabileceği, görüş bildirebileceği bir noktada her yıl bir iletişim merkezi oluşturmak	<ul style="list-style-type: none"> • Belediye İletişim Merkezi dilek, öneri ve şikayet hizmeti (2013, 2014, 2015)
Yerel idarenin bütçe ve planlama bölümünde çalışan personeline toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsiyete duyarlı kentsel hizmet planlama, ana akımlaştırma, kadın dostu hizmetler, cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitimleri vermek	-
Toplu taşıma araçlarının (otobüs, dolmuş) şoförlerine yönelik yürütülen hizmet içi eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılık eğitimlerini dahil etmek	-
Zabıta personelinin hizmet içi eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılık eğitimlerini dahil etmek	-
Toptancı Hali Şube Müdürlüğü personeline toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılık eğitimleri vermek	-

<p>Cinsiyete duyarlı temel kentsel hizmetler ve altyapı tasarımı desteklendi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ulaşım 2. Aydınlatma 3. Park alanları 4. Güvenlik 5. Yaşlı ve çocuk bakımı 	<ul style="list-style-type: none"> • “Kadınlar Sokağına Sahip Çıkıyor Projesi” (2013) • Spor Merkezleri (2013 ve sonrası) • Sokak kaldırımları düzenlemesi (2013 ve sonrası) • Kız öğrenci yurtları • Emzirme Odası,¹⁵ Bebek Bakım ve Emzirme Odası Projesi (2015)
---	--

Antalya YEOP'te kentsel hizmetler başlığı altında Büyükşehir Belediyesinin sorumlu olduğu oldukça fazla sayıda faaliyetin yer aldığı görülmektedir. İlk olarak faaliyetler talep ve şikayetlerin toplanması, STK görüşlerinin alınması ve memnuniyet araştırmalarının yapılmasına yönelik yer almaktadır. Tüm bunlara yönelik faaliyet raporları incelendiğinde memnuniyet ölçümüne ilişkin bilgi yer alırken bunların konularına yönelik bilgilere ulaşamamaktadır. Yine yapılan memnuniyet ölçümlerinin cinsiyet eşitliği temelinde yapıldığı söylenemez. “Bireysel Öneri Sistemi” ve İletişim Merkezi'nin olduğu ve dilek, öneri ve şikayetlere yönelik hizmet verdiği görülmektedir. Tüm bunlara yönelik niceliksel bilgilerin oldukça eksik olduğu ve ilerleyen yıllarda devamının olmadığı görülmektedir. Yer alan diğer faaliyetler ise TCE, TCAA vb. kapsamlarda verilecek eğitimlere ilişkindir. Belediye personeline verilmiş eğitimlere yönelik bilgiler önceki başlıklarda yer aldığından burada ayrıntılarına yer verilmeyecektir. Ancak şunu belirtmek gerekmektedir ki YEOP'te bahsedilen farklı alanlardaki personellerin (toplu taşıma şoförü, zabıta ve Toptancı Hali Şube Müdürlüğü personeli) eğitimlerin kapsamına alınmasına yönelik herhangi bir faaliyet gerçekleştirilmemiştir.

Son adımda kentsel hizmetlere ilişkin yer alan faaliyetler, kentsel mekanın fiziksel düzenlemeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Yapılması istenen şeyin fiziksel mekanın kadın dostu bir şekilde iyileştirilmesi olduğu görülmektedir. Fiziksel mekana yönelik kaldırım ve aydınlatma hizmetleri gibi düzenlemelerin birçok yıl gerçekleştirildiği görülmekte ancak bunların kadın kullanımına yönelik bir düzenleme olup olmadığı bilgisine ulaşamamaktadır. Emzirme ve bebek bakım odalarına ilişkin düzenlemelerin de 2015 ve sonrasında hız kazandığı görülmüştür. Planda yer alan ancak faaliyet raporları incelendiğinde gerçekleşmediği söylenebilen faaliyetlere; kadın dostu kent tasarım

¹⁵ Zıp zıp park içinde (2016), çay bahçesi düzenlemesi kapsamında (2017) ve Alanya Hasta ve Hasta Yakınları Sosyal Tesisi alanlarında, Akseki Otobüs Terminalinde ve Gündoğmuş ilçesi Kadın Lokali tadilatı ile bebek odasının yer aldığı bilgilerine ulaşılmaktadır.

yarışması düzenlemek, sosyo-kültürel faaliyetler için kent haritası oluşturmak, kadın çalışmalarını gösteren kadın günlüğü oluşturmak ve otopark güvenlik önlemlerinin alınması şeklinde örnekler verilebilmektedir. Genel görünümüne bakıldığında Antalya kenti için yapılması planlanan faaliyetlerin raporlarda karşılıklarının bulunması oldukça zor olmaktadır.

Tablo 18: İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmetler Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Kadınların ortak kullanım mekanı olan sokaklarda, park ve duraklarda aydınlatmanın iyileştirilmesini sağlamak	<ul style="list-style-type: none"> • Kordon Aydınlatma Projesi (2013) • Fen İşleri Dairesi Başkanlığı faaliyetlerinde birçok aydınlatma çalışmalarına (yeşil alan ve caddelerde) yer verilmiştir.
Kadınların talepleri alınarak spor parkları, çocuk parkları ve deniz kenarında dinlenme parkları gibi yeni uygun park alanları yaratmak	<ul style="list-style-type: none"> • Bisiklet yolları ve park alanlarının yapılması (2014) • Konak Kadınlar Birliği Parkı düzenleme çalışmaları (2015) • Şehit Polis Fethi Sekin Parkı düzenleme çalışmaları (2016) • Parklardaki spor alanlarının düzenlenmesi (2017)
Kentsel ortak mekanlara tuvalet, çocuk tuvaleti, emzirme odaları yapılmasını sağlamak,	<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığı kurulmasına yönelik önerici çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir (2015) • İzdeniz A.Ş ve Metro A.Ş ile bebek bakım odaları görüşmesi yapılmıştır. Ancak gerçekleşmemiştir. (2015) • 8 adet modüler şehir tuvaleti yerleştirilmiştir (2015)
Pazar yerlerinin kadının ulaşımına uygun hale getirilmesini sağlamak	-
Kentsel hizmet kullanımı ve memnuniyet anketlerini düzenli olarak (yılda bir kez) yapmak ve sonuçları paylaşmak	<ul style="list-style-type: none"> • “Hemşehri İletişim Merkezi” ile öneri/istek/şikayetlerin alınması. • Memnuniyet ölçümü her bir faaliyet için ayrı ayrı yapılmıştır.
Yol, kaldırım, alt/üst geçitlerin kadınların daha kolay kullanımına uygun şekilde düzenlenmesini sağlamak	-
Toplu ulaşımında durak sayısına ve yerine olan ihtiyacı saptamak üzere özellikle kadınlar arasında anket çalışması yapmak	-

Otopark sayısını, okul, kreş, pazaryeri gibi alanlara yakın olacak şekilde arttırmak	<ul style="list-style-type: none"> Otopark sayısı artırılmış ancak bunların belirlenen yerlere yakınlığı hakkında bilgi bulunmamaktadır.
On bir merkez ilçe sınırı içinde, çocuk evleri, yaşlı bakım evleri, yaş alma merkezleri, sığınma evleri ve danışma merkezleri gibi sosyal mekan ihtiyacını saptamak	<ul style="list-style-type: none"> “Nasıl Bir İzmir İstiyorum Projesi?” (2013)
Verilen belediye hizmetlerinin broşür, bilgilendirme toplantıları, medya vb. aracılığıyla tanıtımını yapmak, kent konseyleri kadın meclisleriyle sürekli ilişkinin kurulmasını sağlamak, kent konseyi olmayan ilçelerde kurulması çalışmalarını desteklemek	<ul style="list-style-type: none"> Bilgilendirme faaliyetleri “öneri ve tedbirler” başlığında yer almaktadır. Kent konseyi yürütme kurulu karar ve önerileri Büyükşehir Belediyesi Meclisine sunulmuştur. Görevlerini yerine getirebilmeleri açısından mekan desteği sunulmuştur (2014)
Sağlıklı bir çevre oluşturmak amacıyla, su maliyetlerinin azaltılması, doğal gazla ısınmanın il geneline yaygınlaştırılması, jeotermal kaynakların kullanımının etkinleştirilmesi, yeni kaynak arayışları gibi alanlarda çalışmaların yapılmasını talep etmek, izlemek, desteklemek	<ul style="list-style-type: none"> Bolçova- Narlıdere’de daha fazla kullanıcıya erişim devam etmektedir. Seferihisar’a ise yatırımlar devam etmektedir. Jeotermal A.Ş’de ortaklık bulunmaktadır. Doğalgaz tesisatı projeleri gerçekleştirilmektedir.
Kadın üreticilerin katılımını teşvik edecek şekilde, organik ürün satışına yönelik özel pazaryerleri açmak ya da mevcut pazaryerlerinde özel bir bölüm tahsis edilmesini sağlamak	<ul style="list-style-type: none"> “Ekopazar Balçova Organik Pazarı” (2013)

İzmir YEER’te yer alan kentsel hizmetler konulu faaliyetlerin büyük bir kısmında büyükşehir belediyesinin sorumlu olduğu görülmektedir. Yer verilen faaliyetler incelendiğinde kentleri kadınlar için kolay yaşanabilir hale getirmeye yönelik fiziki düzenlemelere ağırlık verildiği görülmektedir. Kentlerde kadınların kullanımına yönelik park düzenlemelerinin yapılması, aydınlatmaların iyileştirilmesi, emzirme ve bebek odalarının yapılması kapsamında bazı faaliyetlerin yerine getirildiği ve bunların bir kısmının iyileştirmeye yönelik olduğu görülmüştür. Memnuniyet anketleri ve organik ürün pazarlarına ilişkin faaliyetlerin raporlarda yer aldığı görülmekte ancak bunların doğrudan kadınlara yönelik katkısının olduğu söylenememektedir. Pazaryeri ulaşımı ve durak ihtiyacının saptanmasına yönelik faaliyetlerin yerine getirilmediği görülmektedir. Yaya yollarına ilişkin birçok düzenleme yapıldığı ancak bunların ne düzeyde bir iyileştirme gerçekleştirdiğine ilişkin yorum yapılamamaktadır. Yine otopark faaliyetlerine yönelik inceleme yapıldığında, yıllara göre otopark sayısında artış yaşandığı görülürken bunların plandaki şekliyle belirlenen yerlere yakınlık veya uzaklıklarına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Kent konseylerinin ve alt meclislerin

birçok çalışma gerçekleştirdiği görülmektedir. Kent konseylerinin tüm bunları yerine getirmede Büyükşehir Belediyesinin desteğini aldığı düşünülmektedir. Büyükşehir Belediyesi tarafından mekan desteğinin de sunulmasına yönelik bilgiye yer verilmiştir. Son olarak sağlıklı bir çevrenin gereğini yerine getirmeye yönelik faaliyet raporları üstünlükler başlığında “jeotermal enerjinin kentsel kullanıma sunulmuş olması” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu konuya ilişkin çalışmaların devam ettiği ve daha çok yere erişimin gerçekleştirilmesinin planlandığı görülmektedir. Tüm bunlar çerçevesinde İzmir’de faaliyetlerin birçoğuna yönelik çabaların gerçekleştirildiği görülürken, birçok faaliyetin de ya gerçekleştirilmediği ya da oldukça eksik kaldığı söylenebilmektedir.

Tablo 19: Bursa Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Merkez ilçelere bağlı, belirlenen pilot mahalleler de yaşayan kadınların ihtiyaç duyduğu hizmetlere (ulaşım, barınma, güvenlik, bakım, rekreasyon vb. alanlardaki) yönelik düzenli aralıklarla (2 yılda bir) anket çalışmaları yapılması, kadınların öncelikli ihtiyaçlarının belirlenmesi.	<ul style="list-style-type: none"> • Mahalle bazlı memnuniyet anketi (2013) • Yapı İşleri Şube Müdürlüğü çalışmalarına yönelik anket çalışmaları (2015)
Belediyenin Stratejik Plan Hazırlık sürecinde Belediye Eşitlik Birimi, Belediye Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Üyeleri ve Kadın Sivil Toplum Kuruluşlarının bir araya getirilmesi ve görüş ve önerilerinin alınması.	-
İl genelinde hizmetten eşit şekilde faydalanılması için Eşitlik Birimine ulaşan bilgilerin, taleplerin belediye birimlerine iletilmesi ve koordineli çalışılması. Eşitlik Biriminin Kadın Sivil Toplum Kuruluşları, Belediye Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ve TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ile koordineli çalışması.	<ul style="list-style-type: none"> • Eşitlik birimi ve STK iş birliklerinin gerçekleştirilmesi (2014)
Stratejik Planlama sürecinde, Büyükşehir Belediyesi Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü ve Eşitlik Birimi iş birliğinde belediyenin tüm birimlerinin temsil edildiği ‘Cinsiyet Eşitliği Alt Çalışma Grubu’ oluşturulması. Bu çalışma grubunun çalışmaları sonucu elde edilen çıktılara	-

göre mevcut veya oluşturulacak stratejik planın güncellenmesi.	
Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı (Bütçe ve Finansman Şube Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü) ve Belediye Meclis Üyelerine “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme” konusunda hizmet içi eğitimlerin gerçekleştirilmesi.	-
Cinsiyete duyarlı temel kentsel hizmetler ve altyapı tasarlanması. 1. Ulaşım 2. Aydınlatma 3. Kent Güvenliği 4. Rekreasyon	<ul style="list-style-type: none"> • Bebek bakım ve emzirme odalarına giriş kartları verilmiş (2018) • Alt ve üst geçitlerin yapıldığına dair bilgiler. • Yayanın hareketini kısıtlayan taşıtlara yönelik denetimler. • Meydancık Meydanı ve çevresi Kent Güvenliği ve Yönetim sistemi kamerası kurulmuştur (2015) • Tüm güvenlik kameralarının tek noktadan izlenmesi sağlanmıştır (2015)
Belediye bünyesinde belediye personeline hizmet veren kreş açılması / kreş hizmetinden faydalanma imkanlarının sağlanması.	<ul style="list-style-type: none"> • Okul öncesi çocuklara gündüz bakım evi planlanmış ama gerçekleşmemiştir (2018)

Bursa YEOP'teki kentsel hizmetler başlığında oldukça fazla faaliyet bulunmaktadır. Bunların bazılarını yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiş ancak birçoğu da yerine getirilememiştir. Öncelikle kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik ayrı bir anket çalışmasının yapılmış olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır. Yalnızca bazı memnuniyet çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Bunlar bazı yıllarda yapılmış ve devam etmemiştir. Kadın STK'ler ve yerel yönetimlerdeki eşitlik birimleri arasında iş birliği yapıldığına yönelik bilgiler yer alıyor olsa da bunların içeriğine yönelik herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Tabloda yerine getirildiği görülen birçok faaliyetin kentsel mekan düzenlemelerine yönelik olduğu görülmektedir. Bunların YEOP'te yer aldığı şekliyle birbirine yeterli olmasa da her birine ilişkin çalışmaların olduğu görülmektedir. Bunlar, alt ve üst geçit düzenlemeleri, alınan güvenlik önlemleri ve kent düzenlemesi gibi faaliyetlerdir. Stratejik plan hazırlık sürecinde tüm paydaşlarla beraber çalışılması beklenen bir faaliyet olurken stratejik planlar incelendiğinde farklı görüş ve önerilerin bir araya getirildiği görülmektedir. Ancak özellikle kadın STK'ler, eşitlik birimi veya Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna ilişkin bilgilerin yer almadığı görülmektedir. Yine “cinsiyet eşitliği alt çalışma grubu” kurulmamış ve TCDB eğitimleri

gerçekleştirilmemiştir. Tüm bunlar çerçevesinde Bursa kentinde yerine getirilen faaliyetlerin TCE'ni sağlamaya yönelik oldukça eksik kaldığı ve birçok faaliyetin hiç gerçekleştirilmediği söylenebilmektedir.

Tablo 20: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kapsamında Kentsel Hizmetler Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN YERİNE GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Kadınların (ulaşım, barınma, güvenlik, bakım ve rekreasyon alanlarındaki) ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla 3 pilot mahallede, mahalle ölçeğinde görüşmeler yapılması	-
Kentsel hizmet kullanımı ve memnuniyet anketlerinin düzenli olarak yapılması ve sonuçların paylaşılması	<ul style="list-style-type: none"> Hizmetlerden memnuniyet araştırması (2016, 2017, 2018, 2019)
Kentsel hizmetlerin planlanması, tasarı planlar ile ilgili mahalle toplantıları düzenlemesi, ilgili örgütlerle toplantılar yapılması, planların paylaşılması, internet aracılığıyla duyurular yapılması	<ul style="list-style-type: none"> Faaliyetlerin duyurulması (2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019)
İmar planlarında, kadınların gereksinimleri doğrultusunda değişiklik yapılması	-
Mahalle ve Kent ölçeğinde kültürel etkinliklere kadınların ulaşılabilirliğinin artırılması	-
Dezavantajlı kadınlar ve öğrenciler için sosyal konut, misafirhane hizmeti verilmesine yönelik yönetmelik çıkartılması	-
Çocuk bakım hizmeti sağlayan hizmet birimleri oluşturulması,	<ul style="list-style-type: none"> Gündüz Bakım evi hizmeti varlığı görülmektedir. Esentepe Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezinde kursiyer kadınların çocuklarına yönelik kreş hizmeti verilmektedir.
4 farklı mahallede kurulan semt pazarlarının alt yapısını iyileştirmesi ve sayısının artırılması	-
Yeni tasarlanan tüm park alanları, kültür ve spor merkezlerinde, kamuya ait binalarda bebek odaları oluşturulması	<ul style="list-style-type: none"> Çimenli Sevgi Evleri Park İnşaatı ile bebek ve emzirme odaları yapılmıştır (2017) Kutlugün Mevki Mesire Yeri ve Piknik Alanı bebek bakım odası içerecek şekilde hazırlanmıştır.

Vatandaş kartesi sonuçlarına göre öncelikli olarak belirlenecek mahallelerde, Yaya ulaşımının engellilere, yaşlılar, bebek arabalı insanların daha kolay ve etkin şekilde düzenlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> Engelli vatandaşların kenti kullanımını kolaylaştırma çalışmaları yapılmıştır.
Vatandaş kartesi anketine göre belirlenecek mahallelerde Güvenliğin sağlanmasına yönelik aydınlatma ve bitkilendirme hizmetlerinin sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> Aydınlatma ve bitkilendirme faaliyeti var ama anketle belirlenmiş mahalleler değil.
Toplu ulaşımın hatlarının kadınların sık kullandıkları bölgelere göre düzenlenmesi, toplum taşıma araçlarının ve duraklarının kadınların, yaşlıların ve engellilerin kullanımına uygun hale getirilmesi amacıyla, durak aralıklarının geceleri sıklaştırılması, araçların bebek arabalarına, ortopedik engellilere, işitme engellilere ve görme engellilere uygun tasarlanması	<ul style="list-style-type: none"> Engelliler için 49 otobüs düzenlenmiştir (2014)

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin kentsel hizmetler kapsamında sorumlu olduğu faaliyetlerin büyük bir kısmı kentsel mekan düzenlemelerinin kadınların ihtiyaçları gözeticilerle gerçekleştirilmesine yöneliktir. Öncelik bu ihtiyaçların belirlenmesi şeklinde yer almıştır. Ancak bu amaca yönelik herhangi bir faaliyetin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Memnuniyet anketinin ise gerçekleştirildiği yer almakta ancak herhangi bir sonuca raporlarda yer verilmemiştir. Gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin oluşturulma süreçlerinin duyurulmasına yönelik faaliyet raporları incelendiğinde yalnızca faaliyetlerin duyurulması aşamasına yönelik bilgiler yer almaktadır. Fakat bunların nasıl yapıldığı konusuna yer verilmemiştir. Planda çocuk bakım hizmetinin varlığının sağlanması gerektiği yer almaktadır. Raporlarda ise bu hizmetin varlığı bilgisi yer alırken nitelik ve niceliklerine ilişkin bilgiler yer almamaktadır. Kadınların kentsel mekanı kullandıklarına yönelik 2017 yılında bebek bakım odalarına ilişkin çalışmaların başlatıldığı görülmektedir. Aydınlatma ve bitkilendirme çalışmalarının her sene gerçekleştirildiği ancak bunların doğrudan kadınların kentsel mekan kullanımına yönelik olup olmadığı yorumu yapılamamaktadır. Yaya ulaşımı ve otobüslerin düzenlenmesi çalışmalarında da yalnızca engellilere yönelik bazı düzenlemelerin gerçekleştirildiği bilgisi yer almaktadır. Yerine getirilen tüm faaliyetler açısından bakıldığında YEOP'te yer alan faaliyetler ile doğrudan bir eşleşme yapılması oldukça zor olmaktadır. Yerine getirilen faaliyetlerin büyük oranda eksik kaldığı söylenebilmektedir.

Tablo 21: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Kentsel Hizmet Kapsamında Yerine Getirilen Faaliyetler

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SORUMLU OLDUĞU FAALİYETLER	GAZİANTEP BELEDİYESİNİN YERİNE BÜYÜKŞEHİR GETİRDİĞİ FAALİYETLER
Kadınların (ulaşım, barınma, güvenlik, bakım ve rekreasyon alanlarındaki) ihtiyaçlarını ve hizmet kullanımında karşılaştıkları engellerin tespit edilmesi için Kentsel hizmet kullanımı ve memnuniyet anketlerini yapılması ve anket sonuçlarının ilgili kurumlarla paylaşılması	-
Stratejik plan oluşturma sürecimde kadın Sivil Toplum Kuruluşlarından görüş alınmasının sağlanması	-
Bütçe ve planlama bölümünde getirilecek Uzman ile çalışan personele Toplumsal Cinsiyet, kadın dostu hizmetler, cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitimi verilmesi	-
Toplu taşıma araçları kadınlar için ekonomik hale getirilerek, düzenli işleyen, gece durakları ile engelli, bebekli kadın ve yaşlılara uygun hale getirilmesi, kamera sistemi bulunan, Toplumsal Cinsiyet eğitimi almış şoförlere sahip, duraklarında zaman ve güzergâh tablosu bulunan bir toplu taşıma sistemi oluşturulması	-
Çocuk arabalı kadınlar, engelliler ve yaşlıların kolay dolaşımı için rampalı, alçak seviyede, geniş ve işgal edilmemiş kaldırımlar oluşturmak, alt ve üst geçitlere çocuk arabalı kadınlar, engelliler ve yaşlılar için asansör koymak	<ul style="list-style-type: none"> • Kaldırım çalışmaları yapılmış ancak niteliği açıklanmamıştır.
Kent Merkezinde yayalar tarafından öncelikle sık kullanılan güzergahlarda sesli görüntülü trafik sisteminin yapılması	-
Kent merkezinde Alt-üst geçitler, duraklar, parklar ve sokaklarda yeterli düzeyde aydınlatma sağlamak, Mobese ve güvenlik kameralarını kentte yaygınlaştırmak.	<ul style="list-style-type: none"> • Aydınlatmaya yönelik bazı çalışmalar yer almaktadır.
Yaşlı ve çocuk bakımı için kolay ulaşılır hizmet birimleri oluşturmak	<ul style="list-style-type: none"> • “Evde Yaşama Destek Birimi” (2015, 2018) • Çocuk gündüz bakım evleri
Kent merkezi içerisinde bulunan park ve yeşil alanların kadın ve çocukların sosyal ve spor aktivitelerini yapabilecekleri şekilde donatılması, emzirme/bakım odası, ayrı WC, özel güvenliğe sahip olacak şekilde düzenlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • 2015 yılında yeni park alanı projeleri gerçekleştirilmiştir. • Erikçe Macera Parkı Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi • Parklardaki özel güvenlik noktalarının varlığı yer almaktadır.

Dışarıdan göçle gelen kadınlara kentsel yaşama uyum eğitimlerinin verilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • “Suriyeliler Bilgi Eğitim Merkezi” (2015) • Suriyeli sığınmacılara yönelik mesleki eğitimler verilmiştir (2015) • “Suriyeli Misafirlerin Eğitim ve Sosyo-Ekonomik Kazanımlarının Artırılması Yoluyla Toplumsal Entegrasyonun Geliştirilmesi Projesi” (2017) • “Suriyeli Misafirler İçin Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti Sunumu” (2018) • Suriyeli kadınlara yönelik bilgilendirici broşür basımı (2018)
Zorunlu ve kitlesel göçlerde ailelerin tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek tam donanımlı alanlar oluşturulmasına yönelik tedbirler alınmasının (prefabrik evler, tuvalet, banyo, mutfak gibi temel ihtiyaçların giderilmesini sağlayacak yapılar kurmak) sağlanması	-

Gaziantep YEAP'te yer alan faaliyetlerde de ilk yer alan kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik anket çalışmaları olmuştur. Ancak faaliyet raporlarına göre böyle bir çalışmanın gerçekleştirilmediği görülmektedir. Stratejik planların hazırlanması aşamasında birçok iş birliğinin gerçekleştirildiği STK'lerin yer aldığı bilgisi yer alıyor olsa da doğrudan bir kadın STK ile görüş alışverişi yapıldığına dair bilgi bulunmamaktadır. Bütçe ve planlama bölümünde verilmesi planlanan bütçeleme eğitimlerinin de gerçekleşmediği görülmektedir. Kentsel hizmetler başlığının geri kalanı ise kadınların kentsel mekanı kullanımına yönelik faaliyetler oluşmaktadır. Gaziantep kenti için bakıldığında bunların bir kısmına yönelik bilgilerin faaliyet raporlarında yer aldığı görülmektedir. Toplu taşıma araçlarındaki düzenlemeler, yaya yollarının düzenlenmesi ve sesli görüntülü trafik sisteminin yapılmasına yönelik herhangi bir gelişmenin olmadığı söylenebilmektedir. Yine aydınlatmalar, park düzenlemeleri, alt ve üst geçitlerin düzenlemelerine yönelik de doğrudan kadınları etkileyecek bir çalışmaya raporlarda yer verilmemiştir. Gerçekleştirilen birçok kentsel düzenleme bulunuyor olsa da bunların doğrudan plan doğrultusunda yapılmış olmasına ilişkin herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Faaliyet raporlarındaki zayıflıklar başlığı altında yetersiz park yerinin olduğu belirtilmiştir. Çocuk gündüz bakım hizmetinin bulunduğu, yaşlı bakımının ise evlere destek birimi olacak şekilde gerçekleştirilen bir hizmet olduğu görülmüştür. Son olarak Gaziantep'in Türkiye'de en fazla göç alan kentlerden biri olması YEAP'te bu konuya da yer verilmesine neden olmuştur. Özellikle Suriyeli sığınmacıların fazla sayıda olması bu alana yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesini gerekli kılmıştır. Kentin yoğun

göç alıyor olması raporlarda “zayıflıklar” başlığında da yer almaktadır. Konuya ilişkin faaliyet raporları incelendiğinde, Suriyelilere yönelik meslek edindirme ve danışma hizmetlerinin sağlandığı bilgileri yer almaktadır. Ancak faaliyet raporlarında zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir girişime yer verilmediği görülmektedir. Tüm bunlar çerçevesinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin faaliyetleri incelendiğinde, park düzenlemelerinde gelişmelerin yaşandığı ve sığınmacı kadınların kentsel uyumuna yönelik çalışmaların gerçekleştirildiği söylenebilmektedir.

Kentsel hizmetler başlığı altında yer alan faaliyetlerin büyük bir kısmı kentsel mekandaki fiziki düzenlemeleri içermektedir. Bunlar, belediyelerin sorumluluk alanında olan ancak eril düşüncelerin ürünü oldukları için kadınların ihtiyaçlarına cevap vermediği düşünülen hizmetlerdir. Bu hizmetler TCE’yi sağlama yolunda pratik ihtiyaçların giderilmesine yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Personel eğitimleri ve kadınların birer paydaş haline getirilmesine yönelik çalışmaların ise stratejik ihtiyaçların gerçekleştirilmesine yönelik olduğu söylenebilmektedir. Ancak tablolarındaki yerine getirilen faaliyetler göstermektedir ki stratejik ihtiyaçlara yönelik oldukça az sayıda faaliyet gerçekleştirilmiştir. Pratik ihtiyaçları giderme amaçlı yerine getirilen faaliyetlerin ise ne ölçüde kadın ihtiyaçlarını gidereceği ve ne kadar uzun vadeli olacağı bilinmemektedir. Faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin YEEP’ler ile karşılaştırması oldukça sınırlı olabilmektedir. Çünkü faaliyet raporlarında kadın çalışmalarına yönelik herhangi bir ayırım belirtilmemiştir. Bu sebeple belediye hizmeti kapsamına giren faaliyetlerin hangilerinin kadının kentsel mekan kullanımını iyileştirmesini hedeflediğinin bilinmesi oldukça zor olmaktadır. Bu çerçevede belirtmek gerekir ki büyükşehir belediyelerinin kadınların kentsel mekan kullanımlarına yönelik faaliyetlerinin oldukça sınırlı düzeyde kalmıştır. Diğer konularda olduğu gibi hayata geçirilen faaliyetlerin devamlılığı sağlanamamıştır.

SONUÇ

Kent, kentsel mekan ve bu sınırlar içinde yaşayan bireyler arasındaki ilişkiler literatürde önemli tartışmalara konu olmuş; bu tartışmaların sorulara cinsiyetsiz bir açıdan bakıyor olması ve kentsel mekanın eril bir bakış açısı ile düzenleniyor olduğu düşüncesi zamanla eleştirilmiştir. Tüm bunların sonucunda kentlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaratıldığı ve kentlerin kadınların deneyimlerine kapalı olduğuna ilişkin fikirler ön plana atılmaya başlamıştır. Kentsel mekan ve kadın deneyimleri feminist teorisyenler tarafından ortak noktada buluşturulmuştur. Kısacası, kent konulu çalışmalar ve TCE'ye ilişkin tartışmalar bir araya getirilmiştir.

Kentlerde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında sorumlu birimler olan yerel yönetimler, TCE'nin de gerçekleştirilmesinde önemli bir aktördür. Özellikle belediyelerin, kentlerin düzenlenmesindeki sorumluluğu ve halka yakın olduğu gibi gerekçeler bu sorumluluğun sebepleri olarak gösterilmektedir. Yerel yönetimlerin TCE çerçevesinde gerçekleştirdiği faaliyetlerin yetersizliği yapılan çalışmalarla ortaya koyulmuştur. Ancak kentlerde TCE'nin gerçekleştirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar yapılmaya devam etmektedir. Bu çalışmalarda yerel yönetimlerin sorumlu birer aktör olarak ele alındığı görülmektedir. Türkiye'deki kentlerde TCE'yi sağlama amacına yönelik olarak BMOP KDKP, en önemli çalışmalardan birisi olarak hayata geçirilmiştir. Proje, iki aşamada gerçekleştirilmiş ve her iki aşamada toplam 12 kent projeye dahil edilmiştir. KDKP ile kentlerde TCE'nin sağlanmasına yönelik amaçlar belirlenmiş, birçok iş birlikçi ile ortak planlar hazırlanmıştır. Bu planlar YEPP olarak hayata geçirilmiş ve planda yer alan faaliyetlerin hayata geçirilmesinde iş birlikçiler de sorumluluk almışlardır. Belediyeler kentlerdeki önemli konuları itibarıyla bu sorumluluk sahibi olan kurum ve kuruluşlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada proje kapsamında yer alan bazı büyükşehir belediyelerinin TCE'ye olan etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda örneklem olarak KDKP kapsamında yer alan beş kent seçilmiştir. Seçilen kentler adına hazırlanmış olan YEPP'ler ve büyükşehir belediyelerinin faaliyet raporları üzerinde doküman incelemesi yapılmıştır. Söz konusu inceleme sonucunda büyükşehir belediyelerinin sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirmiş oldukları ve bunların niteliğine yönelik bazı sonuçlar elde

edilmiştir. Sonuçlara ilişkin değerlendirmeler YEEP’lerde yer alan başlıklar doğrultusunda yapılmıştır. Bu başlıklar; eğitim, istihdam, katılım, sağlık, şiddet ve kentsel hizmetler şeklindedir. Bu sebeple verilerden elde edilen sonuçlar her konuya ilişkin farklı yorumlar ortaya koyulmasına neden olmuştur. Her bir Büyükşehir Belediyesinin farklı alanlarda daha yoğun bir şekilde faaliyet gerçekleştirdikleri görülmüştür. YEEP’lerde yer alan faaliyetler tüm kentlerde aynı sayıda ve nitelikte olmamıştır. YEEP’lerde yer alan konu başlıklarına göre elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Eğitim konusu kapsamında, büyükşehir belediyelerinin kadınların sosyalleşmesinin sağlanması, okuma- yazma oranlarının artırılması ve mesleki bilgi beceri kurslarının hayata geçirilmesinde sorumlu olarak yer aldığı görülmektedir. Trabzon YEEP’te eğitim konusuna ilişkin, büyükşehir belediyesinin sorumlu olduğu herhangi faaliyet yer almıyorken, Bursa YEEP’te ise eğitim başlığı yer almamaktadır. Antalya ve Gaziantep için bir, İzmir için üç adet faaliyet yer almaktadır. Gerçekleştirilen faaliyetlere olan kadın talebinin her geçen yıl arttığı görülmüştür. Tüm bunlara karşın faaliyetler YEEP’lerin hazırlanmasından daha ileri yıllarda gerçekleştirilmiştir. Özellikle faaliyetlerin 2015 ve sonrasında hızlandığı söylenebilir. Eğitim, TCE’nin gerçekleştirilmesinde oldukça önemli olan konulardan birisidir. Büyükşehir belediyesi tarafından gerçekleştirilen faaliyetler kadınların pratik ihtiyaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik olmuştur. Faaliyet raporlarında hizmetlerin niteliklerine yönelik sonuçlar oldukça yetersiz olduğundan TCE’ye katkısına ilişkin kesin bir yorum yapılamamaktadır. Ancak, yalnızca pratik ihtiyaçlara yönelik yerine getirilen faaliyetlerin uzun vadede TCE’ye önemli bir katkı yapamayacağı düşünülmektedir.
- İstihdama ilişkin büyükşehir belediyelerinin sorumlu faaliyet alanları kadınların iş aramalarına yardımcı hizmetlerin sunulması, çocuk ve yaşlı bakımının sağlanması ve kadınların ev emeğinin gelir getirici yönünün gerçekleştirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu faaliyetlerin hayata geçirilmesi ile kadınların çalışma hayatına katılımının sağlanacağı hedefinden yola çıkılmıştır. Faaliyet raporları incelendiğinde, iş arayan kadınlar ve işverenlerin bir araya getirilmesine yönelik çalışmaların kentlerde gerçekleştirildiği görülmüştür. Tüm bu faaliyetler

kentlerde oldukça geç tarihlerde hayata geçirilmiş veya başladığı tarihten sonraki yıllarda devamına ilişkin bilgiler bulunamamıştır. Çocuk bakımını üstlenen kreş ve gündüz bakım evlerinin bazı kentlerde bulunduğu görülmektedir. Buna karşın faaliyet raporlarında yer alan bilgiler kapsamında bu hizmetlerden yararlanan çocuk sayısına bakıldığında kapasitelerinin yetersiz olduğu düşünülmüştür. Kadın girişimcilere yönelik yapılan desteklerde özellikle tarımla uğraşan kadınların üretmelerine destek için bazı faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Bunlara karşın tüm kentlerde kadınların el emeğinin satılmasına imkan sağlayacak faaliyetler yer almaktadır. Bunların kadınlara maddi olanaklar yaratacağı düşünülmektedir. Ancak TCE'nin gerçekleştirilmesi açısından bakıldığında kadının ev içi üretimlerine ve özel alanında kalmaya devam ettiği yorumu yapılabilmektedir. Meslek edindirmeye yönelik kurslara ilişkin olarak Antalya ve Gaziantep verilerine göre kurslara katılım sayısının oldukça fazla olduğu özellikle de kadınların talebinin daha yüksek olduğu bilgileri faaliyet raporlarında yer almaktadır. Bu durumda kadınların meslek edindirmeye yönelik ilgisinin olduğu ve bunların niteliğinin sağlanarak kadınlara istihdam sağlama özelliği olan kursların daha fazla sunulması gerektiği düşünülmektedir. Tüm kentlerin bir karşılaştırması yapıldığında Bursa YEEP'te istihdam başlığı altında büyükşehir belediyesinin sorumlu olduğu ancak Bursa Büyükşehir Belediyesinin beş adet faaliyetten yalnızca bir faaliyeti yerine getirdiği görülmektedir. Bu sebeple Bursa Büyükşehir Belediyesinin istihdama ilişkin belirlenen faaliyetlerin yerine getirilmesinde oldukça zayıf kaldığı yorumu yapılabilmektedir. Yine Trabzon Büyükşehir Belediyesi yalnızca bir adet faaliyet ile sorumlu tutulmuş ve bu faaliyeti de yerine getirmemiştir. Antalya, İzmir ve Gaziantep Büyükşehir Belediyelerinin istihdam konusunda daha fazla çalışma gerçekleştirdiği görülmüştür.

- Kadınların yerel siyasete katılımının sağlanmasına yönelik YEEP'lerde yer alan katılım başlığı altındaki faaliyetler belediye personeli eğitimleri ve kadınların yerel siyasete teşviklerine yoğunlaşmıştır. YEEP'lerde katılım başlığında bulunan faaliyetlerin sayısı kentlere göre farklı sayılardadır. Trabzon YEEP hariç diğer kentlerde yer alan personel eğitimlerine yönelik faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi dışındakilerde bu

eğitimler yalnızca birer kez yerine getirilmiştir. Yine kadınların yerel siyasete teşviklerine yönelik bazı küçük denemeler yapılmış olsa da sürdürülebilir bir girişimin gerçekleşmediği görülmektedir. Bu sebeple kadınların katılımlarına yönelik olumlu bir dönüşüm sağlanamayacağı yorumu yapılmaktadır. Kadınların şikayet ve taleplerinin toplanması amacıyla bazı araçların sağlanmasına yönelik faaliyetlere yer verildiği ancak bunların doğrudan kadınlara erişimlerinin olmadığı söylenebilmektedir. Tüm bunlar dışında, büyükşehir belediyeleri ve diğer kurumlar arası iş birliklerinin gerçekleştirilmesi, atölye çalışmalarının yapılması ve yine farklı birçok konuda bilgilendirme toplantılarının yapılması YEER'lerde yer alan faaliyetler arasındadır. Ancak bunlara ilişkin yerine getirilen faaliyetler incelendiğinde oldukça zayıf bir tablo ile karşılaşmaktadır. Genel açıdan katılım konusundaki faaliyetlere bakıldığında, 2013 yılı ile başlayan faaliyetlerin varlığı görülmektedir. Yerine getirilen faaliyetler oldukça yetersizdir. Çünkü faaliyetlerin büyük bir kısmı yalnızca bir kez yerine getirilmiş ve nitelik açısından zayıf olduğu gözlenmiştir. Özellikle kadınların yerel katılımında bu derece düşük oranlarda seyrettiği bir ortamda daha güçlü adımların atılması gerektiği düşünülmektedir. Ancak yerel birimlerdeki eril düşüncenin hakim yapısının devam ettiği düşünüldüğünde, böyle bir sonucun elde edilmesinin kaçınılmaz olduğu da söylenebilmektedir.

- Sağlık imkanlarından yeterince yararlanamayan, yeterli bilgiye sahip olmayan ve kadınlara özgü hastalıklar konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan kadınların bu hizmetlere kolay ulaşımına yönelik YEER'lerde birçok faaliyete yer verilmiştir. Büyükşehir belediyeleri bu sorumluluk alanlarında özellikle eğitim, bilgilendirme ve ücretsiz ulaşım konularında sorumlu olarak yer almıştır. İzmir ve Trabzon Büyükşehir Belediyesinin yalnızca bir adet faaliyetle sorumlu tutulduğu ancak bunlara ilişkin yerine getirilen herhangi bir faaliyetin olmadığı görülmüştür. Diğer büyükşehir belediyelerinin ise genel sağlık ve cinsel sağlık konulu eğitimleri düzenlendiği görülmektedir. Ancak bunların da yerine getirildiği yıllar sınırlı olmuş ve birçoğu devam ettirilmemiştir. Yine bunlara ek olarak afiş ve broşür desteklerinin de gerçekleştirildiği bilgileri faaliyet raporlarında yer almaktadır. Tüm sağlık faaliyetlerine yönelik genel tabloya bakıldığında yerine getirilen faaliyetlerin TCE'yi sağlamak açısından oldukça zayıf kaldığı düşünülmektedir.

Yalnızca kadınlara yönelik bilgilendirmelerin yapılması değil, kadınların sağlık hizmetlerine erişimlerine yönelik aktif hizmetlerin gerçekleştirilmesi ve bunların uzun süre devam ettirilerek ulaşılan kadın sayısının artırılması gerekmektedir.

- Kadına yönelik şiddetin oldukça büyük bir sorun olarak hala varlığını sürdürmesi TCE'nin önündeki en önemli engellerden biri olarak erkek egemenliğinin pekişmesinde de etkili olmaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılmasına yönelik yine YEER'lerde birçok faaliyete yer verilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin de sorumluluklarının bazı kentlerde daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Bu sorumlulukların yoğunlaştığı alanlar şiddet karşıtı eğitimlerin verilmesi, afiş ve broşür ile bilgilendirmelerin yapılması, şiddet sorunu yaşayan kadınların danışmanlık hizmeti alabileceği birimlerin oluşturulması ve sığınma evi sonrası hayata katılacak olan kadınların desteklenmesine ilişkin olmaktadır. İncelenen her bir Büyükşehir Belediyesinin en az bir faaliyeti yerine getirdiği görülmektedir. Ancak sorumluluk alanları ile karşılaştırıldığında bu durum oldukça sorunlu görünmektedir. Yerine getirilen faaliyetler incelendiğinde ise kadın danışma merkezlerinin hayata geçirildiği ve buralardan yararlanan birçok kadın olduğu görülmektedir. Diğer eğitimlerin ise yine yerine getirildiği yıl ile sınırlı kaldığı söylenebilmektedir. Birçok faaliyet ilerleyen yıllarda devam ettirilmemiştir. Gerçekleştirilen faaliyetlerin ise ayrıntılarına ilişkin bilgilere faaliyet raporlarında yer verilmemiştir. Fiziksel, cinsel, ekonomik birçok farklı türü olan böyle önemli bir konuda büyükşehir belediyelerinin bu kadar az sayıda faaliyet gerçekleştirmiş olması TCE'nin gerçekleştirilmesi açısından oldukça eksik bir sonuç olarak değerlendirilebilir.
- YEER'lerde yer alan kentsel hizmet başlığının kapsamı oldukça geniş tutularak birçok faaliyete yer verilmiştir. YEER'lerdeki faaliyetlerin neredeyse tamamında büyükşehir belediyeleri sorumlu kuruluş olarak yer almaktadır. Ancak faaliyet raporlarında yer alan bilgilerin dağınık bir şekilde yer alıyor olması ve TCE kapsamında yerine getirilen faaliyetlere ilişkin herhangi bir sınıflandırma yapılmamış olmasından sebebiyle bilgilerin tamamı hakkında yorum yapmak oldukça zor olmuştur. YEER'lerde yer alan faaliyetlerde özellikle hizmet sunumu sürecine kadınların dahil edilmesini ve kentsel mekanın kadınların ihtiyaçları gözetilerek düzenlenmesini içermektedir. Kentsel mekana ilişkin düzenlemeler

ulaşım, aydınlatma, güvenlik ve sosyal alanlar gibi toplumdaki tüm kesimin kullanımına yönelik olan, hizmetlerin kadınların farklılaşan ihtiyaçlarının gözetilerek sunumuna yöneliktir. Hizmet sunum sürecine sağlanması planlanan katılıma ilişkin faaliyet raporları incelendiğinde bazı faaliyetler dikkat çekmektedir. Bunlar, stratejik planların birçok paydaşla beraber hazırlanması, bazı memnuniyet anketleri ile görüşlerin alınması ve STK'ler ile iş birliklerinin gerçekleştirilmesidir. Ancak bunların ayrıntılarına yer verilmemiş, stratejik plan sürecinde doğrudan kadın topluluklarının sürece dahil olup olmadıklarına yönelik bilgiler yer almamıştır. Yine yapıldığı belirtilen faaliyetlerin birçoğu yalnızca bir yıl yerine getirilmiş devamlılığı sağlanamamıştır. Bu durum da katılımcı bir hizmet sunumunun gerçekleştirildiğine yönelik herhangi olumlu bir kanı oluşturmamaktadır. Yapılan memnuniyet anketleri de kısa süreli olarak yerine getirilmiştir. Diğerlerinden farklı olarak Trabzon Büyükşehir Belediyesi memnuniyet anketlerini uzun yıllar devam ettirmiştir. Kentsel mekana yönelik hizmetlerin ise hemen her yıl büyükşehir belediyeleri tarafından gerçekleştirildikleri faaliyet raporlarında yer almaktadır. Tüm bunların doğrudan kadın sorununa çözüm olmasına ilişkin bir ölçėimiz bulunmamaktadır. Ancak pratik ihtiyaçlar dikkate alındığında sokak aydınlatmalarının, park düzenlemelerinin yapılarak güvenli alanlarının sağlanması gibi faaliyetlerin TCE'ye olumlu katkılar sağlamada aracı olacağı düşünölmektedir. Kadınların kentsel mekanları kullanırken ihtiyaç duyabilecekleri "emzirme" ve "bebek bakım" odalarının da son yıllarda yerine getirilen faaliyetler arasına girdiği görölmektedir. Diğer kentlerden farklı olarak oldukça fazla göç alan Gaziantep için bu konuya ilişkin faaliyetlere de yer verilmiştir. Böyle bir sorumluluğa yönelik de yerine getirilen birçok faaliyet olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, kentlerin kendi ihtiyaçlarına yönelik saptamalarda bulup hizmet sunumu gerçekleştirmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Tüm kentlere genel bir açıdan bakıldığında, her bir kentin sorumlu olduğu faaliyetlerden an az birine ilişkin mutlaka bir çalışmanın olduğu görölmektedir. Her belediyenin her bir konuda eksik kaldığı veya öne çıktığı faaliyet alanları bulunmaktadır. Araştırma kapsamında cevabı aranan sorulardan ilki "büyükşehir belediyeleri sorumlulukları altında oldukları faaliyetleri yerine getirmiş midir?" sorusu idi. Bu soru doğrultusunda incelenen

büyükşehir belediyesi faaliyet raporlarından elde edilen verilere bakıldığında, birçok faaliyetin yerine getirilmediği sonucu ortaya çıkmıştır. Yerine getirilen faaliyetlerin bazı alanlarda yoğunlaştığı ve bu alanlarda sayıca yeterli gibi olduğu görülmüş olsa da sorumluluklar karşısında oldukça eksik kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Birçok faaliyet yerine getirilmemiş, yerine getirilen faaliyetlerin ise devamlılığı sağlanamamıştır. Uzun vadeli olarak yerine getirilmeyen faaliyetlerin etkileri de sınırlı kalacağı ve ilerleme kaydedilmeyeceği düşünülmektedir. Bu durumda; KDKP kapsamında yer alan büyükşehir belediyelerinin sorumlulukları karşısında daha hassas olacağı düşünülmüş olsa da araştırmanın sonucu beklenenin tersi bir sonuç elde edilmiştir.

Sorumlulukların bir kısmının yerine getirilmemiş olmasının gerekçesi olarak bu hizmet alanlarının yalnızca belediyelerin görev kapsamında olmadığı, bunların merkezi idareler tarafından yerine getirilmiş olabileceği gösterilebilmektedir. Ancak araştırma kapsamında her türlü faaliyet değil, KDKP kapsamında yer alan büyükşehir belediyelerinin sorumlu kuruluş olarak yer aldığı faaliyetler incelendiğinden bu faaliyetlerin yerine getirilmiş olması elzem olarak görülmüştür. Diğer yandan proje desteklerinin belirli yıllarla sınırlı olması da bir gerekçe olarak gösterilebilmektedir. Ancak daha önce de belirtildiği üzere yerine getirilen faaliyetler YEER'lerin uygulamaya koyulduğu yıllarda özellikle zayıf kalmıştır.

Araştırmada ikinci olarak büyükşehir belediyelerinin yerine getirdiği faaliyetlerin TCE'ye katkı sağlar nitelikte olup olmadığı sorusuna cevap aranmak istenmiştir. Daha önce de ifade edildiği üzere büyükşehir belediyeleri tarafından hayata geçirilen faaliyetler nitelik ve nicelik bakımından oldukça yetersizdir. Bu sebeple de bu faaliyetlerin TCE'ye mutlaka bir katkı sağlayacağı ancak bunun beklentileri karşılamada yetersiz olacağı sonucuna ulaşılmıştır. YEER'lerde yer alan faaliyetlerin sayıca oldukça azının büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirildiği ve bunların da TCE sağlama amacının geri planda kaldığı görülmekte ve büyükşehir belediyelerinin katkılarını tartışılır bir konuma getirmektedir. Büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilen faaliyetlerin birçoğu (özellikle kentsel mekana ilişkin düzenlemeler) belediyelerin hizmet alanlarına girmekte ve bunların doğrudan kadın sorunlarına yönelik yapıp yapılmadığı belirtilmemiştir. Bu sebeple de faaliyetlerin birçoğunun TCE'ne katkı sağlama amacının olup olmadığının bilinmesi imkansız olmaktadır. Bu durum belediyelerce TCE'ye duyarsız olunduğunun bir göstergesi olabilmektedir. Tüm bu sonuçlar çerçevesinde, KDKP kapsamında yer alan

kentlerdeki faaliyetlerin TCE'ye daha duyarlı olabileceği varsayımından yola çıktığımız çalışmada beklenenin aksine bir sonuç ortaya çıkmıştır. Özellikle kentlerde önemli etkinliği olan yerel yönetim birimi olan büyükşehir belediyelerinin bu etkinliğini kullanamadığı görülmüştür. Tüm bu faaliyetler genel bir çerçeveden ele alındığında şu öneriler getirilebilmektedir:

- Belediyelerin ihtiyaç ve beklentileri iyi analiz ederek hizmet sunumunu gerçekleştirmesi gerekmektedir. Yerine getirilen faaliyetlerin sonuçlarının ortaya koyularak gerekli iyileştirmeleri sağlaması gerektiği düşünülmektedir. Bu iyileştirmeler ile farklı ihtiyaçlar saptanabilecek ve bunlara yönelik olarak faaliyetlerin yönünün de ayarlanması kolaylaşacaktır.
- Faaliyetleri yalnızca kadınlarla sınırlı tutmak ve kadınları bilgilendirmek yetersizdir. Eşitlik çalışmaları bir bütün halinde düşünülmelidir. Bu sebeple de kadın ve erkek arasındaki eşitliğin sağlanması yolunda erkekler de eşitlik çalışmalarına dahil edilmelidir. Yalnızca kadınlara yönelik faaliyetleri gerçekleştirmek ile eril düşünce yapısı pekişecek ve bunun sonuçlarında da önemli değişiklikler yaşanmadan cinsiyetler arası eşitsizlik her zaman devam etmeye mahkum olacaktır.
- TCE'ni sağlamak amacıyla yerine getirilen faaliyetlerin büyük bir oranı yalnızca pratik ihtiyaçlara yönelik olmuştur. Ancak uzun vadeli sonuçlar olarak eşitliğe bir katkı yapılmak istendiğinde asıl çözüm üretilmesi gereken alanlar stratejik ihtiyaçlar olmalıdır.
- Yerine getirilen faaliyetler birkaç yıl gerçekleştirilip sona erdirilmemeli devamlılığı sağlanmalıdır.
- Faaliyet raporlarında kentlerin KDKP'de yer alıyor olmaları ve YEPP'lerine ilişkin bilgilere dahi oldukça sınırlı yer verdiği görülmektedir. KDKP gibi kapsamlı çalışmaların bir paydaşı olan büyükşehir belediyelerinin kendi plan ve programlarına bunları dahil etmesi ve bunların faydasının halka yansıtılmasında gerekli çabayı göstermesi gerektiği düşünülmektedir.
- KDKP ve yerine getirilen faaliyetlerin katkılarının daha net ortaya koyulması amacıyla doğrudan faaliyetlerden faydalanan kadınlarla yapılacak olan çalışmaların, yerel yönetimlerin TCE'ye yönelik katkılarını ve kadınlar

üzerindeki etkilerine daha net ulaşılabilceği ve derinlemesine bir inceleme imkanı sunabileceği düşünölmektedir.

- Son olarak bu çalışmada yalnızca büyükşehir belediyeleri ele alındığından elde edilen olumlu olumsuz tüm yorumlar tüm yerel yönetimlere atfedilemeyeceğinden, projenin diğer ayakları ile çalışmalar yapılması ve bütün verilerin bir arada değerlendirilmesi ile KDKP hakkında daha kapsamlı ve genel yorumların yapılabilceği kabul edilmektedir.

Araştırmanın tamamında büyükşehir belediyelerinin TCE sağlama açısından önemli imkanlara sahip olduğu ve bu imkanların kullanılmasında büyük projelerin içinde yer alarak iş birlikti oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak sahip olunan imkanların eşitlik çalışmalarına oldukça eksik bir şekilde yansıtıldığı, büyükşehir belediyelerinin sorumlu oldukları faaliyetlerin büyük bir kısmını yerine getirmediği görölmüştür. Yapılan önerilerde de bahsedildiği üzere kadınların dahi kendi aralarında önemli farklılıkların yaşandığı bir dünyada yerel yönetimlerin üzerine düşen görevleri yerine getirerek sınırları içindeki halkın sorunlarına çözüm bulma konusunda imkanlarını kullanmaları gerektiği görölmektedir. Kısacası, yapılması gereken sadece proje kapsamında yer alıp taahhüt imzalamak ve YEPP hazırlamak değil, bunların etkin bir biçimde işlemesini sağlamak olmalıdır.

Elde edilen tüm sonuçlara karşı, büyükşehir belediyelerinin yoğunlaştığı konular farklı olsa da ve gerçekleştirilen faaliyetler oldukça eksik olsa da bütün bunlar TCE'nin gündeme gelmesinde ve belediyelerinin aktif olmasında etkili olacağı düşünölmektedir. Bazı faaliyet raporlarında KDKP'ye ilişkin birkaç bilgiye yer verilmiş olması, İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu ve Eşitlik Birimlerinin kurulmuş olması bu süreçte atılmış önemli adımlardan bazıları olarak kabul edilebilmektedir. Bu sebeple elde edilen olumlu ve olumsuz sonuçların gelecekte hayata geçirilme ihtimali olan farklı proje ve çalışmalar için örnek olacağı düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- “137 Sığınma Evi Yetmiyor” Başlıklı Haberle İlgili Basın Açıklaması (2018), <https://www.ailevecalisma.gov.tr/basin-aciklamalari/137-siginma-evi-yetmiyor-baslikli-haberle-%C4%B0lgili-basin-aciklamasi/>, Erişim Tarihi, 18.04.2020.
- “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”, <https://rm.coe.int/booklet-european-charter-of-local-self-government-turkish-version/168071b67b>, Erişim Tarihi: 15.03.2020.
- “Hangi Ülkelerde Kadınlar Siyasette Daha Güçlü?”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44821229>, Erişim Tarihi: 20.04.2020.
- “Kadın Milletvekillerinin Temsil Oranı Arttı”, <https://www.dunya.com/gundem/kadin-milletvekillerinin-temsil-orani-artti-haberi-420707>. Erişim Tarihi: 25.04.2020b.
- “Margret Thatcher: Politikaya ‘çanta koyan’ kadın” https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/04/130409_thatcher_populer_kultur, Erişim Tarihi: 21.03.2020.
- “Women in National Parliaments”, <http://archive.ipu.org/wmn-e/arc/classif010219.htm>, Erişim Tarihi: 27.04.2020.
- Akman, Ç. (2019). Kent Konseylerinde Kadın Eli: Söke Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerinden Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1 (3), 396-410.
- Aktaş, G. (2017). Kadınların Kent Yaşamında Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bir Alan Çalışması: Denizli Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 85-114.
- Akyıldız, B. (2019). *Yerel Yönetimlerde Yer Alan Kadınlara Toplumsal Cinsiyetin Yansımaları: Konya İli Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Alkan, A. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54 (4), 1-29.
- Alkan, A. (2004). Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli? *Birikim Dergisi*, (179), 71-77.
- Alkan, A. (2005). *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Alkan, A. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma*. Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadın Dostu Kentler Eğitici Kiti, Ankara.

- Alkan, A. (Der.). (2017). *Cins Cins Mekan*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Altay Baykan, D. (2015). *Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Rehberi*, Ankara. <http://www.kadindostukentler.com/content/docs/kadin-dostu-kent-planlamasi.pdf>.
- Altınbaş, D. (2006). Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (9), 21-52.
- Arat, N. (2017). *Feminizmin ABC'si (3. Baskı)*. İstanbul: Say Yayınları.
- Atasü Topçuoğlu, R. (2016). Feminizm Refah Devleti ve Sosyal Politika Alanına Eleştiri ve Katkıları. *Amme İdaresi Dergisi*, 49 (4), 37-64.
- Ayata, G., Eryılmaz Dilek, S. & Oder, B. E. (2010). *Kadın Hakları Uluslararası Hukuk ve Uygulama*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bağlan, D., Yardımcıoğlu Y. (2017). Meslek Edindirme Kurslarının Etkinliği: SAMEK Örneği. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 63-87.
- Berktaş, F. (2015). *Tarihin Cinsiyeti (5. Basım)*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3), 108-114.
- Biricikoğlu, H. & Akçayır, G. (2021). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Kent Konseyi Kadın Meclisinin Rolü: Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi Örneği. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 4 (2), 106-131.
- Biricikoğlu, H. (2013). Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma. *Sakarya İktisat Dergisi*, 2 (3), 65-96.
- Biricikoğlu, H. (2015). *Kadınların Kent Yönetimlerine Katılımlarının Yeni Araçlarından Biri Kent Konseyi Kadın Meclisleri: Sakarya Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerine Bir Araştırma*. 7. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı (Ed. Coşkun, R., Yaşar Coşkun, S. & Güner, S.), 614-625.
- Biricikoğlu, H. (2019). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Türk Kamu Yönetimi: Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Tercih Kılavuzları Üzerinden Yapılan Bir İnceleme. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 291-320.
- Biricikoğlu, H. (2020). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Belediyeler: Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı’nı İmzalayan Belediyeler Üzerinden Nitel Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 29 (2), 21-56.
- Bkz. Mackinnon, C. A (2020). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*. (Çev. Yücesoy S.), İstanbul: Metis Yayınları.

- BMOP. (2010), *Kadın Dostu Kentler*, Ed. Nevin Şenol, Ayşe Sargın, Nilgün Salmaner, Özen Karaca ve Burçin Haydaş, Ankara. <http://www.kadindostukentler.com/yayinlar.php>, 16.03.2020.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası*. (Çev. Ertür B.), İstanbul: Metis Yayıncılık
- CEMR. (2006). *Avrupa Yerel Yaşamda Kadın- Erkek Eşitliği Şartı*. Innsbruck. https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf.
- COE. (2014). *Council Of Europe Gender Equality Strategy 2014-2017*. <https://rm.coe.int/1680590174>. Erişim Tarihi: 29.02.2020.
- Connel, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev. Soydemir, C.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çan, M. F. (2010). Kentleşme, Sanayileşme ve Kalkınma Etkileşimi. https://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FIRAT_AKADEMI/KENTLE%20SANAY%20KALKINMA%20ETK%20LE%20VE%20KALKINMA%20ETK%20LE%20M%20.pdf.
- Çelik, Ö. & Ertürk Atabey, S. (2013). Toplumsal Cinsiyetin Ana Akımlaştırılması ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (4), 151-166.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 53-64.
- Dalbay, S. (2019). Liberal Politikalardan Neoliberal Politikalara: Sosyal Devletin Dönüşümü. *Akademik Bakış Dergisi*, (72), 46-68.
- Daly, M. (2005). Gender Mainstreaming in Theory and Practice. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 12 (3), 433-450.
- De Beauvoir, S. (1993). *İkinci Cins 1 Genç Kızlık Çağı*. (Çev. Onaran B.), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Demir, Ö. & Acar M. (2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü (6. Baskı)*, Ankara: Adres Yayınları.
- Dinçer, O. (2014). *Eşitlik Tahayyülünün Müteşerek Kurgusu: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz (Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Dinçkol, Bi. (2005). Kadın Erkek Eşitliği İçin Pozitif Ayrımcılık. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 101-117.
- Donovan, J. (2009). *Feminist Teori (5. Baskı)*. (Çev. Bora A., Ağduk Gevrek M., Sayılan F.), İstanbul: İletişim Yayınları.

- Dökmen, Zehra Y., (2019). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Efe, M. ve Üstündağ B. (2020). Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi*, (36), 38-65.
- Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*. İstanbul: IULA- EMME (UCLG- MEWA) Yayını.
- Erkan, N. E. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Kentsel Eşitsizlik (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Marmara Üniversitesi.
- Ertan, B. (2002). Bürokrasi ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11 (1), 22-30.
- Ertürk, H. ve Sam N. (2016). *Kent Ekonomisi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Eryılmaz, B. (2014). *Kamu Yönetimi (7. Baskı)*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Evin, G. (2019). *Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi)*. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Göze, A. (2013). *Siyasal Düşünceler Tarihi (14. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Günindi Ersöz, A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Günlük Şenesen, G., Yücel Y., Yakar Önal A., Ergüneş N. & Yakut Çakar B. (2017). *Kadınsız Kentler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Henden Şolt, B. (2018). Toplumsal Cinsiyet Yönüyle Kadın ve Kentlilerin Hakları ve Kentsel Hizmetler. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4 (6), 358-371.
- http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2018/01/kad%C4%B1n-istatistikleri-2017_R.pdf. Erişim Tarihi: 25.04.2020a.
- http://kisi.deu.edu.tr/yakup.ozkaya/UIKDocs_kentselsart_.pdf, 20.02.2020b.
- <http://www.kadindostukentler.com/kdk-kadin-dostu-kent.php>, Erişim Tarihi: 12.03.2021.
- <http://www.kadindostukentler.com/proje.php>, 11.01.2020a.
- <http://www.kadindostukentler.com/proje-yaklasim.php>, Erişim Tarihi: 11.01.2020b.
- http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi_.tr.mfa, 20.02.2020a.
- <http://www.unesco.org.tr/Pages/42/215/Toplumsal-Cinsiyet-E%C5%9Fitli%C4%9Fi-%C4%B0htisas-Komitesi>. Erişim tarihi: 18.12.2019.

<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/24Haziran2018/2018CBMV-MVCinsiyet.pdf>.
Erişim Tarihi: 25.04.2020c.

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/122-kadnlara-kars-her-turlu-ayrmlgn-onlenmesi-sozlesmesi/>, Erişim Tarihi: 16.08.2020.

<https://morcati.org.tr/basin-aciklamalari/177-sonim-siddet-onleme-ve-izleme-merkezleri-calistayi-sonuc-bildirgesi-21-subat-2013/>, Erişim Tarihi: 17.06.2020a.

<https://morcati.org.tr/neler-yapiyoruz/siginak/>, Erişim Tarihi: 17.06.2020b.

<https://rm.coe.int/1680590177>, Erişim Tarihi: 17.12.2019.

<https://www.aile.gov.tr/ss/kadinin-statusu-genel-mudurlugu/>. Erişim Tarihi: 17.06.2020

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx> , Erişim Tarihi: 16.08.2020.

<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/violenceagainstwomen.aspx>.
Erişim Tarihi: 20.02.2020c.

<https://www.tbb.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararasi-iliskiler/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti>, 17.05.2021.

https://www.tbb.gov.tr/online/kitaplar/avrupa_kentsel_sarti_2017/html5forpc.html.
20.07.2020.

İçağasıoğlu Çoban, A. (2013). Kadın Sığınma Evlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Aile ve Kadın Sempozyumu*, 73-82.

İnaç, H. & Demiray, M. (2004). Siyasal Bir İdeoloji Olarak Neo- Liberalizm. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi*, 11 (11), 163-184.

Jarvis, H., Kantor P. & Cloke J. (2015). *Kent ve Toplumsal Cinsiyet*. (Çev. Temurtürkan, Y.), Ankara: Dipnot Yayınları.

KA-DER (2005). *Kadın- Erkek Eşit "Cedaw"* (Der. Tunca, V.). KA-DER Kadıköy.

KA-DER (2018). İstatistik, http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2018/04/istatistik_02.04.2018.pdf. Erişim Tarihi: 20.05.2020.

Kadın Dostu Kentler Hibe Programı: Kadın Örgütlerinden Öyküler (2015), Ankara.

Karasu, M. A. (2008). Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları. *TBB Dergisi*, (78), 37-52.

Karınca, E. (2010). *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Sorularla Hukuk Dizisi 7*. Türkiye Barolar Birliği, Ankara.

- Kaypak, Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7 (1), 344-357.
- KEFEK (2014). *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Raporu*. Ankara.
- Keleş, R. (2013). *Kentleşme Politikaları (13. Baskı)*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kerimoğlu, B., Güngör H. & Koyuncu E. (2009). *Belediye Bütçesi Nasıl İzlenir? Yerel Paydaşlar İçin Bir Rehber*. No 40, Ankara: TEPAV Yayınları.
- Kırca Schroeder, S. (2007). *Popüler Feminizm*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Konan, B. (2010). Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60 (1), 157-174.
- KSGM (2008), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*, Ankara.
- KSGM (2018), *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)*, Ankara.
- Kuzu, A. (2014). *Belediyelerin Gerçekleştirdiği Yaygın Eğitim Hizmetlerinin Eğitim Yöntemi Bağlamında Değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Mackenzie, S. (2002). Kentte Kadınlar. (Der. Ve Çev. Alkan A. & Duru B.), *20. Yüzyıl Kenti. İçinde*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Mill, J. S. (2016). *Kadınların Özgürleşmesi*. (Çev. Aksel D. B.), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Miroğlu, G. (2018). Kentlere Feminist Coğrafya Perspektifinden Bakmak. *Aegean Geographical Journal*, 27 (2), 183-194.
- Oruç, T. & Bayrakçı, E. (2018). Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (2), 463-480.
- Özgüç, N. (1998). *Kadınların Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi. <https://www.academia.edu/29794582>. Erişim Tarihi:
- Özsoy, B. (2015). *Kadınların Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi ve Kadın Dostu Kentten Beklentileri: Gaziantep Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Öztürk, H. V& Gül H. (2012). Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif Mi? *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 377-392.
- Pektaş, E. K. & Fehmi A. (2010). Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Kentli Hakkı Olarak "Katılım Hakkı" ve Türkiye. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12 (2), 23-49.

- Russel, B. (1999). *Evlilik ve Ahlak*. (Çev. Gürol E.), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Sağır, M. (2003). Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 12 (4), 28-41.
- Sallan Gül, S. (2004). *Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa*. İstanbul: Etik Yayınları.
- Sancar Üşür, S. (2008). Siyasal Katılım (Ed. Tan M., Ecevit Y., Sancar Üşür S. & Acuner S.). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikle ve Çözüm Önerileri içinde*, İstanbul: TÜSİAD VE KAGİDER.
- Serter, N. (1994). *Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Liberal Devlet*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Stone, A. (2016). *Feminist Felsefeye Giriş*. (Çev. Cingöz Y., Tanrısevsin B.), İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Sumbas, A. & Ömürgönülşen, U. (2017). Etkin Bir Yerel Paydaş Olma Yolunda Kadın Meclislerinin Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Kadın Meclisleri Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32 (1), 65-81.
- Sumbas, A. (2013). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 31-44.
- Şafak, G. N. (2013). *Kadın ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi.
- Şahin, F. (2011). *Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri (Yayımlanmış Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Şeren Kurular, G. Y. (2016). *Toplumsal Cinsiyeti Ana Akımlaştırma Stratejisi Doğrultusunda Bir Maliye Politikası Aracı: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Marmara Üniversitesi.
- Tannenbaum, D. G. & Schultz D. (2013). *Siyasi Düşünce Tarihi: Filozoflar ve Fikirleri (8. Baskı)*. (Çev. Demirci F.), Ankara: Adres Yayınları,
- Tuncer, A. ve Usta S. (2013). İki Kriz Arasında Yönetim: Yeni Kamu İşletmeciliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 181-195.
- Tuncer, S. (2012). Beşeri Coğrafyaya Feminist İtirazlar. *Fe Dergi*, 4 (1), 78-90.
- Turan, H. (2013). *Belediyelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uygulamaları: Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planları Üzerine İnceleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Sakarya Üniversitesi.

- TÜİK (2012), *Yaygın Eğitim Faaliyetleri Araştırması 2010-2011*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?jsessionid=YM2pYmsC1y2QzRmPRQP16Rx2GpBbrcgwsgmJ6Qx0vVSTt92dl9zn!-1334230318?id=13660>, Erişim Tarihi: 21.06.2020a.
- TÜİK (2018), *Yaygın Eğitim Faaliyetleri Araştırması 2017*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27599>, Erişim Tarihi: 21.06.2020b.
- UN (1997), *Gender Mainstreaming, Extract From Report Of The Economic And Social Council For 1997*, <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/GMS.PDF>. 28.02.2020.
- UN. (1997). Gender Mainstreaming. Extract From Report Of The Economic And Social Council For 1997. <https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/GMS.PDF>.
- UNDP (2018), *Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması*, Ankara. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/poverty/yerel-yoenetimlerde-toplumsal-cinsiyet-eitliinin-anaakmlatrlmas.html>.
- United Nations (2001), *Gender Mainstreaming: Strategy For Promoting Gender Equality*, <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet1.pdf>.
- Verloo, M. (2001). Another Velvet Revolution Gender Mainstreaming and The Politics of Implementation. https://www.researchgate.net/publication/242539328_Another_Velvet_Revoluti_on_Gender_Mainstreaming_and_the_Politics_of_Implementation.
- Walby, S. (2005). Gender Mainstreaming: Productive Tensions in Theory And Practice. *Social Politics: International Studies in Gender*, 12 (3), 321.343.
- Wiesner- Hanks, M. E. (2020). *Tarihte Toplumsal Cinsiyet. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*.
- Yayla, A. (2000). *Liberalizm*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (10. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, M. (2003). *Feminist Hukuk Kuramı ve Feminist Düşünce Teorileri*. İstanbul: Beta Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Gülşah AKÇAYIR	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Siyasal Bilgiler Fakültesi
Bölümü	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Makale ve Bildiriler	
İ. BİRİCİKOĞLU, H., & AKÇAYIR, G. (2021). TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİNİN ROLÜ: SAPANCA KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİ ÖRNEĞİ. <i>Journal of Political Administrative and Local Studies</i> , 4(2), 106-131.	